

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра економіки і права

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____ Олег ШЕРЕМЕТ.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» _____ 2023 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Анатолій ЗАЇНЧКОВСЬКИЙ
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» _____ 2023 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності _____ 051 «Економіка»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ «Економіка та правове
забезпечення бізнесу»

на тему: _____ Організаційно-правове забезпечення функціонування системи
економічної безпеки підприємства

Виконав здобувач 4 курсу групи ПЕ-4-2

Кіріченко Олександр Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Керівник _____ Відоменко Оксана Іванівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Консультант _____ Крамаренко Оксана Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Рецензент _____ Петухова О.М.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Я як здобувач Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувач _____
(підпис)

Київ – 2023 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Бакалавр

Спеціальність 051 «Економіка»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка та правове забезпечення бізнесу»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки і права

Анатолій ЗАЙЧКОВСЬКИЙ

«05» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Кіріченка Олександра Сергійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Організаційно-правове забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства»

керівник роботи Відоменко Оксана Іванівна доцент, кандидат економічних наук
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «5» грудня 2022 року № 865-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 07 червня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова звітність ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», статистична інформація на офіційних ресурсах

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити).

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження економічної безпеки підприємства. 1.1. Сутність економічної безпеки підприємства та її складові. 1.2. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. 1.3. Фактори впливу та показники оцінки стану економічної безпеки підприємства. 1.4. Нормативно-правові акти, що регламентують економічну безпеку підприємства. Розділ 2. Аналіз діяльності та стану економічної безпеки. ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат». 2.1. Історія розвитку, загальна характеристика діяльності та організаційна структура підприємства. 2.2. Аналіз техніко-економічних показників підприємства. 2.3. Оцінка фінансового стану підприємства. 2.4. Аналіз стану економічної безпеки на підприємстві. 2.5. Правове регулювання діяльності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат». Розділ 3. Шляхи підвищення рівня економічної безпеки. ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат». 3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства. 3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження нового обладнання на підприємстві. 3.3. Економічне обґрунтування введення нового обладнання в експлуатацію на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу

рисунків - 6, таблиць - 32, презентаційний матеріал - 14 слайдів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Підрозд. 1.4	Крамаренко Оксана Миколаївна, ст.викл.	14.02.2022	01.03.2023
Підрозд. 2.5	Крамаренко Оксана Миколаївна, ст.викл.	29.04.2023	10.05.2023

7. Дата видачі завдання 5 грудня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	20.12.2022 р.	виконано
2	Написання розділу 1	12.02.2023 р.	виконано
3	Робота над розділом 2	15.04.2023 р.	виконано
4	Підготовка розділу 3	14.05.2023 р.	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	20.05.2023 р.	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	31.05.2023 р.	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	.06.2023 р.	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	05.06.2023 р.	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	06.06.2023 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	19.06.2023 р.	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Керівник роботи _____
(підпис)

Кіріченко О.С. _____
(прізвище та ініціали)

Відоменко О.І. _____
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кіріченко Олександр Сергійович: «Організаційно-правове забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства». Київ. НУХТ. 2023 р.

Кваліфікаційна робота за освітньою програмою «Економіка та правове забезпечення бізнесу» спеціальності 051 «Економіка» на здобуття освітнього ступеня «бакалавр». У дослідженні висвітлені економіко-правові аспекти економічної безпеки підприємства. Розкриті шляхи запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Розглянуто основні поняття, категорії, нормативно-правові акти, що регламентують економічну безпеку підприємства.

Проведено детальний аналіз економічних показників діяльності підприємства: ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», визначені основні проблеми. Проаналізовано стан економічної безпеки на підприємстві. Розроблені практичні рекомендації щодо запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, внутрішні і зовнішні загрози, нормативно-правові акти.

ANNOTATION

Oleksandr Serhiyevich Kirichenko: «Organizational and legal support for the functioning of the enterprise's economic security system.» Kyiv. NUKHT. 2023

Qualification work for the educational program «Economics and legal support of business» specialty 051 «Economics» for obtaining a bachelor's degree. The study highlights the economic and legal aspects of the economic security of the enterprise. Ways to prevent internal and external threats are revealed.

The main concepts, categories, legal acts regulating the economic security of the enterprise are considered.

A detailed analysis of the economic indicators of the company's activity: TDV «Zolotoni Oil Refinery Plant» was carried out, the main problems were identified. The state of economic security at the enterprise was analyzed. Practical recommendations have been developed to prevent internal and external threats to the economic security of the enterprise.

Keywords: enterprise, economic security, internal and external threats, normative legal acts.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність економічної безпеки підприємства та її складові	8
1.2. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	15
1.3. Фактори впливу та показники оцінки стану економічної безпеки підприємства	31
1.4. Нормативно-правові акти, що регламентують економічну безпеку підприємства	37
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ».....	47
2.1. Історія розвитку, загальна характеристика діяльності та організаційна структура підприємства	47
2.2. Аналіз техніко-економічних показників підприємства.....	54
2.3. Оцінка фінансового стану підприємства	64
2.4. Аналіз стану економічної безпеки на підприємстві	68
2.5. Правове регулювання діяльності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат».....	87
Висновки до розділу 2	94
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ»	96
3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства.....	96
3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження нового обладнання на підприємстві.....	106
3.3. Економічне обґрунтування введення нового обладнання в експлуатацію	116
Висновки до розділу 3	123
ВИСНОВКИ.....	125
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	128
ДОДАТКИ.....	135

ВСТУП

Дедалі ширше вживається поняття економічної безпеки, хоч воно вже достатньо відоме і давно використовується в управлінській діяльності розвинених країн. Перехід до ринкової економіки, створення великої кількості підприємств різних організаційно-правових форм, що засновані на різних формах власності, поява нових механізмів господарювання та багато інших факторів, поставили суб'єктів підприємницької діяльності в умови, коли вони значну увагу повинні приділяти вирішенню питань, пов'язаних із забезпеченням своєї економічної безпеки.

Актуальність обраної теми у тому, що у сучасних умовах, коли Україна здобула світове визнання та розширює кордони свого співробітництва, її економіка виявилась не готовою до тих перетворень, які вже відбулися у інших країнах світу. Суб'єкти підприємницької діяльності, державні установи, інші організації є вразливими та нестійкими до дій зовнішнього середовища. Стабілізувати економіку як країни в цілому, так і окремого підприємства, можна за допомогою підвищення рівня економічної безпеки. До того ж вкрай негативно на рівень економічної безпеки підприємств України вплинула повномасштабна агресія проти нашої держави (особливо починаючи з 24 лютого 2022 року).

Економічна безпека підприємства є однією з найважливіших умов нормального функціонування і розвитку сфери підприємництва в економіці будь-якої країни. Це пов'язано, насамперед, з конкуренцією на ринку, як на внутрішньому, так і на зовнішньому. Економічна безпека підприємства є основою його стабільного розвитку, рушійною силою для досягнення поставлених цілей, а також тих цілей, що намічені у перспективі. Кожне підприємство, не зважаючи на форми власності, відомчу належність, організаційно-правову форму, ставить собі за мету отримання прибутку, бо інакше існування цього підприємства є недоцільним та непотрібним, адже прибуток в будь-якому разі виступає у ролі результату від діяльності,

показником того, наскільки ефективно та правильно працює підприємство. Отримання прибутку є неможливим або недостатнім, якщо підприємство не здатне реалізовувати свої товари, роботи, послуги у потрібній кількості, конкурувати на ринку та заохочувати споживачів, задовольняти потреби ринку в належній якості та кількості товару.

Економічна безпека означає те, що підприємство реалізовує свої інтереси, тобто продає продукцію у потрібній кількості, є конкурентоспроможним, отримує прибуток, стабільно функціонує, задовольняє потреби споживачів, здатне захистити себе від зовнішніх і внутрішніх загроз. Інакшими словами, процвітаючим є те підприємство, в якому економічна безпека знаходиться на належному рівні.

Метою даної роботи є дослідження організаційно-правового забезпечення економічної безпеки підприємства.

У роботі поставлено та вирішено наступні **завдання**: систематизовано погляди на категорію безпека та визначено її основні елементи і фактори впливу на її рівень; проаналізовано діяльність ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», а також визначено рівень його економічної безпеки; запропоновано заходи щодо підвищення рівня безпеки підприємства, зокрема через диверсифікацію його продукції.

Об'єктом дослідження є діяльність Товариства з додатковою відповідальністю «Золотоніський маслоробний комбінат», яке займається виробництвом всього спектру молочних продуктів.

Предметом дослідження є вивчення економіко-правових аспектів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Основна частина викладена на 134 сторінках комп'ютерного тексту і містить 6 рис., 32 табл.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність економічної безпеки підприємства та її складові

Вивчення наукового матеріалу виявило відсутність єдиного погляду на сутність базового поняття серед науковців та експертів, зацікавлених у вирішенні проблеми економічної безпеки підприємств. Це зумовило накопичення матеріалу, узагальнення та виділення декількох основних підходів до сутності економічної безпеки підприємств.

Будь-який з виділених підходів характеризується певними відмінними, але в той же час спільними параметрами. Відповідно до цього, дану класифікацію можна вважати умовною, спрямованою на характеристику поняття «економічна безпека підприємств» та виокремлення ключових параметрів, які є актуальними на сьогодні для вітчизняних теоретичних досліджень та практики.

Одним із найпоширеніших підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємств» є так званий ресурсно-функціональний підхід. Його засновниками вважаються відомі вчені Є. Олейніков [58] та С.Покропивний [30]. Кожен з прихильників акцентує увагу на певній ключовій позиції щодо сутності цього підходу, але в цілому економічна безпека пов'язується з високим ступенем ефективності використання ресурсів підприємства.

Критичний аналіз основних позицій цього підходу дозволяє стверджувати, що його сильною стороною є комплексне та цілісне дослідження, що передбачає аналітичну оцінку всіх функціональних сфер, зовнішнього та внутрішнього середовища, а також розробку механізмів забезпечення найвищого рівня безпеки для підприємства в цілому. З іншого боку, до недоліків можна віднести те, що поняття економічної безпеки майже

ототожнюється із забезпеченням ефективності діяльності підприємства, а процес ідентифікації загроз є надто трудомістким.

Інший підхід полягає в тому, що пріоритетом економічної безпеки підприємства є захист від загроз (внутрішніх і зовнішніх) та негативних впливів зовнішнього середовища. До прихильників такого трактування належать В. Ярочкін [82], О. Ковальов, Т. Сухорукова [43], І. Плетнікова [59] та інші.

Якщо узагальнити трактування цих науковців, можна визначити, що позитивним аспектом такого підходу є зосередження уваги на захисті від загроз, які б знижували рівень безпеки. Недоліком цього підходу є вузьке трактування економічної безпеки, яке ігнорує необхідність захисту та реалізації прибутку, забезпечення сталого розвитку та досягнення місії.

Третій підхід розглядає економічну безпеку підприємств у контексті захисту та реалізації їх ключових інтересів. Цю точку зору підтримують О.Ареф'єва, Т. Кузьменко [11], А. Соснін, П. Пригунов [66], Б. Торянников, А. Красновський [81], А. Могильний [54] та інші. Суть цього підходу полягає в гармонізації життєво важливих інтересів підприємств та інших суб'єктів довкілля і захисті їх від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки. Сильною стороною цього підходу є те, що він орієнтує економічну безпеку на адаптацію підприємств до умов, в яких вони функціонують, а слабкою - складність ідентифікації та формування пріоритетних інтересів та їх кількісної оцінки.

Наступний – четвертий підхід визначає сутність економічної безпеки з точки зору забезпечення стійкості та розвитку підприємств як пріоритету. До прихильників цього підходу належать Р. Федоренко [70], Г. Клейнер, В. Тамбовцев, Р. Качалов [62], В. Забродський, Н. Капустін [34] та інші. Розробники цього підходу підкреслюють, що забезпечення збалансованості, стійкості та здатності до розвитку підприємства як системи в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз є пріоритетним завданням економічної безпеки підприємства. Позитивним можна вважати той факт, що визначаються

основні умови виживання підприємства та необхідність дотримання певних параметрів. Недоліком є те, що сутність економічної безпеки лише частково розкривається через ототожнення її зі стійкістю.

Згідно з наступним підходом, «конкурентним», економічна безпека підприємства розглядається з точки зору її наявності та необхідності для забезпечення конкурентних переваг підприємства, а її прихильником є В.Белокуров [15]. Позитивною стороною цього підходу є те, що він визначає економічну безпеку з точки зору забезпечення конкурентних переваг, тоді як негативною стороною є ототожнення конкурентоспроможності з безпекою.

Останній підхід визначається як «комбінований», оскільки поєднує в собі декілька важливих позицій одночасно. Наприклад, Бондарчук Ю.В. [17] при трактуванні економічної безпеки підприємства передбачає ефективне використання ресурсів (подібно до першого підходу), захист від зовнішніх та внутрішніх загроз (другий підхід) та сталий розвиток (четвертий підхід). Подібні комбінації та спроби розглянути поняття економічної безпеки ширше на макрорівні притаманні й іншим науковцям, зокрема О. Груніну [28], К.Боумену [18].

Перевагою такого підходу, безумовно, є спроба звернути увагу на більш важливі аспекти економічної безпеки підприємств. Разом з тим, жодне з досліджених трактувань не характеризує повною мірою, всебічно та лаконічно сутність досліджуваного поняття.

Короткі результати цього дослідження на сучасному етапі можна узагальнити наступним чином:

- деякі з виявлених підходів трактують економічну безпеку підприємств досить вузько і зосереджуються лише на одному аспекті, наприклад, на захисті від внутрішніх та зовнішніх загроз;
- інші мають безцеремонно розширювальне тлумачення, покладаючи на економічну безпеку завдання, які мають виконуватися іншими органами управління, наприклад, управління ефективністю використання ресурсів.

Оскільки на сучасному етапі розвитку наукової думки були виявлені неузгодженості та недоліки у визначенні економічної безпеки підприємств, автором було сформовано власне трактування, яке в подальшому може бути конкретизовано щодо окремих самостійних функціональних напрямів.

Виходячи з вищезазначених пріоритетів, було узагальнено кожен підхід (рис. 1.1).

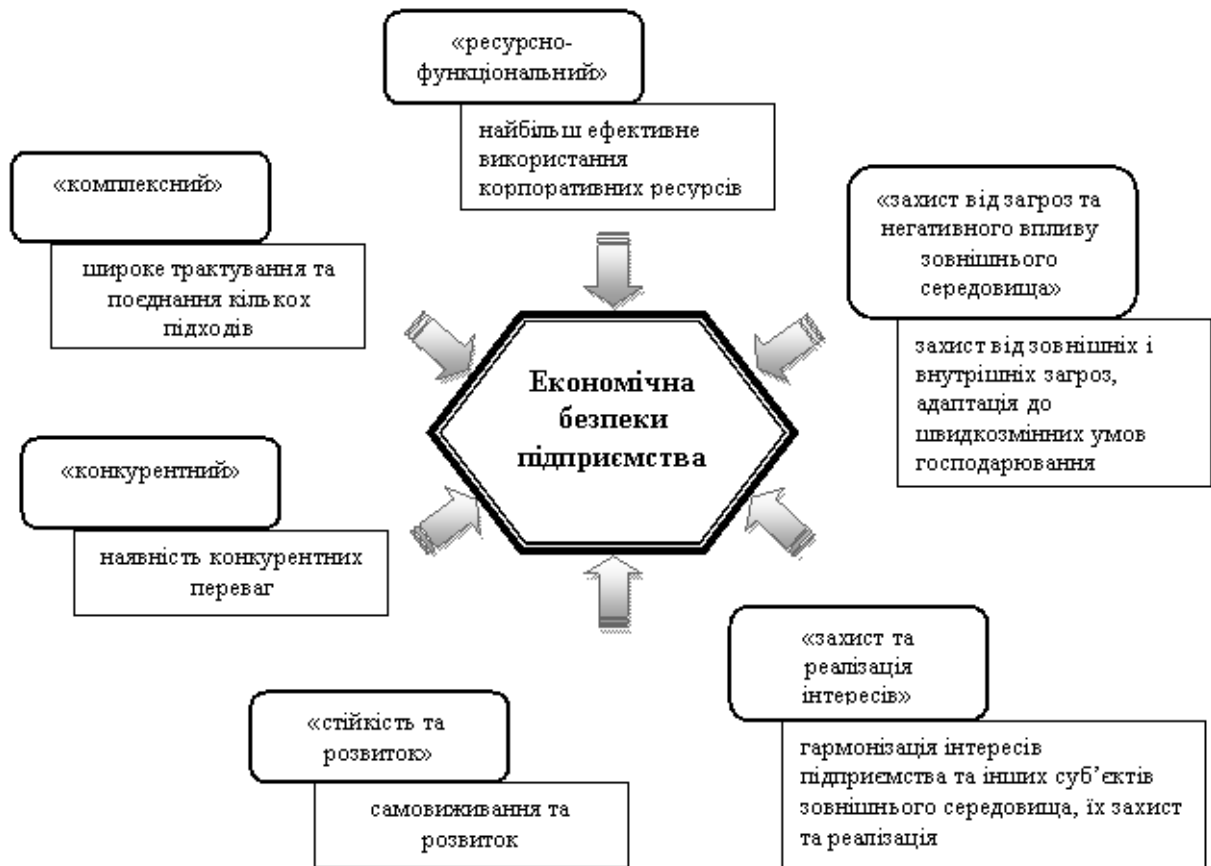

Рис. 1.1. Узагальнення пріоритетів у трактуванні поняття «економічна безпека підприємства» (подано за О. Груніним [28]).

На основі визначених пріоритетів та усунення вищезазначених недоліків і суперечностей, «економічна безпека підприємства - це стан, що характеризується стабільністю та рівновагою, захищеністю від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища, нейтралізацією загроз ефективності використання наявних ресурсів, усуненням перешкод на шляху

реалізації важливих вигод, забезпеченням сталого розвитку». Її можна узагальнено визначити як «стан справ, що характеризується.

Відповідно до запропонованого визначення, на мою думку, забезпечення економічної безпеки підприємства повинно включати:

- демонстрацію високих фінансових результатів у господарській діяльності; та
- забезпечення фінансової стабільності
- захист усіх функціональних сфер;
- зведення нанівець загроз ефективності використання наявних ресурсів;
- усунення перешкод для реалізації ключових переваг;
- забезпечення сталого розвитку, в тому числі посилення конкурентоспроможності.

Повне дотримання всіх цих пріоритетів неможливе без виділення в структурі системи економічної безпеки підприємства певних функціональних напрямів. Проведене дослідження виявило, що існують суттєві розбіжності у переліку таких складових та трактуванні їх сутності. Так, З. Варналій [23], О.Ареф'єв та Т. Кузьменко [11] виділяють фінансову, інтелектуальну, технологічно-технічну, політико-правову, ресурсну, екологічну, соціальну, інформаційну, силову та безпеку праці складові економічної безпеки підприємств; В. Бокій виділяє технічну безпеку, ресурсну економічну безпеку, фінансову безпеку, ринкову безпеку та соціальну безпеку [16]; Д.Ковальов та Т. Сухорукова [43] дотримуються думки, що в структурі економічної безпеки підприємств необхідно виділяти фінансову, енергетичну, інформаційну, техніко-кваліфікаційну, кадрову, правову та екологічну безпеку; В.Л. Ортинський [31] виділяє такі складові: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-кваліфікаційну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову.

Проводячи узагальнення наведених вище точок зору та враховуючи власне визначення економічної безпеки підприємства, нижче пропонується перелік та опис функціональних складових:

1. Фінансова безпека спрямована на забезпечення фінансової стійкості підприємства, високих фінансових результатів, рентабельності, платоспроможності, ліквідності, прийняттого рівня дебіторської та кредиторської заборгованості та запобігання банкрутству.

2. Кадрова безпека включає в себе захист людських ресурсів та нейтралізацію загроз, пов'язаних з кадрами, їх інтелектуальним потенціалом та трудовими відносинами в цілому.

3. Безпека технологій і навичок визначає можливі небезпеки для технологічного потенціалу та розробляє відповідні механізми для підвищення конкурентоспроможності підприємств.

4. Ресурсна безпека - спрямована на усунення можливих загроз щодо забезпечення підприємства ключовими видами ресурсів (речовин).

5. Інформаційна безпека - спрямована на захист інформаційних каналів та збір інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище.

6. Силова безпека - передбачає фізичний захист майна та ресурсів, у тому числі працівників.

Наведене вище визначення економічної безпеки підприємства знайшло своє відображення у визначених пріоритетах, структурі та характері функціональних складових, що дозволило нам встановити наступні ключові елементи системи економічної безпеки підприємства: «суб'єкт» та «об'єкт». Об'єкт цього рівня безпеки значною мірою залежить від специфіки господарської діяльності конкретного підприємства, але в цілому до нього слід віднести майно та всі ресурси. Суб'єктом безпеки має бути особа, підрозділ, установа чи організація, що забезпечує безпеку, яку умовно можна поділити на зовнішню та внутрішню.

Навіть якщо з визначенням об'єкта та суб'єкта на загальному рівні не виникає труднощів, а більшість науковців погоджуються з цим, то доцільно

ідентифікувати ці важливі складові системи економічної безпеки підприємства в розрізі функціональних складових (рис. 1.2).

Відповідно до отриманих результатів доцільно звернути увагу на те, що ключовою відмінністю кадрової безпеки від усіх інших складових є те, що працівники є як суб'єктом, так і об'єктом безпеки в цій функціональній сфері, а також є суб'єктом по відношенню до всіх інших складових.

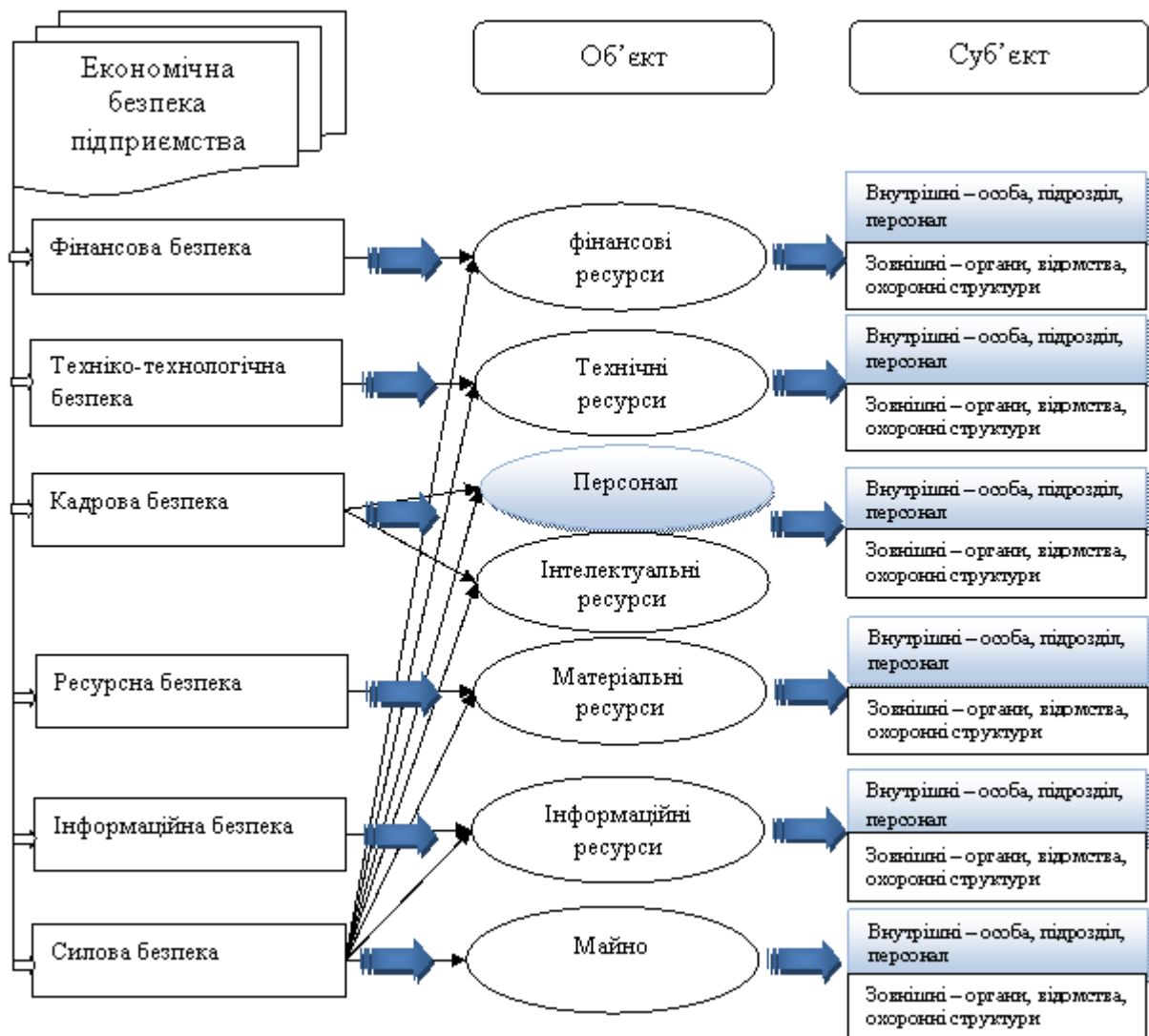

Рис. 1.2. Суб'єкти та об'єкти економічної безпеки підприємства за функціональними складовими (подано за В.Л. Ортинським [31])

Безпека означає, що реальна загроза того, що будь-якій діяльності, цінності або людині буде завдано конкретної шкоди, якої раніше

побоювалися, в даний час не існує. Для забезпечення безпеки важливо вміти правильно оцінити поточну ситуацію і встановити, чи існує небезпека, чи ні.

Дослідження науковців визначають підхід до управління економічною безпекою підприємства лише через призму ризику. Однак, на нашу думку, в даному випадку поняття ризику є дещо обмеженим і не розкриває лінгвістичної сутності порушених питань. Тому дозволимо собі наступне визначення поняття управління економічною безпекою підприємства.

Управління економічною безпекою підприємства - це також цілеспрямований вплив керуючої системи (суб'єкта управління) на керовану систему (об'єкт управління) з метою мінімізації, уникнення або нейтралізації внутрішніх і зовнішніх факторів впливу та їх можливих наслідків, що ущемляють інтереси підприємства [35].

Основна складність процесу управління економічною безпекою на підприємствах зумовлена не лише недостатньою розробленістю теоретичної бази цього дослідження та нерозумінням керівниками підприємств важливості цього питання, а й багатогранністю цієї проблематики, численністю складових безпеки та відсутністю можливостей достовірної і точної оцінки проявів чинників ризику. Це пов'язано з тим, що проблема є не тільки проблемою системи безпеки, а й самої системи безпеки. Тому виходом з цієї ситуації є застосування системного підходу.

Дослідження економічної безпеки підприємств з позицій системного підходу дозволяє найбільш повно і багатогранно вивчити саме цей вид діяльності та визначити оптимальні шляхи підвищення її ефективності.

1.2. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства

Потреба постійного дотримання економічної безпеки визначається об'єктивно існуючим завданням для кожного суб'єкта господарювання щодо забезпечення стабільності його функціонування та досягнення основних цілей його діяльності. Рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання

залежить від того, наскільки ефективно керівництво та фахівці (менеджери) здатні уникнути можливих загроз з боку певних негативних елементів зовнішнього і внутрішнього середовища та усунути шкідливі наслідки.

До можливих причин негативного впливу на економічну безпеку можна віднести наступні [42]:

1) свідомі чи несвідомі поведінки окремих суб'єктів або організацій (органів державної влади, міжнародних організацій, конкуруючих підприємств (організацій));

2) збіг об'єктивних обставин (наприклад, стан фінансового становища відповідного підприємства на ринку, наукові відкриття або технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Залежно від суб'єктивних оцінок, негативні впливи на економічну безпеку можуть бути об'єктивними або суб'єктивними. Об'єктивні впливи - це ті, що відбуваються всупереч волі конкретного підприємства або його окремих працівників. Суб'єктивні - це ті, що виникають внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (переважно керівників та функціональних менеджерів). Основна мета економічної безпеки підприємства - гарантувати стабільне та максимально ефективне функціонування зараз і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних завдань економічної безпеки належать [31]:

- забезпечення високої фінансової ефективності, фінансової стійкості та незалежності підприємства (організації); [32]
- забезпечення технологічної незалежності та високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу підприємства (організації); [32]
- висока оперативність в управлінні підприємством (організацією); реалізація оптимальної та ефективної організаційної структури;

- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок підприємства;
- мінімізація деструктивного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на навколишнє середовище;
- якісний правовий захист усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- забезпечення захисту інформаційної сфери, комерційної таємниці та досягнення рівня інформаційного забезпечення, необхідного для роботи всіх структурних підрозділів і служб організації;
- ефективна організація безпеки працівників, капіталу, майна та комерційних інтересів компанії.

Основні та функціональні цілі визначають формування структурних елементів, необхідних для забезпечення економічної безпеки. Процес організації економічної безпеки включає наступні дії (заходи), які здійснюються послідовно або одночасно [35]

- 1) формування необхідних ресурсів підприємства (капітал, людські ресурси, права, інформація, технології, обладнання)
- 2) загальне стратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими
- 3) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства (організації)
- 4) загальне тактичне планування економічної безпеки за функціональними складовими
- 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства (організації); 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства (організації)
- 6) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства (організації)
- 7) функціональний аналіз рівня економічної безпеки

8) загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки.

Лише за умови реалізації вищезазначених дій (заходів) у необхідному обсязі можна досягти належного рівня економічної безпеки на підприємстві.

Економічна наука розробила загальну методологію оцінки рівня економічної безпеки підприємств (організацій) та апробована господарською практикою. Вона пропонує оцінку на основі визначення агрегованого критерію шляхом зважування та підсумовування окремих функціональних критеріїв, що розраховуються шляхом зіставлення можливого розміру збитку підприємству та ефективності заходів щодо запобігання цьому збитку [53]. Агрегований критерій економічної безпеки будь-якого суб'єкта господарювання ($k_{себ}$) можна розрахувати за формулою:

$$k_{себ} = \sum_{i=1}^n k_i d_i , \quad (1.1)$$

де k_i — величина окремого (поодинокого) критерію за i -ю функціональною складовою;

d_i — питома вага значущості i -ї функціональної складової;

n — кількість функціональних складових економічної безпеки підприємства.

Аналіз економічної безпеки здійснюється шляхом порівняння розрахованого значення $k_{себ}$ з фактичним значенням цього показника для підприємства, що аналізується, та (наскільки це можливо) для аналогічних суб'єктів господарювання у відповідній галузі економіки.

Услід розрахунку впливу функціональних складових на зміну $k_{себ}$ проводиться функціональний аналіз заходів з організації необхідного рівня економічної безпеки за кожною окремою складовою за відповідним алгоритмом.

Наслідок функціонального аналізу оформлюються у вигляді спеціальних табличних карт. При заповненні такої карти-таблиці негативні явища, що впливають на декілька складових економічної безпеки, розглядаються окремо по кожній з них, а витрати на повторні заходи щодо

різних функціональних складових враховуються в бюджеті підприємства (організації) лише один раз [47].

Оцінка ефективності діяльності відповідних структурних підрозділів підприємства (організації) з використанням даних про витрати на запобігання можливим негативним впливам на економічну безпеку та обсяги відвернених і завданих збитків є (економічною) Надає об'єктивну панораму (підкріплену розрахунками) щодо діяльності всіх структурних підрозділів (відділів, цехів) у цьому напрямку. Для конкретної оцінки ефективності діяльності структурних підрозділів суб'єкта господарювання з точки зору економічної безпеки використовуються такі показники

- 1) понесені витрати;
- 2) розмір відверненої шкоди;
- 3) розмір заподіяної шкоди;
- 4) ефективність заходів (як різниця між відверненою та завданою шкодою, поділена на вартість заходів) [42].

Поміж функціональних складових економічної безпеки на відповідному рівні фінансова складова вважається провідною та визначальною в ринкових умовах господарювання, оскільки фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

В ході захисту фінансової складової економічної безпеки: спочатку оцінюються загрози економічній безпеці. Ці загрози мають політико-правовий характер і включають в себе

- внутрішні негативні дії (неефективне фінансове планування та управління активами, неефективні ринкові стратегії, неправильна цінова та кадрова політика);
- зовнішні фактори (спекулятивна поведінка на ринках цінних паперів, цінова та інша конкуренція, лобіювання конкурентами непередуманих рішень органів влади); та
- форс-мажорні обставини (стихійні лиха, страйки, військові конфлікти) та ситуації, близькі до форс-мажорних (несприятливе

законодавство, ембарго, блокади, коливання валютних курсів тощо) [45].

У процесі оцінки поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки аналізу підлягають:

- фінансова звітність та результати діяльності підприємства (організації) - платоспроможність, фінансова незалежність, структура та використання капіталу і прибутку;
- конкурентоспроможність підприємства (організації) на ринку - частка ринку, яку займає суб'єкт господарювання, рівень технологій та менеджменту
- ринок цінних паперів підприємства (організації) - брокерські фірми та інвестори, ціна акцій, лістинг [45].

Вагомою передумовою захисту фінансової складової економічної безпеки є планування необхідного комплексу заходів (у тому числі бюджетів) та оперативна реалізація запланованих заходів у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Потрібний рівень економічної безпеки значною мірою залежить від складу кадрового потенціалу, його інтелекту та професіоналізму. Особливості змісту всього циклу захисту інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки [31].

Захист інтелектуального та кадрового ресурсів економічної безпеки охоплює взаємопов'язані і водночас самостійні напрями діяльності суб'єкта господарювання:

- Перший фокусується на роботі з персоналом компанії та підвищенні ефективності роботи всіх категорій працівників;
- Другий спрямований на збереження та розвиток інтелектуального потенціалу, тобто інтелектуальної власності та сукупності прав на її використання (включаючи патенти та ліцензії), а також на поповнення знань та професійного досвіду працівників компанії (організації).

На першому етапі процесу захисту цієї складової економічної безпеки оцінюється загроза негативних дій та можливий збиток від таких дій. Основним негативним впливом на економічну безпеку компанії є недостатня кваліфікація працівників певних структурних підрозділів, які не бажають або не можуть приносити максимальну користь компанії. Це може бути пов'язано з низьким рівнем управління людськими ресурсами, недостатністю коштів на оплату праці окремих категорій персоналу на підприємстві (в організації) або необґрунтованими витратами.

Перебіг планування та управління людськими ресурсами з метою забезпечення належного рівня економічної безпеки повинен включати організацію системи підбору, найму, навчання та мотивації необхідних працівників, що передбачає забезпечення матеріального та морального стимулювання, престижності професії, бажання працювати та соціальних пільг.

Вагомою ланкою у встановленні нормального рівня економічної безпеки є оцінка ефективності заходів, яка здійснюється шляхом порівняння загальних витрат на превентивні заходи з можливими втратами, яких зазнало підприємство [44].

Процес захисту техніко-технологічних елементів економічної безпеки передбачає, в принципі, кілька послідовних етапів.

Перший стадія - аналіз технологічного ринку, пов'язаного з виробництвом продукції, близької до профілю відповідного підприємства або проектної організації (збір і аналіз інформації про деталі технологічних процесів на підприємствах, що випускають аналогічну продукцію, науково-технічної інформації про нові розробки в цій галузі і про можливі інтервенції на галузевому технологічному ринку).

Друга стадія - аналіз конкретних технологічних процесів і пошук внутрішніх резервів для вдосконалення використовуваної технології.

Третя стадія передбачає:

- 1) аналіз товарного ринку відповідно до профілю продукції, що випускається підприємством, а також аналіз ринку альтернативної продукції;
- 2) оцінку перспектив розвитку товарного ринку підприємства; та
- 3) прогнозування потенціалу технологічних процесів, необхідних для виробництва конкурентоспроможної продукції.

Четверта стадія в основному присвячена розробці технологічної стратегії розвитку підприємства (виробника), яка включає в себе:

- 1) визначення перспективних товарних позицій з груп (найменувань, асортиментів), що виробляються підприємством;
- 2) планування набору технологій для виробництва перспективних товарних позицій; та
- 3) формування бюджету технологічного розвитку підприємства за програмою технологічного розвитку на основі оптимізації витрат для вибору альтернатив, власних розробок або придбання патентів і необхідного обладнання на ринку
- 4) формування загального плану технологічного розвитку підприємства (з відображенням вибору альтернатив технологічного розвитку, умов та обсягів фінансування, відповідальних виконавців); та
- 5) формування плану внутрішніх досліджень і розробок підприємства відповідно до плану технологічного розвитку підприємства.

На п'ятій стадії відбувається оперативне впровадження плану технологічного розвитку підприємства у виробничо-господарську діяльність.

Шоста стадія є завершальною, на якій аналізуються результати практичної реалізації заходів щодо захисту техніко-технологічних елементів економічної безпеки на основі спеціальної карти розрахунку ефективності таких заходів [78].

Формальна оцінка рівня техніко-технологічних елементів економічної безпеки підприємства за допомогою різних функціональних критеріїв (коефіцієнтів) здійснюється на основі аналізу розрахунку останніх (ОФК) за формулою [30]:

$$\text{ОФК} = \frac{З_{\text{відв.}}}{V_{\text{ркз.}} + З_{\text{завд}}}, \quad (1.2)$$

де $З_{\text{відв}}$ - сумарний збиток, відвернений реалізацією комплексу заходів щодо захисту техніко-техногенної безпеки підприємства;

$V_{\text{ркз.}}$ - сумарні витрати підприємства на реалізацію зазначеного комплексу заходів;

$З_{\text{завд}}$ - загальна сума збитків, завданих підприємству техніко-технологічними елементами економічної безпеки підприємства; $З_{\text{тз}}$ - загальна сума збитків, завданих підприємству техніко-технологічними елементами економічної безпеки підприємства.

На додачу до плану захисту техніко-технологічних елементів економічної безпеки слід підготувати карту планування для розрахунку ефективності заходів, присвоєння передбачених необхідних показників. Така карта в принципі повинна включати можливий розмір збитку від негативних наслідків, витрати на реалізацію заходів щодо запобігання очікуваному (можливому) збитку і захисту техніко-технологічної безпеки підприємства, можливі значення різних функціональних критеріїв ефективності вжитих заходів щодо захисту складових економічної безпеки, пропоновані функціональний підрозділ підприємства (організації), відповідальний за реалізацію запропонованого комплексу заходів [30].

Суцільний процес захисту політико-правових елементів економічної безпеки здійснюється за типовою схемою, що включає такі елементи (дії) організаційно-економічного спрямування:

- 1) аналіз загроз з негативними наслідками;
- 2) оцінка поточного рівня безпеки

- 3) планування комплексу заходів, спрямованих на підвищення цього рівня
- 4) здійснення ресурсного планування; та
- 5) планування роботи відповідних функціональних підрозділів підприємства (організації)
- б) оперативно впроваджувати запропонований комплекс заходів для забезпечення належного рівня безпеки.

Спочатку детально аналізуються загрози внутрішніх і зовнішніх негативних впливів на політико-правові елементи економічної безпеки та причини їх виникнення [42].

Найголовнішими причинами виникнення внутрішніх негативних впливів можуть бути:

- а) низька кваліфікація працівників юридичної служби відповідного суб'єкта господарювання та помилки у підборі кадрів для цієї служби;
- б) недостатнє фінансування правового забезпечення господарської та іншої діяльності; та
- в) небажання або нездатність бізнесу (організації) активно впливати на зовнішнє політико-правове середовище, в якому він (вона) функціонує.

Що стосується останнього, то воно проявляється, як правило, у недостатній правовій розробці договірних відносин цього суб'єкта з іншими особами, невмінні відстоювати інтереси підприємства (організації) у конфліктних ситуаціях, неефективному плануванні правового забезпечення його господарської діяльності тощо [54].

Першопричини виникнення зовнішніх негативних впливів здебільшого мають подвійну природу:

- 1) політичні;
- 2) законодавчо-правові.

Причинами першої групи є наступні

- конфлікти інтересів соціальних груп (верств) населення з економічних, національних, релігійних та інших причин;

- військові конфлікти (дії);
- економічні та політичні блокади і ембарго
- фінансові та політичні кризи глобального (міжнародного) характеру.

До другої групи причин зазвичай відносять

- переслідування політичними партіями (громадськими рухами), що перебувають при владі, власних політичних та інших цілей;
- зміни положень чинного законодавства про власність, господарське право, трудове право, оподаткування тощо[54].

Аналіз фактичного стану політико-правової безпеки підприємств (організацій) здійснюється за кількома напрямками [42]:

- за рівнем організації та якістю роботи із захисту цієї складової загального рівня економічної безпеки;
- за рівнем бюджетного та ресурсного забезпечення даних робіт;
- за рівнем ефективності роботи відповідних підрозділів суб'єкта господарювання.

Відповідні служби підприємства (організації) виконують певні функції, що характеризують процес створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки [35]. До них відносяться

1) збір усіх видів інформації, що має відношення до діяльності конкретного суб'єкта (інформація про всі види ринків, інформація, що характеризує тенденції політичних подій та макроекономічних процесів у світовій та національній економіці, корисна науково-технічна інформація)

2) аналізувати отриману інформацію, дотримуючись при цьому загальноприйнятих принципів (систематичність, безперервність надходження, комплексний характер процесу аналізу) та методів організації роботи (локальний для конкретного питання, загальнофірмовий)

3) прогнозування тенденцій розвитку науково-технічних, економічних і політичних процесів на підприємстві (в організації), в країні та світі, а також показників, яких має досягти суб'єкт господарювання (наприклад, фінансові

прогнози, прогнози розвитку виробничих потужностей і технологічних розробок), що стосуються конкретної сфери бізнесу (діяльності)

4) оцінка рівня економічної безпеки за всіма складовими та, в цілому, формулювання рекомендацій щодо підвищення цього рівня на конкретному суб'єкті господарювання

5) інші заходи з розвитку інформаційного сектору економічної безпеки (зв'язки з громадськістю, формування сприятливого іміджу підприємства, захист конфіденційної інформації).

На підприємства постійно надходять інформаційні потоки з різними джерелами їх формування (виникнення). Умовно розрізняють такі джерела:

- публічна офіційна інформація;
- неконфіденційну інформацію, яка може бути отримана працівниками підприємства шляхом неформального контакту з власником інформації; та
- конфіденційна інформація, отримана шляхом несанкціонованого доступу [78].

Дія заходів з розвитку та захисту інформаційної складової економічної безпеки здійснюється шляхом послідовного виконання низки завдань, таких як:

а) Збір різних видів необхідної інформації. Це здійснюється шляхом формальних контактів з різними джерелами публічної інформації, неформальних контактів з носіями чутливої інформації та за допомогою спеціальних технічних засобів.

б) Обробка та систематизація отриманої інформації. Це робиться для того, щоб упорядкувати її для подальшого поглибленого аналізу відповідними підрозділами підприємства (організації). Для цього створюються класифікаційні таблиці, внутрішні бази даних і каталоги інформації та документів.

в) Аналіз отриманої інформації. Передбачає всебічну обробку отриманих даних з використанням різних технічних засобів і методів аналізу.

За аналітичної роботи проводяться прогностичні розрахунки по всіх аспектах інформаційної діяльності та можливої поведінки бізнес-середовища з використанням різних методів моделювання.

г) Захист інформаційного середовища підприємства, який традиційно включає

- заходи щодо захисту підприємства від промислового шпигунства з боку конкурентів та інших юридичних і фізичних осіб;
- технічний захист приміщень, транспорту, зв'язку, договорів і різних документів від несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації з боку зацікавлених юридичних і фізичних осіб;
- збір інформації про осіб, які можуть бути ініціаторами промислового шпигунства, та вжиття необхідних запобіжних заходів для припинення таких спроб.

д) діяльність зовнішньої розвідки, спрямована на створення сприятливого іміджу підприємства (організації) в очах громадськості та протидію спробам завдати шкоди репутації цього підприємства шляхом поширення неправдивих відомостей про нього [17].

Питання захисту екологічної безпеки суспільства від суб'єктів, що здійснюють виробничо-комерційну діяльність, може бути вирішена лише шляхом розробки та ретельного дотримання національних (міжнародних) стандартів щодо мінімально допустимих рівнів викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище та відповідності екологічним параметрам продукції, що випускається. Виробничі підприємства не йдуть на це добровільно, оскільки такі заходи вимагають додаткових витрат на очисні споруди та ефективні, екологічно безпечні та відповідні технології. Єдиним фактором, який стимулює підприємства до належної екологізації виробництва, є застосування конкретних штрафів за порушення національного екологічного законодавства [42].

Сутність процесу забезпечення екологічної безпеки підприємств можна виразити функцією наступного виду [31]:

$$F(Z, Q, m) \longrightarrow \min, \quad (1.3)$$

де Z - витрати на заходи з дотримання екологічних стандартів;

Q - втрати від штрафів за порушення екологічних стандартів;

m - втрати через закриття ринків збуту в інших країнах з більш жорсткими екологічними стандартами до продукції підприємства.

Показником екологічної складової економічної безпеки є, з одного боку, гранично допустима концентрація небезпечних речовин, визначена національним законодавством, а з іншого - аналіз ефективності заходів, що вживаються для забезпечення такої екологічної складової.

На основі загальних стратегічних рекомендацій, розроблених на основі аналізу карти ефективності вжитих заходів, планується низка заходів для подальшого розвитку екологічної складової економічної безпеки. План забезпечення екологічної складової, як правило, є частиною загального плану (програми) досягнення належного рівня економічної безпеки. Він є ніби логічним сценарієм реалізації необхідного комплексу заходів у календарній послідовності, з додаванням розрахунку ефективності від фактичної реалізації цих заходів [30].

Алгоритм процесу захисту екологічної складової економічної безпеки складається з наступної послідовності дій:

- 1) Розрахунок карти ефективності вжитих заходів щодо захисту екологічної складової економічної безпеки на основі звітних даних про фінансово-господарську діяльність підприємства (організації);
- 2) аналіз результатів розрахунків та формулювання рекомендацій щодо підвищення ефективності вжитих заходів
- 3) розробка альтернативних сценаріїв реалізації запланованих заходів
- 4) вибір кращого сценарію на основі порівняння розрахунків ефективності запланованих заходів; та

- 5) передача обраних сценаріїв планування до підрозділу, відповідального за здійснення функціонального планування фінансово-господарської діяльності підприємства (організації) в рамках загального плану економічної безпеки;
- б) фактична реалізація запланованих заходів у процесі діяльності відповідного суб'єкта [11].

Явища (дії), що негативно впливають на рівень силової складової економічної безпеки, зумовлені кількома причинами. Основними з них є наступні:

- неспроможність компаній-конкурентів отримати перевагу коректними ринковими методами, тобто шляхом підвищення якості своєї продукції, зниження поточних витрат виробництва (діяльності), покращення маркетингових досліджень тощо;
- кримінальні мотиви для кримінальних юридичних (фізичних) осіб з метою отримання доходу шляхом шантажу, шахрайства або крадіжки;
- некомерційні мотиви посягання на життя чи здоров'я керівництва, працівників підприємства (організації) або майно підприємства [30].

Спроби фізичного усунення керівників, топ-менеджерів та головних спеціалістів здебільшого спричинені конфліктами між комерційними інтересами підприємств-конкурентів, а також між керівництвом підприємства (організації) та злочинними організаціями (особами). Спроби морального тиску на працівників конкретного підприємства, як правило, спрямовані на спонукання їх до дій, що підривають економічну безпеку або ефективне функціонування підприємства. Виконавцями таких дій можуть бути представники криміналітету, корумповані співробітники силових або податкових служб, а також спеціально найняті особи чи організації [42].

Зрештою, низку негативних дій проти силової складової економічної безпеки можна коротко узагальнити наступним чином:

- 1) Особисті фізичні та моральні впливи (спрямовані проти конкретної особи);
- 2) негативні дії, спрямовані на завдання майнової шкоди, включаючи загрози зменшення активів підприємства (організації) та втрати ним економічної незалежності
- 3) негативний вплив на інформаційне середовище одержувача державного подарунка (так зване промислове шпигунство). Великі та середні підприємства зазвичай мають автономні служби безпеки, в той час як безпека малого бізнесу може забезпечуватися місцевими (районними або міськими) службами, де компанії наймають одного або декількох охоронців [17].

Такі служби безпеки зазвичай створюються при місцевих правоохоронних органах або національних службах безпеки. Основним принципом організації та функціонування системи безпеки підприємства має бути її комплексність, яку можна представити у вигляді тривимірної моделі [17].

Служби безпеки будь-якої компанії постійно виконують певні завдання. Для будь-якого підприємства основними з них є наступні [42]:

- 1) захист виробничо-господарської діяльності, а також захист відомостей, що становлять комерційну таємницю даного підприємства (фірми, організації);
- 2) організація роботи з правового, технічного та технологічного захисту комерційної таємниці підприємств
- 3) запобігання несанкціонованому доступу до відомостей і творів, що становлять комерційну таємницю
- 4) організація спеціального діловодства, що унеможливорює несанкціоноване отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю відповідних підприємств

- 5) визначення та конкретизація каналів, якими може відбуватися розголошення конфіденційної інформації в процесі звичайної діяльності та за надзвичайних обставин
- 6) організація режимів безпеки для всіх видів діяльності, таких як зустрічі, переговори та конференції в рамках ділового співробітництва з іншими партнерами;
- 7) забезпечення охорони приміщень, обладнання, офісів, продукції та технічних засобів, необхідних для здійснення виробничої або іншої діяльності
- 8) організація особистої безпеки керівництва компанії та провідних менеджерів і спеціалістів;
- 9) маркетингова ситуація та оцінка протиправної діяльності конкурентів і зловмисників.

Формування системи безпеки підприємства та її успішна організація повинні базуватися на методологічних засадах наукової теорії безпеки. Цілі системи безпеки підприємства повинні визначати, що необхідно зробити і чого необхідно досягти, які проблеми необхідно вирішити для досягнення поставлених цілей і які основні функції системи безпеки підприємства, а також повинна бути визначена сфера застосування цієї системи. Ця система будується на певних наукових принципах. Все це є методологічною основою для побудови системи безпеки підприємства [36].

1.3. Фактори впливу та показники оцінки стану економічної безпеки підприємства

Задля того, щоб запобігти загрозі втрати економічної безпеки підприємства, необхідно постійно враховувати весь спектр численних факторів, від яких залежить діяльність підприємства.

Економічну безпеку підприємства забезпечує низка факторів, до яких можна віднести наступні [42]:

1. Адаптивність стратегічного потенціалу підприємства. Це визначається як зовнішніми, так і внутрішніми впливами. По-перше, такі впливи виникають через попит на продукцію підприємства, варіація якого викликана комплексом економічних, політичних, демографічних та соціокультурних причин. На адаптивність стратегічного потенціалу підприємств також впливає кон'юнктура ринків матеріальних ресурсів, фінансових ринків, ринків праці, інформації та послуг. Це говорить про те, що як і в будь-якій системі, стратегічний потенціал підприємств має граничний потенціал адаптації до мінливих умов виробництва. Існування такого граничного адаптаційного потенціалу зумовлено періодичною необхідністю технологічного переоснащення або реконструкції підприємств, відновлення або підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, зміни напрямів управлінської стратегії, а в деяких випадках і зміни форми діяльності.

2. Залежність підприємства від міцності співпраці з постачальниками різних ресурсів. Мається на увазі залежність підприємства від надійності постачання необхідних ресурсів, як з точки зору якості ресурсів, що поставляються, так і з точки зору повноти і своєчасності поставок.

3. Захист комерційної таємниці та накопичення інформації про можливе втручання інших економічних агентів у діяльність підприємства. Зовнішній витік комерційної таємниці може завдати великої шкоди компанії. Одночасно із захистом комерційної таємниці компаніям необхідно організувати збір, накопичення та обробку інформації про діяльність реальних і потенційних конкурентів, яка може вплинути на існуюче становище компанії.

4. Ступінь можливого ризику прийнятого рішення. Економічна безпека підприємства значною мірою визначається здатністю керівництва вміло йти на ризик при прийнятті стратегічно важливих для майбутнього підприємства рішень. Завжди слід порівнювати можливі прибутки та збитки. З практичної точки зору, ймовірність того, що робота буде виконана без ризику, вкрай

низька. Необхідно також пам'ятати про можливі майбутні наслідки (переважно екологічні) реалізованих рішень для самої компанії і для країни. Важливо увійти в зону прийняттого ризику, тобто в зону, де сума можливих втрат від прийняття рішення не перевищує суму прогнозованих прибутків [15].

Спектр питань, пов'язаних з економічною безпекою підприємств, настільки широкий, що їх необхідно системно класифікувати за такими видами: технічна безпека, ресурсна безпека, фінансова безпека та соціальна безпека.

Конкретні кроки щодо зміцнення економічної безпеки підприємств можуть існувати [31]:

- у рамках технологічної безпеки - створення нових організаційно-виробничих структур, використання лізингу, активна участь у міжнародних виставках і семінарах, впровадження кращих світових практик;
- у рамках фінансової безпеки - дотримання принципів дотримання ключових умов фінансування, створення інформаційного центру з питань дебіторської та кредиторської заборгованості, створення спеціальної групи з фінансів для управління нарахуванням та сплатою податків у рамках інформаційного центру;
- у рамках ресурсної безпеки - вдосконалення системи платежів, підвищення продуктивності праці, збільшення інвестицій в ресурсозбереження та стимулювання «ресурсної орієнтації» досліджень і розробок;
- у рамках соціальної безпеки - наближення рівня оплати праці до показників розвинених країн; участь працівників в управлінні, підвищення кваліфікації працівників, зацікавленість керівників підприємств у працевлаштуванні безробітних, поліпшення соціальної інфраструктури підприємств, підвищення матеріальної відповідальності працівників за результати своєї праці.

Фінансово-економічний стан підприємства характеризується ступенем прибутковості та оборотності капіталу підприємства, фінансовою стійкістю та динамікою структури джерел фінансування і здатністю погашати боргові зобов'язання [30].

У сучасних умовах ведення бізнесу правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансово-економічного стану підприємства має велике значення не тільки для менеджерів та власників компанії, але й для інвесторів, партнерів, кредиторів та державних органів.

Фінансово-економічний стан компанії цікавить її конкурентів, але в іншому аспекті - негативному, бо вони мають інтерес щодо послаблення позицій своїх конкурентів на ринку [35].

Для того, щоб оцінити фінансово-економічний стан компанії, необхідна відповідна інформаційна база. Це звіт про фінансові результати або баланс, тобто синтетичний документ, який узагальнює в грошовому вираженні склад засобів діяльності підприємства та джерел їх формування на певну дату (кінець кварталу або року).

Співвідношення між окремими групами активів і пасивів балансу мають велике економічне значення і використовуються для оцінки та діагностики фінансового стану підприємства [60].

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства на певну дату базується на аналізі офіційних документів (звітів про фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал, систем розрахункових показників тощо).

Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками: прибутком і рентабельністю. Прибуток відображає абсолютний ефект, без урахування використаних ресурсів. Тому для цілей аналізу він доповнюється показником рентабельності.

Рентабельність є відносним показником ефективності компанії і зазвичай розраховується як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Існує

кілька модифікованих форм рентабельності, залежно від того, який прибуток і які ресурси (витрати) використовуються для її розрахунку [68].

Насамперед, розрізняють прибуток на вкладені ресурси (капітал) і прибуток на продукцію. Прибуток на інвестовані ресурси (капітал) розраховується в декількох модифікованих формах: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу та рентабельність власного капіталу [30].

Рентабельність активів (R_a) характеризує ефективність використання всього наявного майна підприємства і розраховується за наступною формулою:

$$R_a = \text{Пз(ч)} / K_a \cdot 100, \quad (1.4)$$

де Пз(ч) — загальний (чистий) прибуток підприємства за рік;

K_a - середня сума активів за даними річного балансу.

При розрахунку цього показника враховується як валовий прибуток (до оподаткування), так і чистий прибуток (після оподаткування). Єдиної методики не існує. Тому важливо уточнити, який саме тип прибутку береться до уваги.

Рентабельність активів може бути дезагредована, якщо компанія здійснює різні види діяльності (у разі диверсифікації). При цьому поряд з рентабельністю всіх активів визначається також рентабельність окремих видів діяльності (наприклад, рентабельність виробничої, сервісної та комерційної діяльності) [31].

Рентабельність власного капіталу ($R_{вк}$) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів:

$$R_{вк} = \text{Пч} / K_{в} \cdot 100, \quad (1.5)$$

де Пч — чистий прибуток підприємства;

$K_{в}$ — власний капітал підприємства.

Величина власного капіталу береться з балансу або звіту про власний капітал підприємства на певну дату [31].

Рентабельність акціонерного капіталу ($R_{ак}$) свідчить про верхню межу дивідендів на акції та обчислюється так:

$$P_{ак} = Пч / K_{ст} \cdot 100 , \quad (1.6)$$

де $K_{ст}$ — статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій).

Цей показник також може бути розрахований як рентабельність власного капіталу за простими акціями. У цьому випадку від прибутку $Пп$ віднімається фіксований дивіденд за привілейованими акціями, а від статутного капіталу віднімається номінальна вартість цих акцій [31].

Рентабельність продукції ($P_{п}$) характеризує ефективність витрат на її виробництво і збут. Вона визначається за формулою:

$$P_{п} = П_{рп} / C_{рп} \cdot 100 , \quad (1.7)$$

де $П_{рп}$ — прибуток від реалізації продукції за певний період;

$C_{рп}$ — повна собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність продукції також може бути розрахована як відношення прибутку до обсягу реалізованої продукції. Саме в такому вигляді цей показник використовується в зарубіжній практиці [31].

У багатопродуктовому виробництві поряд з рентабельністю всієї продукції розраховується рентабельність окремих її різновидів [30].

Рентабельність окремого продукту (P_i) розраховується за наступною формулою:

$$P_i = (Ц_i - C_i) / C_i , \quad (1.8)$$

де $Ц_i$, C_i — відповідно ціна й повна собівартість i -го виробу.

Поняття ділової активності компанії є досить широким та включає в себе практично всі аспекти її діяльності. Конкретними показниками тут є оборотність активів і запасів, а також обсяг дебіторської та кредиторської заборгованості.

Оборотність активів (n_a) - це показник обороту активів компанії за певний період часу (як правило, за рік) і розраховується наступним чином:

$$n_a = V / K_a , \quad (1.9)$$

де V - дохід від усіх видів діяльності підприємства за певний період;

K_a - середня вартість активів за той самий період [42].

При цих умовах середня тривалість одного обороту (t_a) складає:

$$t_a = D_k / n_a , \quad (1.10)$$

де D_k — кількість календарних днів у періоді.

Швидкість обороту запасів ($n_{TMЗ}$) виражається через кількість оборотів за певний період часу:

$$n_{TMЗ} = C_p / M_z , \quad (1.11)$$

де C_p — повна собівартість реалізованої продукції за певний період;

M_z — середня величина запасів у грошовому виразі [42].

Діяльність підприємств у сфері розрахунків з партнерами характеризується середнім періодом погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Середній період погашення дебіторської заборгованості покупцями продукції підприємства ($t_{одз}$) розраховується за формулою

$$t_{одз} = Z_d * D_k / V_{пр} , \quad (1.12)$$

де Z_d — дебіторська заборгованість (заборгованість покупців);

D_k — кількість календарних днів у періоді, за який обчислюється показник (рік — 360, квартал — 90);

$V_{пр}$ — обсяг продажу продукції за розрахунковий період [42].

1.4. Нормативно-правові акти, що регламентують економічну безпеку підприємства

Війна в Україні має серйозний вплив на економічну безпеку підприємств. Військова ситуація може призвести до скорочення попиту на товари та послуги. Неспокійна ситуація та економічна нестабільність звичайно ведуть до зменшення споживчого попиту та інвестицій, що може вплинути на прибутковість підприємства. Військові дії можуть призвести до знищення майна підприємства, такого як будівлі, обладнання та інфраструктура, що призводить до значних фінансових втрат та переривання виробничого процесу. Війна створює невизначеність та ризики для інвесторів. Це може призвести до зниження обсягу інвестицій у регіон та

підприємства, що може обмежити їхні можливості розвитку та модернізації. Військова ситуація може перешкоджати нормальному функціонуванню логістичних ланцюгів та постачанню сировини та матеріалів. Це може вплинути на виробничий процес та призвести до зупинки або затримки в постачанні товарів та послуг. Військова ситуація також може спричинити зростання цін на ряд товарів та послуг. Збільшення вартості сировини, транспортних витрат та ризиків може вплинути на витрати підприємств та призвести до зменшення прибутковості.

Всі ці фактори можуть значно підірвати економічну безпеку підприємств, порушити їхню діяльність та призвести до значних втрат. Отже, військовий стан потребує від підприємств вживання заходів для забезпечення безпеки та адаптації до змінних умов. Певні нормативно-правові акти допомагають регулювати економічну безпеку підприємства.

Питання визначення економічної безпеки з правової точки зору є дуже складним. Донедавна ця категорія здебільшого розглядалася в рамках економічної науки. Не випадково її представники зазначають, що економічна безпека як категорія економічної теорії тісно пов'язана з традиційними економічними поняттями, такими як економічне зростання та стійкість соціально-економічної системи, хоча й має власну тематику та специфічні методи дослідження. Крім того, вона визначає економічну безпеку як складову антикризового управління економікою.

З правової точки зору, економічна безпека охоплює два елементи. По-перше, стан суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню, за якого поведінка суб'єктів у сфері виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ відповідає встановленим правовим вимогам; по-друге, відповідність законодавства, що регулює сферу економічних відносин, вимогам економічної безпеки.

Ми розглядаємо державу та її органи, як суб'єкти системи економічної безпеки, а підприємства - як об'єкти цієї системи. Це є підставою стверджувати, що підприємства і держава не тільки залежать одне від одного,

але й мають значний вплив одне на одного. Держава потребує підприємництва, оскільки ринкова система забезпечує державу матеріальними ресурсами, послугами та товарами, а також фінансовою підтримкою державних програм (без додаткових витрат).

З іншого боку, підприємництво потребує держави, оскільки йому потрібні закони, що регулюють правила економічної діяльності, її безпеку, захищеність і стабільність, функціонуюча грошова система та стабільна економічна і соціальна інфраструктура. Підприємництво залежить від конституційного захисту та державної підтримки підприємництва як важливого інституту суспільства, що забезпечує отримання прибутку, зайнятість та підвищення рівня життя населення.

Правове забезпечення економічної безпеки підприємства є важливим аспектом його діяльності. Воно забезпечує створення умов для стійкого функціонування підприємства, захисту його інтересів та мінімізації ризиків. Деякі аспекти правового забезпечення економічної безпеки підприємства включають:

1) Корпоративне законодавство. Це набір законів та норм, що регулюють організацію, управління та діяльність підприємства. Воно встановлює правила щодо створення юридичних осіб, права та обов'язки учасників, процедури прийняття рішень та інші аспекти, які сприяють стабільності та ефективності підприємства.

2) Податкове законодавство. Податкові норми та правила регулюють оподаткування підприємства. Вони визначають обов'язки платників податків, порядок обчислення та сплати податків, процедури звітності та контролю. Забезпечення дотримання податкового законодавства сприяє економічній стійкості та законному функціонуванню підприємства.

3) Трудове законодавство. Це набір правил, що стосуються працівників і трудових відносин. Воно регулює умови праці, права та обов'язки працівників і роботодавців, порядок укладання трудових договорів, оплати праці та соціального захисту працівників. Забезпечення дотримання

трудового законодавства сприяє створенню сприятливих умов для працівників та підтримує стабільність трудових відносин.

4) Законодавство про конкуренцію. Це набір правил, які регулюють конкуренцію на ринку. Воно запобігає недобросовісним практикам, обмеженню конкуренції та монополізації ринку. Забезпечення дотримання законодавства про конкуренцію сприяє збереженню конкурентоспроможності підприємства та захисту його інтересів.

5) Законодавство про інтелектуальну власність. Це набір правил, що регулюють захист інтелектуальної власності, такої як патенти, авторські права, товарні знаки та інше. Воно забезпечує правовий захист інтелектуальної власності підприємства, що сприяє його інноваційному розвитку та конкурентоспроможності.

Ці аспекти правового забезпечення економічної безпеки підприємства сприяють створенню стабільного та захищеного юридичного середовища, в якому підприємство може функціонувати ефективно та безпечно.

У таблиці 1.1 наведені основні нормативно-правові акти, що регламентують економічну безпеку підприємств в Україні, а також приклади деяких статей з цих актів.

У контексті розгляду системи економічної безпеки підприємств як сукупності функціональних складових, національне законодавство має регулювати їх відповідне функціонування, розвиток та забезпечення (фінансову, інформаційну, політико-правову, техніко-технологічну, екологічну, силову та інтелектуальну, кадрову). Виокремлюючи суб'єкти, об'єкти та механізми в системі економічної безпеки підприємств, нормативно-правова база повинна регулювати весь комплекс питань, пов'язаних з їх ефективним функціонуванням. При цьому мають бути враховані основні ризики та загрози системі економічної безпеки підприємств, а нормативно-правові акти повинні принаймні мінімізувати їх. Таким чином, оптимізація нормативно-правової бази системи економічної безпеки підприємства має щонайменше три аспекти.

Таблиця 1.1

Правове забезпечення економічної безпеки підприємства

Конституція України	
<p>Конституція встановлює основні принципи та права, які гарантують економічну безпеку підприємств, такі як право власності, свобода підприємництва, захист прав інвесторів та інше.</p>	<p>У Конституції України конкретні статті, що безпосередньо регламентують економічну безпеку підприємства, відсутні. Проте, існують деякі статті, які стосуються економічних прав та інтересів громадян та підприємств і мають важливе значення для економічної безпеки. Деякі з цих статей включають:</p> <p>Стаття 13: Забезпечення і захист прав і свобод людини і громадянина є головним обов'язком держави. Це стаття гарантує захист власності та інших прав підприємств, що впливає на їхню економічну безпеку.</p> <p>Стаття 42: Кожен має право на вільний вибір заняття, професії та роду економічної діяльності. Ця стаття гарантує свободу підприємництва, що впливає на економічну діяльність підприємств.</p> <p>Стаття 46: Держава забезпечує соціальний захист підприємців, сприяє розвитку малого та середнього підприємництва. Ця стаття визнає важливість підтримки та захисту підприємницької діяльності, що сприяє економічній безпеці.</p> <p>Стаття 92: Кабінет Міністрів України вирішує питання економічного розвитку та забезпечує виконання конституційних прав та свобод людини та громадянина. Ця стаття стосується владних органів, які мають відповідальність за економічну політику та розвиток країни.</p>
Господарський кодекс України	
<p>Господарський кодекс визначає загальні принципи господарської діяльності, правовий статус підприємств, регулює питання щодо контрактів, торгівлі, конкуренції, банкрутства та інше. Він встановлює правила для забезпечення економічної безпеки підприємств.</p>	<p>У Господарському кодексі України немає конкретних статей, що безпосередньо регламентують економічну безпеку підприємства. Однак, Кодекс включає положення, які стосуються правового режиму підприємництва та забезпечення стабільності та ефективності господарської діяльності. Деякі з найважливіших положень Господарського кодексу, які можуть впливати на економічну безпеку підприємства, включають:</p> <p>Стаття 1: Господарський кодекс регулює відносини, пов'язані з підприємництвом, торгівлею, інвестиціями тощо, що створює загальну правову основу для господарської діяльності.</p> <p>Стаття 2: Кодекс встановлює принципи підприємницької діяльності, включаючи свободу підприємництва, рівність умов для конкуренції та захист прав та інтересів підприємців.</p> <p>Стаття 7: Підприємництво здійснюється відповідно до закону та підпорядковується правилам чесної конкуренції. Це положення сприяє створенню рівних умов для підприємців та запобігає недобросовісній конкуренції.</p> <p>Стаття 24: Підприємства мають право на володіння, користування і розпорядження майном, що створює основу для забезпечення економічної безпеки підприємства.</p>

	Стаття 34: Підприємства зобов'язані дотримуватися вимог законодавства про охорону праці та забезпечувати безпеку праці для своїх працівників.
Закон України «Про захист прав споживачів»	
Цей закон регулює права та інтереси споживачів, включаючи взаємовідносини між підприємствами та споживачами, які впливають на економічну безпеку підприємств.	Закон України «Про захист прав споживачів» спрямований на захист прав та інтересів споживачів, а не безпосередньо на регулювання економічної безпеки підприємства. Однак, деякі положення цього Закону можуть впливати на економічну безпеку підприємства через забезпечення якості товарів та послуг, дотримання норм технічної безпеки та встановлення відповідальності за порушення прав споживачів. Деякі статті Закону які можуть мати відношення до економічної безпеки підприємства: Стаття 8: Виробник або продавець зобов'язаний забезпечити безпеку товарів для споживачів та не допустити розповсюдження небезпечних товарів на ринку. Стаття 9: Виробник або продавець зобов'язаний надати інформацію про товари, включаючи їх характеристики, склад, спосіб використання та потенційні ризики, що можуть впливати на економічну безпеку підприємства. Стаття 15: Забороняється поширення товарів, які не відповідають вимогам безпеки та якості, включаючи підроблені товари. Стаття 28: Споживач має право на компенсацію збитків, завданих через недостовірну або неповну інформацію про товари, що може впливати на економічну безпеку підприємства.
Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»	
Цей закон містить норми, що регулюють конкуренцію на ринку, запобігають недобросовісним діям та забезпечують рівні умови для підприємств. Він сприяє економічній безпеці шляхом забезпечення справедливої конкуренції та захисту підприємств від недобросовісних практик.	Він не прямо регламентує економічну безпеку підприємства, але встановлює норми та правила щодо запобігання недобросовісним діям конкурентів, які можуть впливати на стан економічної безпеки підприємства. Основні статті Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції», які стосуються економічної безпеки підприємства, включають: Стаття 6: Заборона недобросовісних дій, які спрямовані на спотворення конкуренції, включаючи недостовірну рекламу, дезорієнтацію споживачів та порушення правил обігу товарів. Стаття 7: Заборона недобросовісних дій, спрямованих на обмеження конкуренції, таких як укладання картельних угод, монопольних угод та зловживання домінуючим становищем. Стаття 9: Заборона недобросовісних дій, спрямованих на незаконне заволодіння підприємством конфіденційною інформацією, викрадення комерційних секретів та порушення авторських прав. Стаття 14: Заборона дискредитації бізнесу конкурента, недобросовісної компаративної реклами та інших дій, спрямованих на завдання шкоди репутації підприємства.
Закон України «Про інтелектуальну власність»	
Цей закон регулює правовий статус та захист інтелектуальної	Деякі положення цього закону можуть мати важливе значення для забезпечення економічної безпеки підприємства, зокрема: Стаття 14: Визначає правовий режим об'єктів авторського

<p>власності, включаючи авторські права, патенти, товарні знаки та інші форми інтелектуальної власності. Він є важливим для захисту інтелектуальної власності підприємств і їхньої конкурентоспроможності.</p>	<p>права, включаючи літературні, художні, наукові твори та комп'ютерні програми. Захист авторських прав може бути важливим елементом економічної безпеки підприємства, особливо у випадках, коли творчість та інновації є основою його діяльності.</p> <p>Стаття 15: Встановлює правовий режим об'єктів промислової власності, зокрема винаходів, корисних моделей, промислових зразків та товарних знаків. Охорона інтелектуальної власності на такі об'єкти може забезпечити економічну безпеку підприємства шляхом захисту його інновацій та унікальності продукції.</p> <p>Стаття 20: Регламентує порядок використання об'єктів інтелектуальної власності на основі ліцензійних угод. Це може мати значення для підприємств, які використовують ліцензовані технології або інші об'єкти інтелектуальної власності для своєї господарської діяльності.</p>
<p>Кодекс Законів про працю</p>	
<p>Цей кодекс законів встановлює правила щодо працевлаштування, трудових відносин, умов праці, соціального захисту працівників та інші норми, які безпосередньо впливають на економічну безпеку підприємств.</p>	<p>Деякі положення цього закону можуть мати вплив на економічну безпеку підприємства, зокрема:</p> <p>Встановлює загальні обов'язки працівників, які повинні дотримуватися у процесі виконання своїх трудових обов'язків. Це може включати відповідальність за безпеку та збереження майна підприємства.</p> <p>Регламентує права та обов'язки працівників у разі виконання робіт, пов'язаних зі збереженням майна та забезпеченням безпеки виробництва. Це може включати вимоги до дотримання технічних норм безпеки, охорони праці та запобігання нещасним випадкам на роботі.</p> <p>Встановлює обов'язки роботодавця щодо створення безпечних умов праці, забезпечення охорони праці та запобігання професійним ризикам. Це може включати вимоги до роботодавця щодо застосування необхідних заходів для забезпечення безпеки працівників та збереження майна підприємства.</p>
<p>Закон України «Про банки і банківську діяльність»</p>	
<p>Цей закон встановлює правові норми, що регулюють діяльність банків, умови надання фінансових послуг, захист інтересів клієнтів та стабільність банківської системи. Він має значний вплив на фінансову безпеку підприємств.</p>	<p>Деякі положення цього закону можуть впливати на аспекти економічної безпеки підприємства, зокрема:</p> <p>Стаття 7: Встановлює вимоги до ліцензування банківської діяльності, включаючи вимоги до фінансової стійкості банків. Це може мати вплив на безпеку фінансових трансакцій та умови отримання фінансових послуг підприємством.</p> <p>Стаття 32: Регламентує порядок здійснення платіжних операцій банками, включаючи правила здійснення грошових переказів та збереження коштів клієнтів. Це може стосуватися безпеки фінансових операцій підприємства та збереження його фінансових активів.</p> <p>Статті 45-48: Встановлюють правила щодо конфіденційності банківської інформації та захисту персональних даних клієнтів. Це сприяє захисту конфіденційної інформації та підтримці комерційної та фінансової безпеки підприємства.</p> <p>Статті 52-54: Регулюють порядок проведення банківських перевірок та аудиту, включаючи вимоги до оцінки ризиків та</p>

	виявлення можливих порушень у діяльності банку. Це може мати вплив на контроль за фінансовими операціями та уникнення шахрайства або неправомірної діяльності, що може загрожувати економічній безпеці підприємства.
інші нормативні акти, такі як закони та постанови, накази міністерств і відомств, які більш детально регламентують додаткові питання економічної безпеки підприємств в Україні в залежності від галузі господарства та конкретного аспекту	

Крім того, нормативно-правові акти, переважно акти вищого рівня (закони), повинні також закладати основу для регулювання потреб підприємств у вирішенні майбутніх викликів економічній безпеці, які можуть виникнути в майбутньому у зв'язку зі змінами в економічному та безпековому середовищі. На жаль, аналіз українських нормативно-правових актів показує, що нормативно-правова база з відповідних питань не містить такого «майбутнього фундаменту». Фактично, таке законодавство ледве виправдовує існуючі процеси або вирішує конкретні проблеми. Об'єктивно це можна пояснити тим, що ринкові умови, контекст, в якому працюють підприємства, і система економічної безпеки змінюються швидше, ніж держава (законодавчі акти) може на них реагувати. Орім того, законотворча робота здійснюється із запізненням і не завжди якісно.

Важливим напрямом оптимізації регулювання системи економічної безпеки підприємств є/має стати розробка та вдосконалення локальних нормативно-правових актів, основною метою яких є забезпечення безпеки підприємств. На практиці безпека компанії починається на етапі реєстрації, тобто з локальних нормативних актів, установчих документів, які набувають юридичної сили після затвердження одним або кількома засновниками компанії. Якщо у компанії кілька власників, то відносини між ними мають бути чітко врегульовані, а положення установчого документа щодо прийняття рішень від імені компанії - деталізовані. Необхідно врегулювати такі питання, як те, хто має право приймати рішення від імені компанії і в якому обсязі, хто уповноважений приймати роботи або отримувати товари від імені компанії. Необхідно вести облік довіреностей, виданих на вчинення певних юридично значущих дій від імені компанії [85].

Очевидно, що йдеться про корпоративну правову безпеку (або правовий елемент системи економічної безпеки), для забезпечення якої підприємствам доцільно мати власних юристів або юридичні служби, або залучати фахівців у галузі права на договірних засадах. Від обраного варіанту залежить рівень правової безпеки підприємства. У будь-якому випадку, межі, обов'язки та відповідальність юриста мають бути чітко визначені у відповідних положеннях про юридичні послуги або договорах про надання таких послуг.

Висновки до розділу 1

У даному розділі розглянуто основні наукові засади формування економічної безпеки підприємств. Проаналізовано підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства». Узагальнюючи всі підходи, економічну безпеку підприємства можна визначити як стан, що характеризується стабільністю та рівновагою, захищеністю від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища, нейтралізацією загроз ефективності використання наявних ресурсів, усуненням перешкод на шляху реалізації важливих вигод та забезпеченням сталого розвитку. Рівень економічної безпеки підприємства можна визначити як.

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно керівництво та фахівці (менеджери) здатні уникати можливих загроз та усувати шкідливий вплив певних негативних елементів зовнішнього та внутрішнього середовища. Визначено структурні елементи економічної безпеки підприємства.

Розглянуто основні причини негативних внутрішніх і зовнішніх впливів на економічну безпеку підприємств. Проаналізовано перелік факторів забезпечення економічної безпеки підприємств. Зазначено, що питання, пов'язані з економічною безпекою підприємств, є різноманітними і

потребують системної класифікації за такими видами: технічна безпека, ресурсна безпека, фінансова безпека та соціальна безпека.

У цьому розділі розглядаються індикатори фінансово-економічного стану підприємств. Ці показники характеризують ступінь прибутковості та оборотності капіталу підприємств, динаміку їх фінансової стійкості та структуру джерел фінансування, а також спроможність погашення боргових зобов'язань. Визначено інформаційну базу для оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

Перераховано нормативно-правові акти, що регулюють економічну безпеку підприємства. Внутрішні організаційно-правові документи повинні ґрунтуватися на чинних нормативно-правових актах і не виходити за їх межі. Недотримання цих умов може призвести до призупинення діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ»

2.1. Історія розвитку, загальна характеристика діяльності та організаційна структура підприємства

Підприємство, що стало базою переддипломної практики є Товариством з Додатковою відповідальністю (ТДВ) «Золотінський маслоробний комбінат». Юридична особа зареєстрована в Черкаській області, місті Золотоноша, за адресою: вулиця Галини Лисенко, 18. Керівником підприємства є Генеральний директор - Решетняк Сергій Андрійович. Комбінат займається виготовлення продукції, а саме молочної: кефір, масло, молоко, сметана, ряжанка, сир. Логотип компанії представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Логотип Золотінського маслоробного комбінату

Золотоніський маслоробний комбінат – це одне з найкращих підприємств молокопереробної промисловості України. Зумовлено це поєднання досвіду молочного виробництва та знань молодих фахівців, що дозволило отримати «особливу» власну технологію виробництва сухих молочних сумішей та масла. Підприємство займається наступними видами діяльності:

1. переробка молока та виробництво готової продукції;

2. оптова торгівля молочною продукцією;
3. роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах продуктами харчування;
4. неспеціалізована оптова торгівля.

Золотоніський маслоробний завод (нині – комбінат) збудований у 1932 році. На той час завод виробляв лише один вид молочної продукції — вершкове масло (400 кг на добу). Проте справжнього розквіту підприємство досягло у 70-ті роки ХХ століття.

У 1993, 2011 та 2018 рр. Відбувалась зміна організаційно-правових форм управління підприємством. Так:

- у 1993 р. маслоробний комбінат почав свою діяльність як товариство (у формі закритого акціонерного товариства (ЗАТ));

- у 2011 р. було внесено зміни до Статуту товариства (рішенням загальних зборів акціонерів від 23 березня 2011 року (протокол №1), а саме змінено найменування товариства на «публічне акціонерне товариство» (ПАТ);

- у 2018 р. (березень) створено Товариство з додатковою відповідальністю «Золотоніський маслоробний комбінат», згідно рішення установчих зборів учасників Товариства з додатковою відповідальністю «Золотоніський маслоробний комбінат» шляхом перетворення, яке є повним правонаступником Публічного акціонерного товариства «Золотоніський маслоробний комбінат», визначення його місцезнаходження та забезпечення його статутного капіталу та зареєстрованого 19 березня 2018 року державним реєстратором Виконавчого комітету Золотоніської міської ради (№ запису в ЄДР 1 022 145 0000 001376).

Зареєстрований статутний капітал підприємства 4914 тис.грн.

У 2000 році підприємство увійшло до складу Групи компаній «Молочний альянс» (група українських компаній, що займається виробництвом молочної продукції). Випускає молочну продукцію під такими

брендами як: Молочний альянс; Хопсі; Золотоношаське; Пирятин; Златокрай; Славія.

З 2006 року Золотоніський маслокомбінат був перепрофільований на випуск твердих сирів, капітальні інвестиції Групи «Молочний альянс» в розвиток виробництва склали понад 80 млн. грн. Того ж 2006 року на підприємстві встановлено нову технологічну лінію для виробництва твердих сирів. Нині Золотоніський маслоробний комбінат — це високорозвинене підприємство з повністю автоматизованим процесів.

У холдингу «Молочний альянс» Золотоніський маслоробний комбінат — це основне підприємство-експортер, що має право експортувати всі види своєї продукції. Для цього пройшов безліч перевірок і комісій щодо якості продукції та безпечних умов її виробництва. Так, у березні 2012 року спеціалісти ДП «Черкаси стандарт метрологія» сертифікували продукцію підприємства; а з 10 січня 2016 року «Златокрай» має право на експорт своєї продукції до країн Євросоюзу.

Молочна продукція комбінату (під торговими марками «Златокрай», «Пирятин», «Славія») користується популярністю не лише в Україні, але й за її межами. На експорт поставляється не лише твердий сир, але й суха сироватка і молоко. Два останні, експортуються по всьому світу: в Африку, Пакистан, Індонезію, Японію, Китай, Голландію, Німеччину тощо.

У травні 2017 року Золотоніський маслоробний комбінат пройшов міжнародний сертифікаційний аудит за системою безпечного управління харчових продуктів згідно з вимогами FSSC 22000-2015, аудит проводила відома швейцарська фірма SGS за ініціативи ТК «Молочний альянс».

Політика ТДВ «Золотінський маслоробний комбінат» має на меті створення якісної продукції з екологічно чистої сировини, без ГМО, що відповідає чинному законодавству України, щодо якості продукції. Підприємства має сертифікат ISO, що є документом, який підтверджує відповідність систем управління та якості продукції підприємства державним

або міжнародним стандартам, та сертифікат FSSC 22000, який є гарантією якості продукції при партнерстві з іноземними компаніями.

Успішний розвиток компанії протягом усіх років обумовлено чітким дотриманням пріоритетів, визначених на початку діяльності компанії з прицілом на майбутнє:

- турботою про здоров'я своїх споживачів, а значить, і про здоров'я всієї нації;
- натуральністю продукції та її високою якістю;
- постійним оновленням технологічних процесів та обладнання.

Група компаній «Молочний альянс» з оптимізмом і впевненістю дивиться в майбутнє. Досвідчена та згуртована команда менеджерів-однодумців докладає всіх зусиль, щоб компанія залишалася лідером молочної галузі України і постачальником улюбленої молочної продукції в кожному українському родину.

Середня кількість працівників у 2020 р. складала – 533 особи, у 2021 році - 512 осіб, у 2022 – 493 особи.

Цікавим досвідом є те, що на комбінаті сертифікують працівників для підвищення кваліфікації, щоб удосконалити їхні уміння. Крім внутрішньої сертифікації та підтримання рівня обізнаності персоналу, допомагають розширювати кругозір працівників комбінату. Кожний з підрозділів підприємства має право безкоштовно розвиватися, удосконалюватися та досягати не лише командних, а й персональних професійних перемог, про що зазначено у колективному договорі підприємства.

Компанія за роки своєї діяльності отримала 27 нагород за досягнення та перемоги у молочній галузі. Зокрема, Золотоніський маслокомбінат отримав (по роках):

2001 р.:

- Диплом, Золота медаль за серію йогуртів «Оригінал» 1,5% жиру.

Міжнародна спеціалізована торгівельно-промислова виставка «Укрм'ясомолпром».

- Диплом Міжнародного Академічного Рейтингу популярності та якості «Золота фортуна» в номінації «Продукція як зразок довіри споживача».

- Диплом Бронзова медаль за сир плавлений «Златокрай пряний».

- Диплом «Золота фортуна» у номінації «Якість третього тисячоліття» (Міжнародний відкритий рейтинг популярності та якості товарів і послуг).

- Золота медаль - Міжнародна спеціалізована торгівельно-промислова виставка «Укрм'ясомолпром».

- Бронзова медаль - Міжнародна спеціалізована торгівельно-промислова виставка «Укрм'ясомолпром».

2002 р.:

- Диплом до Почесної відзнаки за вагомий внесок у розвиток економіки України, Хрест пошани, «Закон, честь, мужність».

- Диплом Міжнародної спеціалізованої виставки «Смак — 2002» за кисломолочний напій «Лактобіон Інна».

- Диплом Міжнародної спеціалізованої виставки «Смак — 2002» за йогурт «Оригінал» ТМ «Златокрай».

- Диплом «За якість та професіоналізм» Міжнародної спеціалізованої виставки «Смак — 2002» — ТМ «Златокрай».

- Три золоті медалі Національного рейтингу «Краща торгова марка України».

2004 р.:

- Диплом «За бездоганну якість продукції».

- Диплом «100 кращих товарів України 2004 року» Всеукраїнського конкурсу якості продукції за масло селянське солодковершкове фасоване.

- Диплом «Провідне підприємство України» в номінації «Агропромисловий комплекс».

- Статуетка «100 кращих товарів України», лауреат.

2011 р.:

- Диплом «Золота медаль» Дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів за сир твердий «Російський» 50% жиру.

- Диплом «100 кращих товарів України 2011 року» Всеукраїнського конкурсу якості продукції за сир «Сирприз» з ароматом топленого молока та ванілі ТМ «Златокрай».

- Золота медаль Галузевого дегустаційного конкурсу якості молочний продуктів, Національна асоціація Укрмолпром.

- Золота медаль «Фіналіст», «100 кращих товарів року» Всеукраїнського конкурсу якості продукції.

2012 р.:

- Диплом «Золота медаль Дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів за сир твердий «Маркіз де Чіз» з ароматом пряженого молока та ванілі 50% жирності.

- Диплом «Золота медаль» дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України «Укрмолпром» та Центральної галузевої дегустаційної комісії за сир твердий «Горіховий з фенугреком зі смаком та ароматом волоського горіха».

- Золота медаль дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України «Укрмолпром».

2013 р.:

- Диплом «Золота медаль» дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України «Укрмолпром» та Центральної галузевої дегустаційної комісії за сир твердий «Горіховий з фенугреком зі смаком та ароматом грецького горіха».

2014 р.:

- Гран-прі Національного дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України «Укрмолпром» та диплом за Сироватку молочну демінералізовану суху ТМ «Златокрай».

- Золота медаль Національного дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України

«Укрмолпром» та диплом за сир розсільний «Бринза» 45% жиру ТМ «Златокрай».

- Срібна медаль Національного дегустаційного конкурсу якості молочних продуктів Національної асоціації молочників України «Укрмолпром» та диплом за масло солодковершкове «Екстра» 82,5% жирності.

2015 р.:

Переможець Всеукраїнського конкурсу якості товарів та послуг «100 кращих товарів України - 2015» за сир твердий «Горіховий з фенугреком зі смаком та ароматом волоського горіха».

Золотоніський маслоробний комбінат не має у своїй структурі філій або представництв. Загальними зборами акціонерів не приймається рішення щодо затвердження принципів корпоративного управління.

Товариство має функціональну організаційну структуру: є керівництво, яке здійснює управління спеціалізованими підрозділами (технічний, фінансовий, плановий, маркетинговий, які в свою чергу управляють виробничими відділами. Організаційну структуру підприємства подано у додатку.

Загальні збори акціонерів є вищим органом Товариства. У Загальних зборах Товариства беруть участь особи, включені до переліку акціонерів, які мають право на таку участь, або їх представники. Перелік акціонерів, які мають право на участь у Загальних зборах, складається в порядку, встановленому чинним законодавством України.

На вимогу акціонера, Товариство або особа, яка веде облік права власності на акції Товариства, зобов'язані надати інформацію про включення його до переліку акціонерів, які мають право на участь у Загальних зборах.

На Загальних зборах за запрошенням особи, яка скликає Загальні збори, також можуть бути присутні представник аудитора Товариства та посадові особи Товариства незалежно від володіння ними акціями цього Товариства, представник органу, який представляє права та інтереси

трудового колективу та інші особи, присутність яких необхідна для розгляду питань порядку денного.

Вищим органом товариства є Загальні Збори. Всі структурні підрозділи підпорядковані Правлінню Товариства на чолі Голови Правління, яке підпорядковане Наглядовій Раді. Протягом звітного періоду пропозицій щодо реорганізації з боку третіх осіб не надходило.

2.2. Аналіз техніко-економічних показників підприємства

Обсяг виробництва ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» забезпечено за рахунок випуску продукції такої номенклатури як: сири сичужні; масло вершкове; плавлені сири; продукти молокової міси; молоко сухе знежирене; сироватка суха.

За 2021 рік товариство реалізувало продукції (товарів, робіт, послуг) на суму 1167032 тис. грн. Із загального обсягу реалізованої продукції поставки на експорт становили 612501 тис. грн., або 52,48%.

Аналіз діяльності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр. дозволяє отримати уявлення про стан і результативність підприємства за аналізований період (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка фінансових результатів ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 роки

Найменування показника	Один. виміру	роки			Відхилення відносно:	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	тис. грн.	999229	1167032	1165371	16,91%	-0,14%
Собівартість реалізованої продукції (послуг)	тис. грн.	891411	1120277	976 877	25,79%	-12,74%
Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	107818	46755	188494	-56.55%	у 3 рази
Адміністративні витрати	тис. грн.	18028	19352	21172	7,34%	9.4%
Витрати на збут	тис. грн.	24906	32298	51996	29.69%	61%
Інші операційні витрати	тис. грн.	21903	18819	54583	-14,09%	у 2 рази

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Повні витрати на виробництво і реалізацію продукції (послуг)	тис. грн.	1029665	1067695	1162099	3,69%	8,85%
Фінансові результати від операційної діяльності	тис. грн.	167 588	-15106	167588	-90.96%	у 6 разів
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	71519	-31238	148973	-56.33%	у 5 разів
Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	71519	-31238	127877	-56.33%	у 4,5 рази

З таблиці 2.1 бачимо, що у 2021 році був критичний стан фінансових результатів. Так валовий прибуток скоротився на 56,5% (це відбулось за рахунок зростання собівартості на 25,7%, при зростанні чистого доходу лише на 16,9%. При цьому зростали також адміністративні витрати (на 7,34%) та витрати на збут (на 29,6%).

Аналізуючи дані табл. 2.1 за 2020-2022 роки ПАТ «Золотоніський маслоробний комбінат», можна зробити декілька висновків.

По-перше, чистий дохід від реалізації продукції показує стабільний ріст, збільшившись на 1% за цей період. Це свідчить про позитивну динаміку продажів та популярність продукції підприємства.

Собівартість реалізованої продукції зростала на 13% у 2021 році, але зменшилася на 13% у 2022 році. Це може бути наслідком ефективного управління виробництвом та оптимізації витрат.

Валовий прибуток значно зріс на 303% у 2022 році, що свідчить про поліпшення фінансової ситуації підприємства. Це може бути результатом зниження витрат або збільшення виробництва.

Витрати на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати також зросли протягом цього періоду. Це може свідчити про збільшення витрат на управління підприємством та розширення мережі збуту.

Аналізуючи показники рентабельності, бачимо зростання на 9% у рентабельності діяльності та зменшення на 2% у рентабельності продукції.

Це може свідчити про ефективне використання ресурсів та управління витратами.

Загалом, показники підприємства демонструють змішану динаміку, з деякими позитивними тенденціями, такими як зростання доходів та валового прибутку, але й зростанням витрат на адміністрування та збут. Загалом, ПАТ «Золотоніський маслоробний комбінат» може продовжувати розвиватися, звертаючи увагу на оптимізацію витрат та розвиток нових ринків збуту для забезпечення стабільного зростання та прибутковості.

Далі проаналізуємо динаміку та структуру витрати ТДВ «Золотоніський наведено маслоробний комбінат» (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Динаміка структури витрат ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2019-2021 роки

Показник	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	тис. грн.		2020 до 2019	2021 до 2020
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	2020 до 2019	2021 до 2020		
Собівартість реалізованої продукції	1033451	891411	1120277	-142040	-13,74	228866	25,67
Адміністративні витрати	18023	18028	19352	5	0,03	1324	7,34
Витрати на збут	28266	24906	32298	-3360	-11,89	7392	29,68
Інші операційні витрати	39940	21903	18819	-18037	-45,16	-3084	-14,08
Фінансові витрати	36167	29100	17612	-7067	-19,54	-11488	-39,48
Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0,00	0	0,00
Інші витрати	12	57508	1	57496	479133,3	-57507	100
Разом	1155859	1042856	1208359	-113003	-9,78	165503	15,87

З таблиці 2.3 можна побачити, що найбільшу питому вагу за аналізований період займає собівартість реалізованої продукції – більше 80%. Абсолютне значення якої у 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилось на 142040 тис. грн або 13,74%, а у 2021 році проти 2020 року

збільшилось на 228866 тис. грн або 25,67%. Це пояснюється збільшенням цін на сировину, підвищення електроенергії тощо.

Таблиця 2.3

Динаміка структури витрат ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2019-2021 роки

Показник	Значення показника			Відхилення по структурі	
	2019	2020	2021		
	питома вага, %	питома вага, %	питома вага, %	2020 / 2019	2021 / 2020
Собівартість реалізованої продукції	89,41	85,48	92,71	-3,93	7,23
Адміністративні витрати	1,56	1,73	1,60	0,17	-0,13
Витрати на збут	2,45	2,39	2,67	-0,06	0,28
Інші операційні витрати	3,46	2,10	1,56	-1,36	-0,54
Фінансові витрати	3,13	2,79	1,46	-0,34	-1,33
Втрати від участі в капіталі	0,00	0,00	0	0	0
Інші витрати	0,00	5,51	0,00	5,51	-5,51
Разом	100	100	100	X	X

Витрати на збут протягом досліджуваних років спочатку зменшилися, а потім зросли. У 2020 році зменшилися на 11,89% порівняно з 2019 роком, у 2021 році зросли на 29,68 проти 2020 року. Причиною цього може бути збільшення витрат на пакувальні матеріали, витрат на рекламу та дослідження ринку, витрат на транспортування

Адміністративні витрати у загальній структурі витрат підприємства за аналізований період займали 1,56%. У 2021 році збільшились на 7,34% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути збільшення організаційних витрат, витрат на утримання апарату управління підприємством.

Інші операційні витрати у структурі загальних витрат за 2019-2021 роки становили менше 4%. У 2020 році вони зменшилися на 18037 тис. грн або на 45,16% порівняно з 2019 роком, причиною цього може бути зменшення витрат на дослідження та розробки, собівартості реалізованих виробничих запасів та втрат від знецінення запасів, що зберігаються на складах. У 2021 році зменшились на 3084 тис. грн або на 14,08% витрат.

Фінансові витрати протягом 2019-2021 років мали тенденцію до зменшення. У 2021 році зменшились на 8017 тис. грн або на 39,48% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути зменшення відсотків за користування короткостроковими і довгостроковими позиками банків.

Втрати від участі в капіталі відсутні, тобто відсутній збиток, понесений у зв'язку з інвестиціями в асоційовані, дочірні або спільні підприємства.

Інші витрати у загальній структурі витрат займали незначну частку. У 2020 році збільшились на 57496 порівняно з 2019 роком, причиною цього може бути збільшення собівартості реалізації фінансових інвестицій та необоротних активів, а у 2021 році зменшились на 100% порівняно з 2020 роком.

За 2019-2021 роки загальна сума всіх витрат підприємства не мали стабільної динаміки. У 2020 році вони зменшились на 113003 тис. грн порівняно з 2019 роком, у 2021 році збільшилась на 165503 тис. грн.

У таблицях 2.4, 2.5 подано динаміка і структура операційних витрат ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат».

Таблиця 2.4

Динаміка структури операційних витрат ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2019-2021 роки

Показник	роки			Абсолютне відхилення (тис. грн.)		Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2020 / 2019	2021 / 2020
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.				
Матеріальні затрати	791348	880717	916854	89369	36137	11,29	4,10
Витрати на оплату праці	69892	69350	70659	-542	1309	-0,78	1,89
Відрахування на соціальні заходи	14376	14994	15901	618	907	4,30	6,05
Амортизація	14630	24442	26554	9812	2112	67,07	8,64
Інші операційні витрати	49158	40149	37727	-9009	-2422	-18,33	-6,03
Разом	939404	1029652	1067695	90248	38043	9,61	3,69

**Динаміка структури операційних витрат ТДВ «Золотоніський
маслоробний комбінат» за 2019-2021 роки**

Показник	Питома вага (у %) по роках:			Відхилення по структурі	
	2019	2020	2021	2020 /	2021 /
				2019	2020
Матеріальні затрати	84,24	85,54	85,87	1,30	0,34
Витрати на оплату праці	7,44	6,74	6,62	-0,70	-0,12
Відрахування на соціальні заходи	1,53	1,46	1,49	-0,07	0,03
Амортизація	1,56	2,37	2,49	0,82	0,11
Інші операційні витрати	5,23	3,90	3,53	-1,33	-0,37
Разом	100,00	100,00	100,00	X	X

З таблиці 2.5 та рис. 2.2, видно, що найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні затрати, тобто витрати на сировину і матеріали, паливо та електроенергію. Другу позицію займають фінансові витрати. Третю позицію займають інші операційні витрати. Структура операційних витрат підприємства за 2019-2021 роки представлена на рис. 2.2.

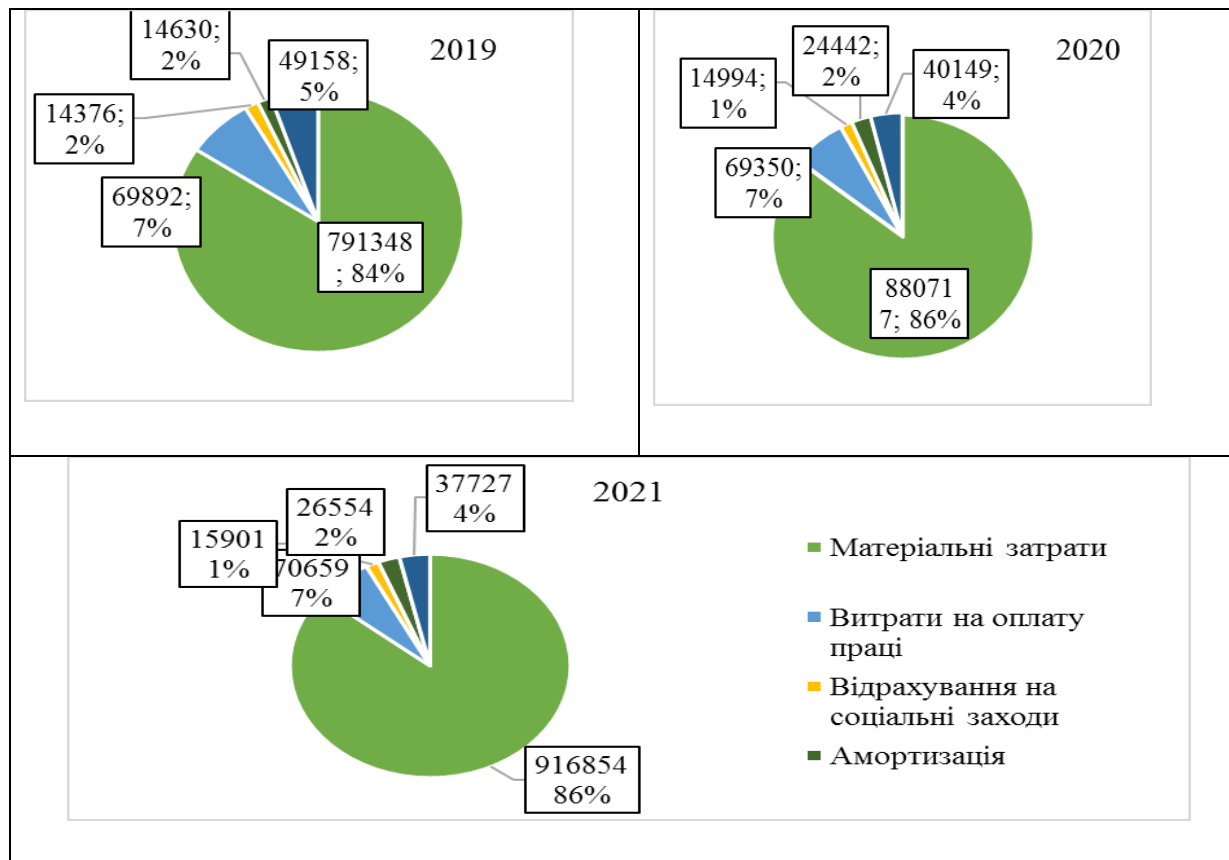

Рис. 2.2. Структура операційних витрат ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2019-2021 роки.

Загальний обсяг операційних витрат на ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» у 2020 році зріс на 90248 тис. грн або на 9,61%. У 2021 році збільшився на 38043 тис. грн або на 3,69%. Матеріальні затрати у 2021 році збільшилися на 36137 або на 4,10% порівняно з 2020 роком. Витрати на оплату праці протягом 2021 зросли з 69892 тис. грн. до 70659 тис. грн. Відрахування на соціальні заходи також зростали з 14376 тис. грн. у 2019 році до 15901 тис. грн. у 2021 році. У 2020 році амортизація зросла на 0,82% порівняно з 2019 роком. У 2021 році збільшилася з 24442 тис. грн. до 26554 тис. грн. Інші операційні витрати зменшилися у 2020 році на 18,33%, , та у 2021 році становили 37727 тис. грн.

Проведений аналіз ресурсів підприємства засвідчив, що серед основних засобів левову частку займають засоби виробничого призначення. Причому за аналізований період спостерігається значне зменшення питомої ваги інших основних засобів у загальній структурі основних засобів при постійному зменшенні їх вартості. Друге місце у структурі основних засобів займають будівлі та споруди, їх питома вага коливалась у межах від 32,47% до 31,39% (відповідно у 2020, 2022 рр.). На машини та обладнання припадає третя позиція у структурі основних засобів. Так, їх питома вага коливалась від 33,49% до 38,57%. До того ж можна констатувати, як збільшення як питомої ваги, так і збільшення вартості машин та обладнання.

Аналіз ефективності використання основних засобів ТДВ «Золотоніський маслоробний завод» необхідно також провести оцінку стану та ефективності використання основних засобів на ньому. А тому спочатку треба проаналізувати їх технічний стан, рівень зношеності й придатності.

Проведемо оцінку технічного стану основних засобів, для цього визначимо коефіцієнти зношеності й придатності (табл. 2.6).

З таблиці 2.6 видно, що основні засоби доволі зношені (і з кожним наступним роком цей показник зростає). Так, якщо у 2020 р. показник зносу відповідав нормативному значенню (менше 50%), то у 2021 та 2022 рр. – норматив порушено. Оскільки коефіцієнт придатності обернений до

коефіцієнту зношеності, то по ньому ситуація аналогічна. Так, з 2020 по 2022 р. коефіцієнт зносу зріс з 0,482 (2020 р.) до 0,581 (2022 р.). Це показує, що підприємство не оновлює вчасно свої основні засоби.

Таблиця 2.6

**Динаміка показників технічного стану основних засобів
ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр.**

Показник	Нормативне значення	роки			Абсолютне відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Коефіцієнт зносу ОЗ	<0,5	0,482	0,528	0,581	0,046	0,053
Коефіцієнт придатності ОЗ	>0,5	0,518	0,472	0,419	-0,046	-0,053

Було також проаналізовано показники ефективності використання основних засобів ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр. (табл.2.7).

Таблиця 2.7

**Динаміка показників ефективності використання основних засобів
ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 роки**

Найменування показника	Один. виміру	роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Місткість основних засобів	грн./грн.	0,161	0,127	0,134	-0,035	0,008
Віддача основних засобів	грн./грн.	6,952	8,224	8,885	1,272	0,661
Рентабельність основних засобів (за чистим прибутком/збитком)	%	49,76	-22,01	97,49	-71,770	119,503

Аналіз засвідчив, що за 2020-2022 рр. віддача основних засобів зростала (з 6,952 грн. продукції на 1 грн. основних засобів до 8,885 грн. у 2022 р.). Місткість основних засобів не висока, і у 2021 р. вона була найнижчою (12,7 коп. у 1 грн. виробленої продукції). При цьому

рентабельність основних засобів, розрахована за чистим прибутком підприємства доволі висока у 2020, і особливо у 2022 р. (що пов'язано з низьким рівнем залишкової вартості основних засобів).

Оборотні кошти є більш мобільні порівняно з основними засобами. За умов звичайної господарської діяльності вони безперервно здійснюють кругообіг, знаходячись на стадії виробництва, то у сфері обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий термін.

Найбільшу питому вагу у загальній структурі оборотних коштів займає готова продукція, її частка у 2020 році – 40,94%; а в 2021р. її частка зменшилася до 31,49%. Друге місце у структурі оборотних коштів підприємства займають рахунки в банках, їх частка у 2020 році – 28,68 % і у 2021 році 10,78%. Третє місце у структурі оборотних коштів займає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. У 2021 році вона становила 6,78%.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у 2021 р. збільшилась, тобто збільшилась дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2020 році зменшилась на 1505 тис. грн., тобто зменшилась сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів. У 2021 році збільшилась та становила 6169 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами відсутня, тобто підприємство не одержує проценти і роялті.

Інша поточна заборгованість у 2020 році збільшилась на 276 тис. грн , тобто збільшилась заборгованість підзвітних осіб, заборгованість за претензіями, заборгованість з відшкодування нанесених збитків. Але у 2021 році порівняно з 2020 роком вона зменшилась на 398 тис. грн, та на кінець року становила 1047 тис. грн.

Витрати майбутніх періодів у 2020 році порівняно зменшилися на 5 тис. грн або на 2,40%, що може бути пов'язано із зменшенням витрат на підготовку і освоєння нових видів продукції, витрат на оплату телефонних послуг, передплати періодичних видань. У 2021 році порівняно з 2020 роком витрати майбутніх періодів зменшилися на 27 тис. грн або на 13,30%.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2021 р. збільшились. Збільшення грошових коштів є позитивним явищем. Оборотні кошти протягом 2021 р. зменшилися на 27,49% та становили 423402 тис. грн.

Наступним етапом було проведено аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства (результати занесено у табл. 2.8)

Таблиця 2.8

Динаміка показників ефективності використання оборотних засобів

ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 роки

Найменування показника	Один. виміру	роки			Відхилення відносно	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Оборотні активи	тис.грн.	583886	423402	1044012	-27,49	146,58
Чистий прибуток (збиток)	тис.грн.	71519	-31238	127877	-56,33%	у 4,5 рази
Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, послуг	тис.грн.	999229	1167032	1165371	16,79	-0,14
Коефіцієнт обертання оборотних коштів (К _о)	рази	1,711	2,756	1,116	1,04	-1,64
Час обороту, дн.	дні	210,4	130,6	322,5	-79,75	191,90
Коефіцієнт оборотності запасів	рази	3,672	6,922	4,816	3,25	-2,11
Середня тривалість одного обороту запасів (Чоз)	дні	98,0	52,0	74,8	-46,02	22,75
Рентабельність ОБЗ, %	%	12,25	-7,38	12,15	-19,63	19,63
Коефіцієнт завантаження активів		0,584	0,363	0,896	-0,22	0,53

Як видно з табл. 2.8, коефіцієнти оборотності оборотних активів та оборотності запасів були найбільші у 2021 р.; цей показник відповідно

становив 2,756 та 6,922 обороти за 2021 р., тоді як у 2020 та 2022 рр. показники коефіцієнтів оборотності були значно нижчими, а темпи обороту - повільнішими. Середня тривалість одного обороту коливалась від 98 днів (у 2020 р.) до 52 дні (у 2021 р.). Відповідно рентабельність оборотних засобів була на рівні 12% у 2020 та 2022 рр., тоді як у 2021 р. цей показник мав від'ємне значення через збитки, які отримало підприємство на рівні операційної діяльності.

2.3. Оцінка фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану підприємства включає аналіз ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності, майнового стану та рентабельності. Однак деякі з цих показників ляжуть в основу аналізу рівня економічної безпеки підприємства, тому в оцінці фінансового стану відобразимо показники, які будуть або початковими для подальших розрахунків, або ж не будуть включені у розрахунки наступного параграфу.

Провели аналіз фінансової стійкості підприємства за 2020-2022 рр. (результати занесено у табл.2.9).

Таблиця 2.9

Оцінка фінансової стійкості та стабільності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр.

Показники	роки			абсолютне		відносне	
	2020	2021	2022	2020/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,18	0,18	0,19	0,00	0,02	-0,95	9,21
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,25	0,25	0,28	0,00	0,03	-1,86	11,39
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,22	0,22	0,24	0,00	0,02	-1,15	11,44
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (фінансового ризику)	4,55	4,60	4,13	0,05	-0,47	1,17	-10,26
Коефіцієнт маневреності власних коштів	-0,16	-0,45	0,41	-0,28	0,86	176,19	-192,57
Коефіцієнт фінансової залежності	5,55	5,60	5,13	0,05	-0,47	0,96	-8,43
Відношення позикових засобів до валюти балансу	0,820	0,822	0,805	0,00	-0,02	0,21	-2,00

За даними таблиці видно, що значення коефіцієнта фінансової автономії у 2022 році становив 0,19. Це майже на 0,02 більше порівняно з 2021 роком. За коефіцієнтом фінансового ризику в 2020 році на 1 грн власного капіталу припадало 4,55 коп. позикового капіталу, а в 2021 – 4,60 коп. Відповідно значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в 2019 році власний капітал становив 0,11, а в 2021 році – 0,22.

Зменшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів з 0,59 до 0,37 показує зменшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов'язань і забезпечень збільшилося з 0,85 до 0,87.

Коефіцієнт страхування власного капіталу протягом 2020-2021 років був незмінним – 0,01. Теж саме можна сказати і про коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу – упродовж 2020-2021 років цей показник становив 0,15.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу становив -2,38 та збільшився на 2,22 у 2020 році, а у 2021 році становив -0,45. Коефіцієнтів забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами у 2021 році становив -0,11.

Значення коефіцієнта маневреності власних оборотних у 2020 році - 7,78, та у 2021 році – -1 .

Коефіцієнт майна виробничого призначення у 2021 році – 0,54. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у 2020 році знизився на 0,03, а у 2021 становив 0,25. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів у 2020 році збільшився на 1,69 та становив 3,76. У 2021 зменшився на 0,90 та становив 2,87.

За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні та слабкі фінансові характеристики різних підприємств. Економісти використовують цю інформацію для контролю за діяльністю підприємства, щоб не допустити

його банкрутства. Кредитори також уважно стежать за динамікою відносних показників, щоб пересвідчитися, чи підприємство зможе сплатити свої боргові зобов'язання. Банки великою мірою будують свою кредитну політику на підставі значень відповідних коефіцієнтів.

Таблиця 2.10

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ТДВ
«Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення (абсолютне, +/-)	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	133047	101859	229736	-31188	127877
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,259	0,448	0,982	-0,810	0,534
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,111	1,033	1,258	-0,078	0,225
Коефіцієнт платоспроможності	0,401	0,197	0,343	-0,205	0,146
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,319	0,111	0,272	-0,207	0,160

За даними табл. 2.9. значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зменшилося 0,11 (2021 рік). Фактичне значення коефіцієнта швидкої ліквідності зменшилося на 0,13 у 2020 році, а у 2021 році зросло на 0,20.

Коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 0,23 у 2020 році, а у 2021 році становить 1,03.

Коефіцієнт платоспроможності у 2021 році становив 0,11.

Коефіцієнт критичної ліквідності у 2021 зменшився на 0,06.

Аналіз показників ділової активності засвідчив наступну тенденцію. Так, коефіцієнт обертання активів скоротився у 2022 р. (до 0,99 – ще є негативною тенденцією, оскільки уповільнює оборот активів підприємства).

Найвищі показники коефіцієнту обертання мобільних активів (оборотних коштів) спостерігались у 2021 р. (2,756 рази за рік), тоді як у 2022 р. цей показник був найнижчим – 1,116 раз за рік.

Коефіцієнт обертання готової продукції становив найвищий показник також у 2021 р. (8,75 рази), в той час як у 2020 він був на рівні 4,18 рази, а у 2022 р. – 5,82 рази.

Таблиця 2.11

**Динаміка показників ділової активності ТДВ «Золотоніський
маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення (абсолютне, +/-)	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
Коефіцієнт обертання активів	1,35	2,04	0,99	0,69	-1,056
коефіцієнт обертання мобільних коштів (оборотних коштів)	1,711	2,756	1,116	1,045	-1,64008
Середній час обертання оборотних коштів	210,36	130,61	322,51	-79,75	191,90
Коефіцієнт обертання готової продукції	4,18	8,75	5,82	4,57	-2,94
Коефіцієнт обертання власного капіталу	7,51	11,46	5,07	3,95	-6,38
Віддача необоротних активів	6,46	7,92	8,65	1,45	0,73

Віддача необоротних активів за період з 2020 по 2022 рр. зростала (з 6,46 грн. на 1 грн. необоротних активів до 8,65 грн. – у 2022 р.).

Наступним етапом став аналіз майна підприємства (табл.2.12).

З таблиці видно, що питома вага оборотних виробничих засобів у обігових коштах становила у 2021 р. 6,504%, тоді як у 2020 та 2022 рр. цей показник був нижчим (4,354 та 3,282 – відповідно).

Частка основних засобів в активах доволі невелика, і становить найбільший показник у 2021 р. (24,864%), а найменша – у 2022 р. – 11,128%. Відповідно найбільшу частку на підприємстві при співвідношенні основних та оборотних активів займають саме оборотні.

**Динаміка показників майнового стану ТДВ «Золотоніський
маслоробний комбінат» за 2020-2022 рр.**

Показник	Роки			Відхилення (абсолютне, +/-)	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
Частка оборотних виробничих засобів в обігових коштах, %	4,354	6,504	3,282	2,149	-3,222
Частка основних засобів в активах, %	19,464	24,864	11,128	5,399	-13,736
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,482	0,528	0,581	0,046	0,053
Коефіцієнт мобільності активів	1,711	2,756	1,116	1,045	-1,640

Коефіцієнт зносу основних засобів зростає, з 2021 р. він не витримує норму (понад 50% - знос).

2.4. Аналіз стану економічної безпеки на підприємстві

Про важливість економічної безпеки підприємств та ефективного функціонування їх систем управління вже згадувалося раніше, ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» потребує оцінки цієї системи. Для цього використовується розроблений науковцями спеціальний підхід, що складається з етапів оцінки.

На першому етапі визначається інформаційна база дослідження. Джерелами інформації є фінансова звітність підприємства, ключові технологічні та економічні показники, а також показники з охорони праці та навколишнього середовища.

На другому етапі здійснюється відбір показників для оцінки економічної безпеки підприємств за кожним їх структурним елементом. На цьому етапі значною мірою визначається ефективність загальної системи управління економічною безпекою. Від того, наскільки повно і точно

сформована система індикаторів, залежить можливість своєчасного розпізнавання негативних тенденцій розвитку та запобігання кризовим ситуаціям.

Третім кроком є визначення рівня економічної безпеки за кожною складовою. Алгоритм оцінки рівня економічної безпеки підприємства та розраховані показники представлені в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Показники для оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
1	2	3
<i>Оцінка фінансової складової</i>		
$k_{авт}$ – коефіцієнт автономії	Відношення суми власних коштів на загальну суму фінансування (загальний підсумок балансу).	Характеризує можливість підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних активів.
$k_{фін}$ – коефіцієнт фінансування	Відношення залучених коштів до власного капіталу.	Відображає, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних.
$k_{покр}$ – коефіцієнт покриття	Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства.	Характеризує здатність підприємства швидко розраховуватись за своїми борговими зобов'язаннями.
$k_{одз}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини дебіторської заборгованості.	Відображає швидкість обороту дебіторської заборгованості підприємства.
$k_{окз}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини кредиторської заборгованості.	Відображає швидкість обороту кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується.
k_p – рентабельність діяльності	Відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції	Відображає прибуток підприємство з кожної гривні, витраченої на реалізацію продукції.
$k_{вп}$ – коефіцієнт виробничої потужності	Відношення річного фонду робочого часу до трудомісткості виробництва.	Відображає максимально можливий випуск продукції за певний час у встановленій номенклатурі й асортименті при повному завантаженні обладнання.
$k_{зн}$ – коефіцієнт зносу	Відношення суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів.	Характеризує частку вартості основних засобів, яку списано на витрати виробництва у попередніх п-дах.
<i>Оцінка техніко-технологічної складової</i>		
$k_{фв}$ – фондовіддача	Відношення обсягу виробництва у вартісному вираженні до середньорічної вартості основних фондів підприємства.	Відображає кількість одиниць виготовленої продукції у гривнях, яка припадає на одиницю вартості основних фондів.

$k_{\text{інт}}$ – коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	Відношення обсягу виготовленої продукції за певний період до виробничої потужності обладнання.	Відображає рівень використання виробничої потужності підприємства.
<i>Оцінка інтелектуально-кадрової складової</i>		
$k_{\text{пл}}$ – коефіцієнт плинності кадрів	Відношення кількості звільнених за власним бажанням та за порушення трудої дисципліни до середньооблікової чисельності працюючих.	Відображає рух кадрів на підприємстві, який обумовлений незадоволеністю працівників елементами виробничої ситуації або незадоволеністю керівника підприємства виробничою поведінкою працівника.
$k_{\text{п}}$ – продуктивність праці	Відношення обсягу продукції та кількості праці, витраченої на її виробництво.	Характеризує здатність робітників виробляти за одиницю робочого часу визначений обсяг продукції.
$k_{\text{фоз}}$ – фондоозброєність праці	Відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності робітників.	Характеризує рівень оснащеності працівників основними виробничими засобами.
$k_{\text{ра}}$ – коефіцієнт раціоналізаторської активності	Відношення кількості винаходів (раціональних пропозицій, ноу- хау тощо) до кількості працюючих.	Відображає частку пропозиції, які сприяють підвищенню продуктивності праці, що припадає на одного працюючого.
$k_{\text{квал}}$ – коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників	Відношення висококваліфікованих працівників до загальної кількості працівників.	Характеризує рівень забезпеченості підприємства висококваліфікованими кадрами.
<i>Оцінка екологічної складової</i>		
$k_{\text{вик}}$ – коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу	Відношення сумарного показника забруднення сумішшю речовин до дозволеного для підприємства сумарного гранично допустимого обсягу викиду шкідливих речовин.	Характеризує ступінь перевищення реальних викидів шкідливих речовин в атмосферу над нормативними рівнями.
$k_{\text{люд}}$ – коефіцієнт залюднення ареалу шкідливого впливу	Відношення суми нормативної щільності населення і середньої щільності населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства до середньої щільності населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства.	Характеризує ступінь заселеності ареалу шкідливого впливу підприємства, а отже, і потенційну небезпеку підприємства.

У ході проведення наукового дослідження було систематизовано показники, що характеризують структурні елементи економічної безпеки підприємств, які представлено в табл. 2.14.

**Динаміка показників рівня економічної безпеки
ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2021-2022 р.р.**

Показник	Значення		Темп зміни
	2021	2022	
<i>Оцінка фінансової складової</i>			
коефіцієнт автономії	0,18	0,19	1,06
коефіцієнт фінансування	0,29	0,27	0,93
коефіцієнт покриття	1,54	1,27	0,82
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,07	6,09	1,00
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,09	7,03	1,15
рентабельність діяльності	9,67	11,17	1,16
<i>Оцінка техніко-технологічної складової</i>			
коефіцієнт виробничої потужності	1,04	0,99	0,95
коефіцієнт зносу	0,28	0,36	1,29
віддача основних засобів	4,54	4,04	0,89
коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	0,9	0,9	1,00
<i>Оцінка інтелектуальної-кадрової складової</i>			
коефіцієнт плинності кадрів	0,11	0,12	1,1
продуктивність праці	1046	1284	1,22
озброєність праці	194	286	1,5
коефіцієнт раціоналізаторської активності	0,01	0,01	1
коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників	0,95	1,3	1,4
<i>Оцінка екологічної складової</i>			
коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу	0,8	0,9	1,1
коефіцієнт залюднення ареалу шкідливого впливу	1,1	1,3	1,2

Таким чином, рівень фінансової складової економічної безпеки визначається як :

$$K_{\text{фін}} = \frac{t_{\text{покp}} * t_{\text{одз}} * t_{\text{окз}} * t_{\text{р}} * t_{\text{авт}}}{t_{\text{фін}}} = \frac{0,82 * 1 * 1,15 * 1,16 * 1,06}{0,93} = 0,97$$

де $t_{\text{авт}}$ – темп зміни коефіцієнта автономії; $t_{\text{фін}}$ – темп зміни коефіцієнта фінансування; $t_{\text{одз}}$ – темп зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості; $t_{\text{окз}}$ – темп зміни коефіцієнта оборотності

кредиторської заборгованості; t_p – темп зміни рентабельності діяльності; $t_{\text{покр}}$ – темп зміни коефіцієнта покриття.

Згідно з даними, використаними у формулах, показники загального фінансування, дебіторської заборгованості та оборотності боргу, а головне - рентабельності, є добрими. Рівень автономії та покриття відповідає оцінці «задовільно», хоча оборотність боргу, ймовірно, покривається оборотністю дебіторської заборгованості. Загалом, рівень фінансової безпеки непоганий, але резервні фонди компанії потребують поповнення на випадок форс-мажорних обставин.

Рівень техніко-технологічної складової визначається за формулою :

$$K_{\text{ТТ}} = \frac{t_{\text{вп}} * t_{\text{фВ}} * t_{\text{інт}}}{t_{\text{зн}}} = \frac{0,95 * 0,89 * 1}{1,29} = \mathbf{0,66}$$

де $t_{\text{вп}}$ – темп зміни коефіцієнта виробничої потужності; $t_{\text{фВ}}$ – темп зміни фондovіддачі; $t_{\text{інт}}$ – темп зміни коефіцієнта інтенсивного використання обладнання; $t_{\text{зн}}$ – темп зміни коефіцієнта зносу.

За рівнянням (3.2) техніко-технологічна безпека підприємств відхилилася від критеріального значення 1 у негативну сторону. Це означає, що існують фактори, які мають значний вплив на безпеку підприємств. Наприклад, високий коефіцієнт зносу свідчить про застарілість обладнання або про необхідність придбання додаткових одиниць основних засобів. Низький коефіцієнт фондovіддачі також є негативним фактором для підприємства, оскільки означає, що вартість основних засобів не може бути відшкодована в достатній кількості виробленої продукції. Ця складова потребує особливої уваги, оскільки є одним з основних критеріїв функціонування підприємства.

Оцінимо інтелектуальну та кадрову складову за допомогою формули:

$$K_{\text{ІК}} = \frac{t_{\text{п}} * t_{\text{фОЗ}} * t_{\text{ра}} * t_{\text{квал}}}{t_{\text{пл}}} = \frac{1,22 * 1,5 * 1 * 1,4}{1,1} = \mathbf{2,3}$$

де $t_{\text{п}}$ – темп зміни продуктивності праці; $t_{\text{фОЗ}}$ – темп зміни фондоозброєності праці; $t_{\text{ра}}$ – темп зміни коефіцієнта раціоналізаторської активності; $t_{\text{квал}}$ – темп зміни коефіцієнта співвідношення

висококваліфікованих та кваліфікованих працівників; $t_{пл}$ – темп зміни коефіцієнта плинності кадрів.

Рівень екологічної складової визначається за формулою :

$$K_e = \frac{1}{t_{вик} * t_{люд}} = \frac{1}{1,1 * 1,2} = 0,8$$

де $t_{вик}$ – темп зміни коефіцієнта перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу; $t_{люд}$ – темп зміни коефіцієнта залюднення ареалу шкідливого впливу.

Іншими словами, лише за цих умов рівень складової економічної безпеки вважається прийнятним. Однозначність та обґрунтованість оцінки економічної безпеки за запропонованим підходом забезпечується на завершальному етапі шляхом розрахунку узагальнюючого показника (R) рівня економічної безпеки підприємства:

$$R = K_{ф} * K_{mm} * K_{ik} * K_e = 0,97 * 0,66 * 2,3 * 0,8 = 1,2$$

Таким чином, якщо значення узагальнюючого показника буде більшим за 1, то рівень економічної безпеки підприємства можна вважати задовільним, проте ми спостерігаємо, що досягається це лише за рахунок інтелектуально-кадрової складової, а інші складові економічної безпеки суттєво відстають. Ми рекомендували звернути увагу на техніко-технологічну складову.

Аналогічним способом ми провели діагностику системи економічної безпеки конкурентів підприємства та представили її в табл. 2.15, а саме:

- ✓ ПАТ «Кременчуцький міськмолокозавод»
- ✓ ПАТ «Вимм Біль Данн Україна»
- ✓ ПАТ «Обухівський молочний завод»
- ✓ ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат»

**Діагностика системи економічної безпеки підприємств-конкурентів
ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат»**

Підприємство	<i>Фінансова безпека</i>	<i>Техніко-технологічна безпека</i>	<i>Інтелектуально-кадрова безпека</i>	<i>Екологічна безпека</i>	<i>Рівень безпеки</i>	<i>Рейтинг</i>
ТДВ «Золотоніський маслопереробний комбінат»	0,97	0,66	2,3	0,8	1,18	1
ПАТ «Вимм Біль Данн Україна»	0,7	0,4	1,0	0,6	0,17	5
ПАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»	0,9	0,5	2,7	0,8	0,92	2
ТОВ «Люстдорф»	0,7	0,6	1,9	0,7	0,58	3
ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат»	0,98	0,7	1,5	0,5	0,51	4

Дані аналізу показують, що ТДВ «Золотоніський маслозавод» є лідером за рівнем економічної безпеки серед проаналізованих підприємств. Розглянемо детальніше складові системи економічної безпеки. Тенденція до забезпечення більш-менш стабільного рівня фінансової безпеки (0,7-0,97), низькі показники техніко-технологічного забезпечення та екологічної безпеки підприємства - що може бути пов'язано з високими витратами на оновлення обладнання та технологій, а також орієнтацією підприємства з лінійної на циркулярну економіку. Видно, що - з одного боку. З іншого боку, рівень інтелектуальної та кадрової складової є досить високим (1-2,7), а це означає, що керівництво зацікавлене в забезпеченні організації висококваліфікованими кадрами. Також можна стверджувати, що кожне підприємство має свої «вузькі місця» в системі економічної безпеки, які потребують вирішення.

У випадку Золотоніського маслозаводу це стосується скоріше рівня технічного та кваліфікаційного забезпечення та охорони навколишнього

середовища, які є взаємопов'язаними. Наприклад, вдосконалення технології або повна заміна обладнання дозволила б збільшити прибутки та покращити показники фінансової безпеки. Іншими словами, потрібен системний та комплексний підхід.

Крім того, у попередньому розділі підкреслювалося, що для підтримки економічної безпеки підприємства керівництво повинно мати точне уявлення про «зону безпеки» та «запас міцності» обсягів продажів. Для більшої наочності розрахуємо ці показники в грошовому вираженні.

Зона безпеки (ЗБ) - це різниця між обсягом виручки (V) і точкою беззбитковості (безприбутковим оборотом) T_B .

$$ЗБ = V - T_B$$

Як наслідок, виникає необхідність визначення точки беззбитковості (T_B , яка визначається шляхом ділення постійних витрат ($V_{\text{пост}}$) на маржинальний дохід одиниці товару (МД):

$$T_B = \frac{V_{\text{пост}}}{\text{МД}_{\text{од}}}$$

$$\text{МД}_{\text{од}} = \frac{V - B_{\text{зм}}}{\text{ЧД}}$$

Запас надійності (міцності) визначається в процентах і характеризує, на скільки процентів підприємство може витримати зниження обсягу реалізації, перш ніж досягне точки беззбитковості.

$$ЗН = \frac{V - T_B}{V} * 100\% = \frac{ЗБ}{V} * 100\%$$

За формулою розраховано відповідні показники в динаміці за останні три роки.

Згідно з розрахованими даними в таблиці, зона безпеки склала 215655 тис. грн., а запас міцності - 18%. Це означає, що якщо фактичний обсяг реалізованої продукції буде на 18% меншим від запланованого, то організація буде беззбитковою (не зазнає збитків). Іншими словами, якщо обсяг продажів знизиться нижче зони безпеки або запасу міцності, організація зазнає збитків.

Порівняльна таблиця показує, що запас міцності збільшився на 52% порівняно з попереднім роком до 74097 тис. грн. У той же час, при критично допустимому рівні зниження обсягів реалізації продукції, відбулося зниження на 54% порівняно з попереднім роком.

Таким чином, запас міцності зменшився на 18%, а маржа безпеки - ще на 3%. Це можна пояснити значним збільшенням змінних та постійних витрат на 51,1% та 90% і 25% відповідно.

Таке збільшення витрат зафіксувало точку беззбитковості на рівні 407919 грн., 802700 грн. та 956077 грн. відповідно. Це означало, що для уникнення збитків необхідно було продавати на 97% та 19% більше продукції щороку.

Таблиця 2.16

Показники операційної безпеки ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» за 2020-2022 р.р.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021/2020		Відхилення 2022/2021	
				абсолют-не	відносне, %	абсолют-не	відносне, %
Обсяг виручки, тис.грн	999229	1167032	1165371	167803	16,79	-1661	-0,14
Постійні витрати	148948	150841	174792	1893	1,27	23951	15,88
Змінні витрати	880717	916854	987307	36137	4,10	70453	7,68
МДод	0,8	0,8	0,8	-	-	-	-
ТБ	407919	802700	956077	394781	97	153377	19
ЗБ, тис грн	310871	141576	215655	-169295	-54	74079	52
ЗН, %	43	15	18	18	41,8	3	20

Такий швидкий темп змін дуже ускладнює уникнення кризових явищ та збереження конкурентоспроможності. Проте менеджмент ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» зміг уникнути кризи з наступних причин

- Якісне управління діяльністю підприємства

- Гнучкість виробничої, фінансової та економічної систем
- Аналіз зовнішнього середовища;
- завчасне планування та прогнозування виробництва
- Використання ефективних фінансових та управлінських інструментів

Система економічної безпеки підприємства складається з певних підсистем, послідовна підтримка яких дає позитивні результати. Міжнародна практика поділяє забезпечення такої безпеки на мікро- та макрорівні, які, в свою чергу, передбачають відповідний інструментарій. Крім того, значне смислове навантаження покладається на нормативно-правове забезпечення, а також інформаційно-аналітичне забезпечення.

Загальновідомо, що інформаційно-аналітичне забезпечення в компаніях викликає великий інтерес у всіх. Проте в реальності якість такої підтримки залишається низькою, шпигунство процвітає, а розвідка повністю відсутня. Підприємці вважають, що держава повинна захищати їх від негативних факторів, розробляючи та впроваджуючи правові засоби захисту для забезпечення їхньої економічної безпеки. Ми знаємо, що реальність далека від наших бажань.

Керівництво ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» пішло іншим шляхом і почало приділяти більше уваги міжнародному досвіду з питань економічної безпеки. На сьогоднішній день вони вже змогли дещо з нього застосувати. Враховуючи те, що безпека організації є одним з головних чинників успішного функціонування в сучасному суспільстві, в цій роботі розроблено підхід до побудови більш-менш незалежної інтегрованої системи безпеки в організації. Найбільш ефективне використання ресурсів організації, необхідних для досягнення цілей цього заходу, досягається шляхом запобігання загрозам, що негативно впливають на економічну безпеку організації, та досягнення наступних ключових функціональних цілей економічної безпеки організації

- Забезпечення фінансової стабільності та незалежності

- Забезпечення технічної незалежності та реалізація конкурентоспроможності технічного потенціалу;
- Висока ефективність управління
- Висока кваліфікація та інтелектуальний потенціал працівників організації
- Врахування екологічних аспектів у діяльності організації, мінімізація деструктивного впливу результатів виробництва на навколишнє середовище;
- забезпечення правового захисту в усіх аспектах діяльності організації
- Інформаційне середовище організації, захист комерційної таємниці та високий рівень інформаційного забезпечення;
- забезпечення безпеки працівників, капіталу, майна та комерційних інтересів організації.

Всі основні заводи сертифіковані відповідно до міжнародних стандартів управління та контролю якості ISO 9000 та HACCP. На Золотоніському маслозаводі впроваджена, сертифікована та ефективно функціонує інтегрована система управління якістю та безпечністю харчових продуктів відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2009 та ДСТУ ISO 22000:2007. Ці стандарти містять вимоги до управління процесами підприємства, які забезпечують виробництво якісної та безпечної продукції [12].

Стандарт ISO 22000 HACCP - це система безпеки для підприємств харчової промисловості.

ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» сертифікував, що його інтегрована система управління якістю відповідає вимогам двох міжнародних стандартів: ДСТУ ISO 22000:2005 та ДСТУ ISO 9001:2009. Ці стандарти розроблені для організацій, які бажають продемонструвати свою здатність систематично виробляти високоякісну продукцію, що відповідає потребам споживачів.

Сертифікат відповідності був виданий органом сертифікації систем менеджменту ДП «Укрметртестстандарт» терміном на три роки. Інспекція

перевірила всі виробничі підрозділи заводу і підтвердила, що інтегрована система менеджменту якості підприємства функціонує відповідно до вимог ДСТУ ISO 22000:2005 та ДСТУ ISO 9001:2009. Сфера сертифікації охоплює виробництво молока та молочних продуктів. Молоко питне, масло солодковершкове, масло топлене, сир (жирний, м'який, розсільний, кисломолочний), кисломолочні продукти (кефір, ряжанка, простокваша, напій «Закваска», йогурт, сметана). Крім того, ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» підтвердив ліцензію на експорт до арабських та мусульманських країн.

Сертифікат виданий Центром досліджень і сертифікації «Халяль». Одним з ключових критеріїв відповідності молочних продуктів ісламським нормативним стандартам є відсутність у них ферментів сквашування молока тваринного походження (сичужного ферменту). Продукція компаній ГК «Молочний альянс» була і залишається сертифікованою та верифікованою за стандартом «Халяль», оскільки виробляється з використанням лише молочнокислих ферментів мікробіологічного походження.

Для отримання таких сертифікатів українські виробники повинні відповідати низці вимог, зокрема, мати відповідну ліцензію Міністерства охорони здоров'я та демонструвати повну прозорість у виробництві продуктів харчування. Крім того, Комітет з дотримання стандарту «Халяль» повинен мати право вільно відвідувати виробничі потужності компанії в будь-який час і мати можливість перевірити відсутність порушень ісламського законодавства щодо виробництва продуктів харчування.

Зрештою, очевидно, що ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» працює відкрито, дотримуючись низки міжнародних стандартів, які гарантують безпеку високоякісної продукції, а отже, і загальну економічну безпеку. Визнання та нагороди заводу в різних міжнародних рекламних кампаніях та інших публічних заходах також позитивно впливають на економічну безпеку. Це пов'язано з тим, що представники заводу не тільки отримують нагороди, а й набувають безцінного міжнародного досвіду.

Стан інформаційно-аналітичного забезпечення можна оцінити на основі наступних показників (табл. 2.17) або шляхом опитування визначити відсоткове співвідношення (від 100% - максимального рівня для кожного показника -) за окремими інформаційними характеристиками обраних підприємств.

Таблиця 2.17

Показники якості інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства за оцінкою працівників

№ п/п	Властивість інформації	Характеристика властивості інформації	Оцінка працівників, %					Середня оцінка, %
			1	2	3	4	5	
1.	Репрезентативність	Характеризується ступенем адекватності відображення властивостей об'єкта.	100	90	100	70	95	91
2.	Змістовність	Характеризується семантичною ємністю інформаційного повідомлення.	90	85	75	80	95	85
3.	Повнота	Характеризується балансом між достатньою і надмірною інформацією.	95	75	100	85	80	87
4.	Точність	Характеризується ступенем близькості інформації до реального стану об'єкта.	85	100	90	100	90	93
5.	Своєчасність	Характеризується ступенем близькості часу отримання інформації до призначеного моменту.	95	85	100	75	85	88
6.	Достовірність	Характеризується коливанням істинного значення	90	75	90	85	100	88

№ п/п	Властивість інформації	Характеристика властивості інформації	Оцінка працівників, %					Середня оцінка, %
			1	2	3	4	5	
		параметра, описуваного інформацією, у межах необхідної точності.						
7.	Актуальність	Характеризується ступенем збереження цінності інформації до необхідного моменту часу.	85	100	70	95	100	90
8.	Стійкість	Характеризується ступенем збереження точності інформації при зміні початкових даних.	90	70	85	100	95	88
9.	Доступність	Характеризується ступенем сприйняття інформації особою, яка приймає управлінські рішення.	95	100	85	90	70	88
10.	Вартість	Характеризується одержаним економічним ефектом від використання інформації.	90	85	95	70	100	88
	Середня оцінка		91,5	86,5	89	85	91	88,6

Метод опитування - це метод експертного оцінювання для визначення вагомості показників якості інформації для прийняття ефективних управлінських рішень та успіху бізнесу. Наша компанія, ТДВ «Золотоніський маслозавод», обрала метод опитування.

У таблиці наведено показники якості інформації та інформаційного забезпечення, які впливають на роботу менеджерів і визначають легкість та ефективність прийняття управлінських рішень.

Враховуючи, що сума ваг усіх показників дорівнює одиниці, було запропоновано оцінити вагу кожного показника за ступенем його впливу на прийняття управлінських рішень.

Таким чином, середня оцінка групи за якість інформаційно-аналітичного забезпечення становить 88,6%. Цей результат є добрим, але не відмінним, і система потребує вдосконалення як в цілому, так і за кожним окремим показником. Більше уваги слід приділяти змістовності та повноті інформації. Експерти вважають якість цих критеріїв найгіршою, середні оцінки - 0,85 та 0,87. На нашу думку, для того, щоб змінити цю ситуацію, підлеглим слід ставити відповідні та чіткі завдання з конкретними термінами виконання. Важливою є також міжвідомча взаємодія.

У таблиці 2.18 наведено показники інформаційної безпеки наших робочих місць, які необхідно оцінити, виходячи з характеристик індикаторів.

Таблиця 2.18

Показники інформаційної безпеки підприємства

№ п/п	Показник	Характеристика показника	Оцінка працівників, %					Середня оцінка, %
			1	2	3	4	5	
1.	Коефіцієнт захищеності інформації	Показує наявність (0), або відсутність (1) збитків від розголошення інформації.	90	100	85	75	90	88
2.	Коефіцієнт повноти інформації	Характеризує забезпеченість необхідним обсягом інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. (максимум 1)	85	90	85	100	100	92
3.	Ефективність інформаційного забезпечення діяльності підприємства	Визначає результативність діяльності підприємства від його інформаційного забезпечення. (співвідношення приросту доходу витрат на інформаційне забезпечення)	90	80	95	85	80	86

4.	Рівень використання сучасних засобів зв'язку	Характеризує забезпеченість діяльності підприємства у сучасних засобах зв'язку до потреби в них), %	95	100	95	90	85	93
5.	Коефіцієнт інформаційної озброєності	Відображає рівень інформаційної озброєності працівників підприємства для їх ефективної діяльності. (співвідношення витрат на інформаційне забезпечення та чисельності ПВП)	95	80	90	85	95	89
Середня оцінка			91	90	90	87	90	89,6

Середній бал інформаційної безпеки для групи становить 89,6%. Це хороший результат, але не ідеальний. Компаніям необхідно внести певні зміни в систему інформаційної безпеки. За висновками експертів, інформаційну безпеку можна було б покращити, оскільки витік інформації може призвести до збитків, втрати репутації або навіть гіршого. Варто також переглянути вартість надання інформації. Наприклад, для відділів маркетингу додавання своєчасної інформації може підвищити прибутковість організації.

У таблиці 2.19 ступінь відповідності вимогам до інформації та інформаційного забезпечення на підприємстві слід оцінювати на основі характеристик ознак та максимального балу 100%.

Таким чином, середня оцінка по групі за вимогами до інформації та систем інформаційного забезпечення становить 90,7%. Хоча це відмінний показник, кожен критерій потрібно розглядати окремо, щоб зрозуміти ситуацію більш конкретно.

**Зміст вимог та характеристик до системи інформаційного забезпечення
управління підприємством**

№ п/п	Вимога	Характеристика	Оцінка працівників, %					Середня оцінка, %
			1	2	3	4	5	
1.	Компактність (мінімальність)	Звітні форми мають бути максимально спрощені, але до меж, які дозволятимуть контролювати не тільки підсумкові показники, а й їх складові.	90	95	95	100	90	94
2.	Варіантність	Інформація повинна забезпечувати можливість вибору варіанта управлінського рішення з декількох взаємовиключних альтернатив.	90	85	100	95	85	91
3.	Конфіденційність	Інформація має бути представлена лише зазначеному користувачеві. Її розголошення може завдати шкоди підприємству, особі, суспільству, державі.	95	95	85	95	90	92
4.	Стійкість	Інформація має бути здатною реагувати на зміни початкових даних без порушення необхідної точності.	90	85	90	95	100	92
5.	Можливість використання для машинної обробки	Інформація має бути придатною до опрацювання її та перетворення машинною обробкою.	85	70	80	90	95	84

6.	Всеосяжність (універсальність, комплексність)	Інформаційне забезпечення має осягати всі без виключення аспекти діяльності підприємства.	85	90	80	70	90	83
7.	Ефективність	Результат отриманий внаслідок управління на основі тієї або іншої інформації має перевищувати витрати на її отримання. Інформація має бути ефективним інструментом прийняття управлінських рішень.	100	95	90	90	95	94
8.	Гнучкість	Інформаційне забезпечення має бути гнучким в будь-яких умовах перебування підприємства.	90	100	90	95	90	93
9.	Адресність	Інформація повинна мати свого безпосереднього користувача, тобто певну адресу, на яку вона надходить.	100	90	100	95	85	94
	Середня оцінка		91,6	89,4	90	91,6	91,1	90,7

Таким чином, можна побачити, що інформація не є всеохоплюючою, тобто вона призначена лише для однієї мети і повинна підтримувати всі аспекти діяльності компанії. Крім того, стандарти машинної обробки також є низькими. Інформація, яка зараз записана на папері і не обробляється, може бути швидко загублена або взагалі втрачена. Ці стандарти можна швидко змінити, запровадивши нові правила ведення, збору, обробки та зберігання інформації.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості (Кд/к) вище нормативного ($K_{д/к} = 1$) на початок (2,61) та кінець (2,52), але знижується на кінець року.

Аналізуючи показники ліквідності, фінансової стійкості та

платоспроможності підприємства можна зробити наступні висновки.

За двофакторною моделлю Альтмана ймовірність банкрутства (індекс Z) визначається за значеннями коефіцієнтів покриття (K_n) і коефіцієнтів автономії (K_a) на підставі рівняння:

$$Z = -0,3877 - 1,0736K_n + 0,0579K_a$$

Для підприємств, у яких значення $Z = 0$, ймовірність банкрутства становить 50%. Від'ємні значення Z ($Z < 0$) свідчать про зменшення ймовірності банкрутства, а додатні ($Z > 0$) — про підвищення зі зростанням значень (Z).

Таблиця 2.20

**Показники ймовірності банкрутства ТДВ «Золотоніський маслозавод»
(за 2020-2022 рр.)**

показник ймовірності банкрутства за допомогою двофакторної моделі				
	коэф. вагомості	2020	2021	2022
Вільна складова моделі	-0,3877	1	1	1
Коефіцієнти поточної ліквідності (покриття)	-1,0736	1,111	1,033	1,258
Відношення позикових засобів до валюти балансу	0,0579	0,820	0,822	0,805
Значення Z рахунку		-1,533	-1,449	-1,691

Отже для підприємства ймовірність банкрутства зменшується, тому що за двофакторною моделлю Альтмана ймовірність банкрутства (індекс Z) дорівнює -1,691 (у 2022 р.).

Таблиця 2.21

**Аналіз показників ТДВ «Золотоніський маслокомбінат» за
п'ятифакторною моделлю (2020-2022 рр.)**

Показник	Розрахунок показника	Значення показників			2020	2021	2022
		стійка компанія	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства			
Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток – Амортизація) / Зобов'язання	0,4 - 0,45	0,17	-0,15	0,078	-0,123	0,108
Рентабельність активів	(Чистий прибуток / Активи)*100	6-8	4	-22	9,685	-5,473	10,849
Коефіцієнт фінансової залежності	Зобов'язання / Активи	≥ 0,37	≥ 0,50	≥ 0,80	0,820	0,822	0,805
Частка власних оборотних коштів в активах	Власний оборотний капітал / Активи	0,4	≥ 0,3	0,06	-0,029	-0,080	0,081
Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Короткострокові зобов'язання	≥ 3,2	≥ 2	≥ 1	1,111	1,033	1,258

Згідно з аналізом, у 2021 році стан ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» був досить поганим і може бути оцінений як такий самий, як і за рік до банкрутства. Однак у 2022 році ціни на продукцію підприємства (і галузі в цілому) зросли, і підприємство увійшло в зону стабільності. Проте, враховуючи можливі тенденції, що спостерігалися у 2021 році, компанії необхідно приділити увагу плануванню, розширенню ринків збуту та зміцненню економічної стабільності.

2.5. Правове регулювання діяльності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат»

Товариства з додатковою відповідальністю (ТДВ) є одним з організаційно-правових форм, що функціонують на території України. Правове регулювання діяльності ТДВ здійснюється шляхом застосування низки нормативно-правових актів. Вони мають свої особливості та відмінності у правовому регулюванні порівняно з іншими формами підприємств. Особливості та відмінності правового регулювання ТДВ наступне:

1. Юридичний статус. Товариство з додатковою відповідальністю є юридичною особою, але відрізняється від інших юридичних осіб (таких як товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) чи акціонерні товариства (АТ)), своїми особливостями, включаючи відповідальність його учасників.
2. Обмежена відповідальність учасників. Особливістю ТДВ є те, що учасники підприємства несуть обмежену відповідальність за його зобов'язаннями. Їх відповідальність обмежена до розміру внесеного ними статутного капіталу.

3. Статутний капітал. ТДВ має статутний капітал, який формується внесками його учасників. Величина статутного капіталу визначається статутом ТДВ.
4. Управління. Управління ТДВ здійснюється його учасниками або наглядовою радою, якщо така передбачена статутом. Учасники можуть мати право голосу, пропорційне їх внескам до статутного капіталу.
5. Дивіденди. Учасники ТДВ мають право на отримання дивідендів у розмірі та на умовах, передбачених статутом підприємства. Дивіденди виплачуються з прибутку після сплати всіх законних зобов'язань.
6. Регулювання. Діяльність ТДВ регулюється відповідними положеннями Господарського кодексу України, законами, що стосуються підприємництва та спеціальних галузевих законів.

Договірна діяльність ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» передбачає здійснення угод та укладання договорів з іншими суб'єктами господарювання з метою реалізації своїх цілей та завдань. ТДВ може вести різноманітні види договірної діяльності залежно від специфіки своєї діяльності та галузі, в якій вона працює.

Основні види договірної діяльності, які здійснює ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», включають:

- Постачання товарів або послуг. ТДВ може укласти договори на постачання своєї продукції або надання певних послуг іншим суб'єктам господарювання.
- Закупівля сировини та матеріалів. Для свого виробництва ТДВ може укласти договори на закупівлю сировини, матеріалів та інших необхідних компонентів.
- Послуги з логістики та транспортування: ТДВ може укласти договори з логістичними компаніями або перевізниками для забезпечення доставки своєї продукції до клієнтів або постачальників сировини.

- Заключення договорів з партнерами та дистриб'юторами: ТДВ може укладати договори з партнерами або дистриб'юторами для розповсюдження своєї продукції на ринку.
- Договори оренди або купівлі-продажу майна. У разі потреби ТДВ може укладати договори на оренду або купівлю-продаж майна, необхідного для здійснення своєї діяльності тощо.

Важливо пам'ятати, що конкретні особливості та відмінності правового регулювання ТДВ визначені статутом самого підприємства та іншими документами, які регулюють його діяльність. Статут регулює загальні правові та економічні засади створення, організації, діяльності та припинення діяльності Публічного акціонерного товариства “Золотоніський маслоробний комбінат” (надалі іменується – „Товариство”), створеного згідно рішення засновників від 03 листопада 1993 року (протокол №1) шляхом перетворення в процесі приватизації Виробничо-комерційного підприємства «Золотоніський маслоробний комбінат» та зареєстрованого Золотоніською районною державною адміністрацією Черкаської області 23 грудня 1993 року, за реєстровим № 301.

Товариство створене у відповідності до Цивільного кодексу України [1], Господарського кодексу України [2], “Про цінні папери і фондову біржу” [3], інших законодавчих та підзаконних нормативних актів України 2016 року. В своїй діяльності Товариство керується чинними нормативно-правовими актами, а також Статутом Товариства, колективним договором, внутрішніми документами Товариства та рішеннями Загальних зборів акціонерів.

Товариство є самостійним господарюючим статутним суб'єктом, юридичною особою приватного права, підприємницьким товариством відповідно до законодавства України, має відокремлене майно, в межах якого відповідає за своїми зобов'язаннями, має самостійний баланс, поточні та інші рахунки в установах банків, круглу печатку та штампи зі своїм найменуванням й ідентифікаційним кодом, фірмові бланки, товарний знак, емблему та інші реквізити й атрибути.

За формою власності Товариство є приватним підприємством. Товариство набуває прав юридичної особи з моменту його реєстрації в порядку, встановленому законодавством. Товариство має право від свого імені укладати будь-які угоди, не заборонені законодавством, набувати майнові та особисті немайнові права, нести зобов'язання, бути стороною та учасником судових процесів і т. ін. За рішенням Наглядової ради Товариство може укладати з іншими особами, в тому числі підприємницькими товариствами, договори дарування.

Господарська діяльність Товариства, відносини Товариства з юридичними особами і громадянами здійснюється на основі договорів. Товариство вільне у виборі предмету договору, визначенні обов'язків, будь-яких інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать Статуту і чинному законодавству України. Товариство самостійно планує свою діяльність і перспективи господарського і соціального розвитку, виходячи з попиту на послуги та продукцію Товариства. Основу планів складають договори зі споживачами послуг та продукції. Товариство реалізує товари і послуги за цінами і тарифами, встановленими самостійно, або на договірній підставі, а у випадках, передбачених чинним законодавством України, - по цінах, встановлених відповідними нормативно-правовими актами.

Трудовий колектив Товариства складають усі фізичні особи, які своєю працею беруть участь в його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди), а також інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з Товариством. Товариство самостійно встановлює форми та системи оплати праці, розмір заробітної плати, а також інших видів винагороди працівників, відповідно до чинного законодавства України. Соціальні та трудові права працівників гарантуються чинним законодавством України. Внутрішніми положеннями Товариство може встановлювати додаткові (крім передбачених чинним законодавством) трудові та соціально-побутові пільги для всіх працівників або їхніх окремих категорій.

Товариство веде бухгалтерський облік своєї діяльності, подає статистичну звітність і адміністративні дані у порядку встановленому законодавством.

Товариство займається наступними видами діяльності: перероблення молока, виробництво масла та сиру; оптова торгівля молочними продуктами, яйцями. У зв'язку з чим, регулюється такими законами: Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [4], Закон України «Про молоко та молочні продукти» [5], Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» [6] та Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7].

До Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» внесено певні зміни, які набрали чинності 26 вересня 2022 року.

Відповідні зміни внесено Законом № 2255-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству». Передбачено змінений порядок ведення та підписання протоколу загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю. Так, відповідно до частини четвертої статті 33 Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»:

1) Протокол загальних зборів акціонерів ведеться з метою фіксації перебігу та рішень загальних зборів акціонерів;

2) протокол зборів акціонерів підписується головою зборів акціонерів або іншою особою, уповноваженою зборами акціонерів з числа акціонерів товариства або їхніх представників, якщо інше не передбачено статутом товариства;

3) протокол, що містить відомості про прийняття рішення про зміну складу директорів товариства, підписується акціонерами (їх представниками), які голосували за це рішення та є власниками достатньої кількості голосів для його прийняття, якщо інше не передбачено статутом

товариства, у разі якщо кількість голосів, необхідна для прийняття такого рішення, становить менше 10 голосів;

4) кожен учасник товариства, який брав участь у зборах, має право підписати протокол. Таким чином, правила щодо підписання протоколу, в тому числі інформації про рішення про зміну складу директорів товариства, відповідають абзацу 6 частини 1 статті 15 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [8].

Змінами, внесеними Законом №2465 до Закону про ТОВ/ТДВ (нова ст. 15-1), передбачається, що учасники товариства у будь-який момент можуть прийняти рішення про облік часток таких учасників в обліковій системі, що ведеться Центральним депозитарієм цінних паперів на підставі відповідного договору з товариством, у порядку, встановленому комісією. При цьому датою початку та припинення обліку часток товариства в обліковій системі часток є дата внесення відповідної інформації до ЄДР. Таке рішення належить до виключної компетенції загальних зборів ТОВ/ТДВ. Відповідні зміни у Законі про депозитарну систему набирають чинності з 01.01.2024 р. [9].

Законом №2465 знову запроваджено контроль за чистими активами — ч. 2 ст. 16 Закону. Щодо ТОВ/ТДВ, передбачається, що учасник товариства, частка якого у СК менша за 50 відсотків, може вийти з товариства у будь-який час без згоди інших учасників. А ось учасник із часткою 50 або більше відсотків може вийти з товариства за згодою інших учасників (ч.1,2 ст.24 Закону про ТОВ/ТДВ) [9].

При укладанні корпоративного договору сторони можуть обрати право, за умови дотримання положень Закону України «Про міжнародне приватне право» (стаття 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»). Тобто відносини між сторонами корпоративного договору цілком можуть бути врегульовані відповідно до норм британського права, які вважаються найбільш прогресивними у сфері корпоративного права. Також допускається укладення корпоративного договору за участю

самого товариства та третіх осіб. Отже, за допомогою цього механізму учасники можуть залучити інвестора та передати йому в заставу частку як забезпечення виконання зобов'язання за таким договором (статті 7, 8 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») [10].

Введено інститут незалежного члена органу товариства – найнятого на підставі цивільно-правового договору управління, на якого не можуть здійснювати будь-якого впливу інші особи у процесі прийняття рішень під час виконання ним своїх обов'язків (стаття 39-1 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»). Такий механізм може бути застосовано в разі утворення в товаристві ради директорів, наглядової ради, з метою уникнення емоційного прийняття рішення та збалансування інтересів учасників. Також внесено зміни, відповідно до яких учасники юридичної особи, яким сукупно належить 5 і більше відсотків статутного капіталу товариства, можуть подати в інтересах такого товариства позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою (стаття 54 Господарського процесуального кодексу) [10].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що Статут Товариства востаннє зазнавав змін 2018 року, коли підприємство змінило організаційно-правову форму з публічного акціонерного товариства на товариство з додатковою відповідальністю.

Взагалі, зміна організаційно-правових форм управління Золотоніським маслоробним комбінатом відбувалась у 1993 рр., 2011 рр. та 2018 рр.:

- у 1993 р. комбінат змінив форму власності з державної на приватну та зареєстрував свою діяльність як товариство (у формі закритого акціонерного товариства (ЗАТ));

- у 2011 р. було внесено зміни до Статуту товариства (рішенням загальних зборів акціонерів від 23 березня 2011 року (протокол №1), а саме змінено найменування товариства на «публічне акціонерне товариство» (ПАТ);

- у 2018 р. (березень) створено Товариство з додатковою відповідальністю «Золотоніський маслоробний комбінат», згідно рішення установчих зборів учасників Товариства з додатковою відповідальністю «Золотоніський маслоробний комбінат» шляхом перетворення, яке є повним правонаступником Публічного акціонерного товариства «Золотоніський маслоробний комбінат», визначення його місцезнаходження та забезпечення його статутного капіталу та зареєстрованого 19 березня 2018 року державним реєстратором Виконавчого комітету Золотоніської міської ради (№ запису в ЄДР 1 022 145 0000 001376).

Зареєстрований статутний капітал підприємства 4914 тис.грн.

У 2017 р. комбінат пройшов міжнародний сертифікаційний аудит за системою безпечного управління харчових продуктів згідно з вимогами FSSC 22000-2015 (від швейцарської фірми SGS). Нині підприємство має сертифікат ISO, що є документом, який підтверджує відповідність систем управління та якості продукції підприємства державним або міжнародним стандартам, та сертифікат FSSC 22000, який є гарантією якості продукції при партнерстві з іноземними компаніями.

На комбінаті також сертифікують працівників для підвищення кваліфікації, щоб удосконалити їх уміння. І окрім внутрішньої сертифікації та підтримання рівня обізнаності персоналу, допомагають розширювати кругозір працівників. Так у Колективному договорі підприємства зазначено, що кожний з підрозділів має право безкоштовно розвиватися, удосконалюватися та досягати не лише командних, а й персональних професійних перемог.

Висновки до розділу 2

Витрати на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати також зросли протягом цього періоду. Це може свідчити

про збільшення витрат на управління підприємством та розширення мережі збуту.

Згідно з аналізом, у 2021 році стан ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» був досить поганим і може бути оцінений як такий самий, як і за рік до банкрутства. Однак у 2022 році ціни на продукцію підприємства (і галузі в цілому) зросли, і підприємство увійшло в зону стабільності. Проте, враховуючи можливі тенденції, що спостерігалися у 2021 році, компанії необхідно приділити увагу плануванню, розширенню ринків збуту та зміцненню економічної стабільності.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТДВ «ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ»

3.1. Напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства

2021 та 2022 роки були найскладнішими для молочної галузі країни.

Подальше значне погіршення економічної ситуації в Україні було зумовлене.

- розривом міжрегіональних зв'язків внаслідок військових дій на сході України та анексії Автономної Республіки Крим;
- послаблення зовнішнього попиту через уповільнення економічного зростання в країнах-основних торговельних партнерах;
- Зниження купівельної спроможності населення через зниження реальних доходів;
- Стрімке зростання цін на енергоносії;
- низькі результати діяльності підприємств, зниження кредитної активності, скорочення державного фінансування та високий рівень невизначеності.

У 2021 році українська молочна галузь, як і інші сектори української економіки, суттєво постраждала від економічного спаду.

Перспективи молочної галузі наразі залежать від того, наскільки вдасться створити необхідні економічні умови через партнерство між усіма учасниками ринку та співставні механізми ціноутворення, збільшити поголів'я молочних корів за рахунок домашнього розведення та закупівлі племінних нетелів, телят і дійних корів, а також наростити виробництво молока за рахунок підвищення продуктивності стада. значною мірою залежить від. Відсутність узгодженої цінової політики основних учасників ринку суттєво знизила прибутковість та мотивацію до розвитку молочного скотарства, повільне формування системи маркетингу, недостатня кількість

обслуговуючих кооперативів, а також відсутність нових робочих місць для молоді, оскільки середній вік населення вже давно перевищив 55 років. Важка демографічна ситуація в сільській місцевості, де немає перспективи вирішення проблеми, негативно впливає на розвиток молокопереробної галузі. Майбутній економічний розвиток України значною мірою залежить від ефективності економічних, монетарних та фіскальних заходів, що впроваджуються Урядом, а також розвитку податкової, правової, регуляторної та політичної систем.

Керівництво не може передбачити всі зміни, які можуть вплинути на молочну галузь, а також їхній вплив, якщо такий буде, на майбутній фінансовий стан компанії. Керівництво вважає, що воно вживає всіх необхідних заходів для підтримки стабільності та розвитку компанії. Не можна виключати можливість того, що економічний спад може мати потенційний, поки що не піддається кількісній оцінці, вплив на нашу прибутковість, головним чином, з точки зору операційного прибутку та вартості ризику.

Компанія продовжує стежити за поширенням COVID і вживає превентивних заходів відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я та місцевих органів влади.

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала збройне вторгнення в Україну і, у зв'язку з цим, Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України № 212-ІХ від 24 лютого 2022 року, Воєнний стан введено на всій території України відповідно до пункту 20 частини 1 статті 106 Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

У зв'язку з продовженням широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України воєнний стан було продовжено на 90 діб з 23 серпня 2022 року за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України (Указ Президента України № 573/2022 від 12 серпня 2022 року «Про

продовження строку дії воєнного стану в Україні про продовження дії воєнного стану в Україні», затверджений Законом України № 2500-IX від 15 серпня 2022 року).

Закон України від 16 листопада 2022 року № 273 / Закон України від 15 серпня 2022 року № 2500-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 12 серпня 2022 року), воєнний стан в Україні продовжено з продовжено на 90 діб з 5 години ранку 21 листопада 2022 року.

Під час вторгнення Російської Федерації в Україну компанія продовжує працювати, виплачувати заробітну плату працівникам та своєчасно виконувати свої податкові та інші зобов'язання. Тимчасово працівники виконували свої обов'язки дистанційно.

Разом з тим, існують обставини, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан компанії.

- Активи Компанії перебувають під ризиком пошкодження внаслідок регулярних ракетних та артилерійських обстрілів російськими військами території України.

Враховуючи фактори військових дій в Україні, неможливо врахувати всі негативні ситуації, які можуть виникнути у зв'язку з цим.

Хоча керівництво вважає, що воно вжило всіх необхідних заходів для покращення фінансової стабільності компанії у 2022 році, після звітнього періоду відбулися негативні події: військове вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року.

Ці події збільшують ризик суттєвої невизначеності щодо безперервності діяльності компанії в Україні. Наші активи наражаються на ризик пошкодження внаслідок регулярних ракетних атак та обстрілів з боку російських військ на території України. Вплив цього питання на фінансову звітність наразі неможливо достовірно оцінити.

Хоча керівництво вважає, що воно вживає всіх необхідних заходів для підтримки стабільної діяльності Компанії за поточних обставин,

непередбачений подальший розвиток подій, пов'язаний з військовими діями Росії в Україні та погіршенням економічної ситуації, може негативно вплинути на результати діяльності та фінансовий стан Компанії таким чином, що наразі не може бути достовірно визначений. Результати діяльності та фінансовий стан Компанії можуть зазнати негативного впливу у спосіб, який наразі неможливо визначити. Будь-які необхідні коригування будуть відображені у фінансовій звітності, як тільки вони стануть відомі.

Економічна безпека ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» забезпечується за трьома напрямками (рис. 3.1.)

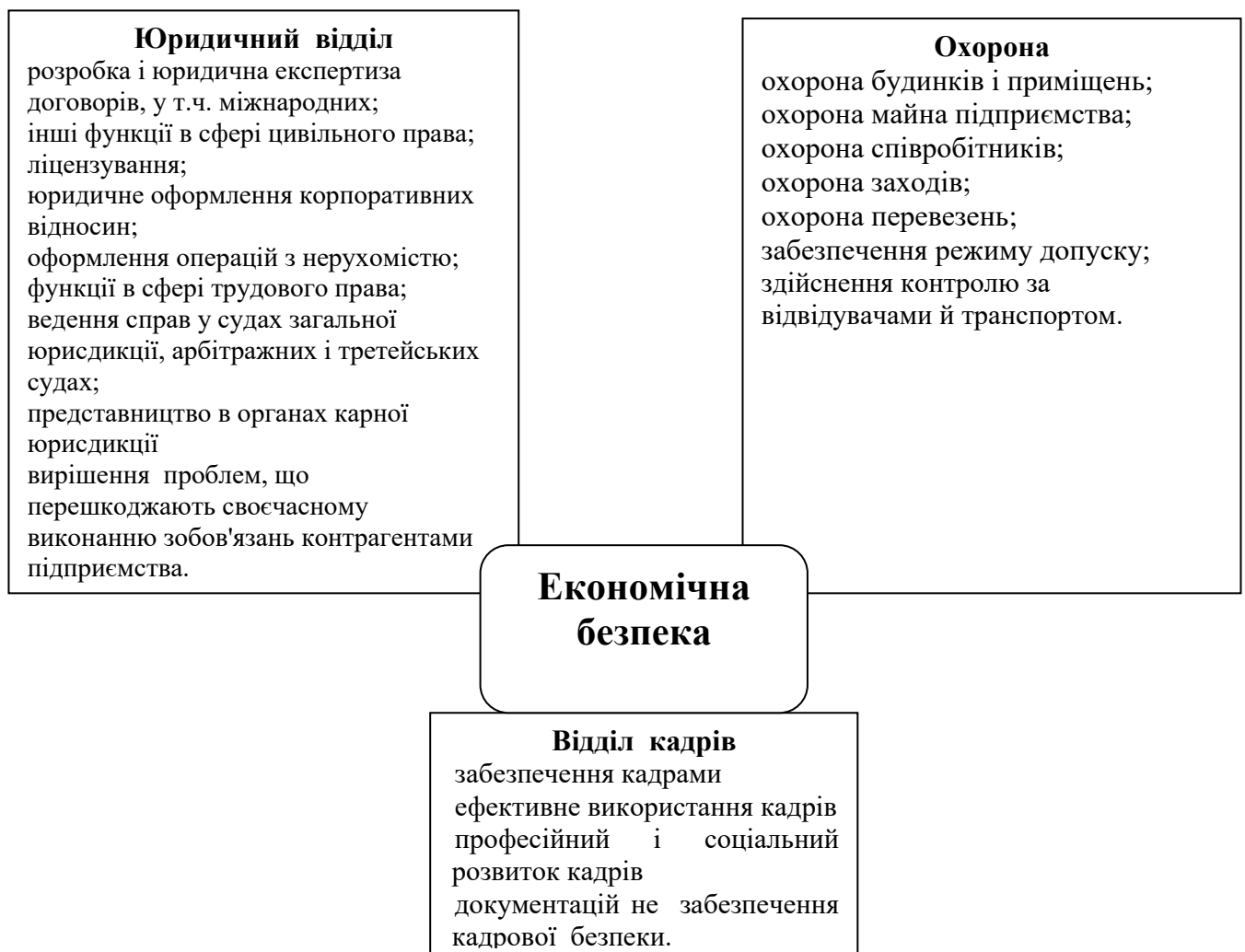

Рис.3.1. Схема організації економічної безпеки підприємства
Юридичний відділ відповідає за перевірку, ведення переговорів, підписання, своєчасне оновлення, архівування та зберігання всіх видів

договорів. У разі виникнення розбіжностей з контрагентами юридичний відділ займається претензійно-позовною та арбітражною діяльністю.

Департамент здійснює юридичний супровід комерційної, господарської та іншої діяльності компанії. Фахівці юридичного департаменту консультують з фінансових та корпоративних питань, а також з різних аспектів маркетингової діяльності.

Юристи представляють інтереси компанії у правовідносинах з регуляторними та адміністративними органами, такими як податкова інспекція, поліція, державні органи та комісії, транспортні та комунікаційні організації. Вони також здійснюють постійний моніторинг чинного законодавства. Особлива увага приділяється питанням, пов'язаним з комерційною діяльністю.

Керують трудовими відносинами в колективі, включаючи належне виконання трудових договорів, угод про матеріальну відповідальність і дотримання правил техніки безпеки.

Для захисту майна, життя та здоров'я працівників використовуються послуги приватних охоронних компаній.

Відділ кадрів - це структурна частина управління персоналом компанії, що відповідає за прийом на роботу та звільнення працівників, навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовку персоналу. Її основними завданнями є соціально-психологічна діагностика, аналіз і координація групових і міжособистісних відносин та відносин «керівник-підлеглий», управління виробничими конфліктами і стресами, інформаційне забезпечення управління персоналом, управління зайнятістю, оцінка і відбір кандидатів на вакантні посади, аналіз кадрового потенціалу і потреб у персоналі, маркетинг персоналу, планування і управління діловою кар'єрою, професійна, соціальна і психологічна адаптація працівників. професійна, соціальна та психологічна адаптація працівників, управління мотивацією праці та інші пов'язані з цим завдання.

Стан окремих економічних показників не є суттєвим для компанії, але, враховуючи аналогічні показники конкурентів, компанія передбачає заходи щодо їх покращення. SWOT-аналіз, на нашу думку, є найбільш адаптованим, простим та об'ємним аналітичним інструментом для вітчизняного бізнес-середовища.

Узагальнені результати SWOT-аналізу економічного потенціалу ТДВ «Золотоніський маслозавод» представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Матриця SWOT-аналізу економічного потенціалу ТДВ “Золотоніський маслоробний комбінат” за моніторингу молокопереробних підприємств-конкурентів

Сильні сторони	Слабі сторони
<p>1. Ефективне використання: . матеріальних витрат за чистим доходом; . фінансових ресурсів та статутного капіталу за чистим прибутком; . активів та їх оборотної складової за доданою вартістю. 1. Високий рівень формування доданої вартості з 1 грн. чистого доходу, операційних витрат, чистого прибутку. 2. Ефективна структура фінансових ресурсів. 3. Прибуткова господарська діяльність.</p>	<p>1. Неєфективне формування господарського потенціалу за чистим доходом на 1 грн.: . активів, інвестованого власного капіталу, дебіторської заборгованості; . здійснених витрат на оплату праці та соціальні внески, амортизаційних відрахувань. 2. Низька рентабельність власного капіталу, чистого доходу, операційних витрат. 3. Низький рівень формування доданої вартості на 1 грн. основних засобів, власного капіталу, амортизаційних відрахувань, витрат на оплату праці та соціальні заходи. 4. Низький рівень продуктивності праці в розрахунку на одного працівника</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Підвищення ефективності формування господарського потенціалу за рахунок продуктивного використання майна, збільшення віддачі витрат. 2. Підвищення рентабельності власного капіталу, чистого доходу, операційних витрат. 3. Підвищення рівня формування доданої вартості на 1 грн. основних засобів, власного капіталу, амортизаційних відрахувань, витрат на оплату праці та соціальні заходи. 4. Створення умов для покращення продуктивності праці шляхом запровадження комплексу мотиваційних заходів.</p>	<p>Полягають у конкурентних перевагах окремих складових економічного потенціалу підприємств однієї галузі.</p>

SWOT-аналіз, являючись практично дзеркальним відображенням справ на підприємстві, допомагає йому визначати стратегічні напрями подальшого розвитку. Основна ідея цього виду аналітичної оцінки полягає в тому, що при розробці стратегії основні фактори, що впливають на господарську діяльність підприємства розглядаються в двох аспектах: зовнішньому та внутрішньому; позитивному та негативному.

За результатами проведеного SWOT-аналізу необхідно дати відповідь на такі важливі питання: як скористатися можливостями, за рахунок чого можна понизити загрози, що може зашкодити скористатися можливостями, які самі великі небезпеки для підприємства.

Для використання визначених в таблиці 3.1 можливостей власники товариства повинні звернути увагу на покращення ефективності управління тими об'єктами формування економічного потенціалу, які визначені як слабкі сторони його стану. Зниженню загроз буде сприяти впровадження постійного моніторингу за конкурентними перевагами підприємств однієї галузі, їх критичного стратегічного аналізу та апробація кращих індикаторів стану та розвитку конкурентів у власну господарську практику. Основними перешкодами у впровадженні зазначених заходів можуть бути чинники зовнішнього середовища, а також неефективна організація процесу управління на підприємстві.

Пропонуємо створити на підприємстві спеціальну службу, що відповідає б за виявлення, попередження й подолання зовнішніх і внутрішніх загроз підприємству.

На наш погляд у службу економічної безпеки підприємства повинні входити пріоритетні напрями, такі як (рис.3.2):

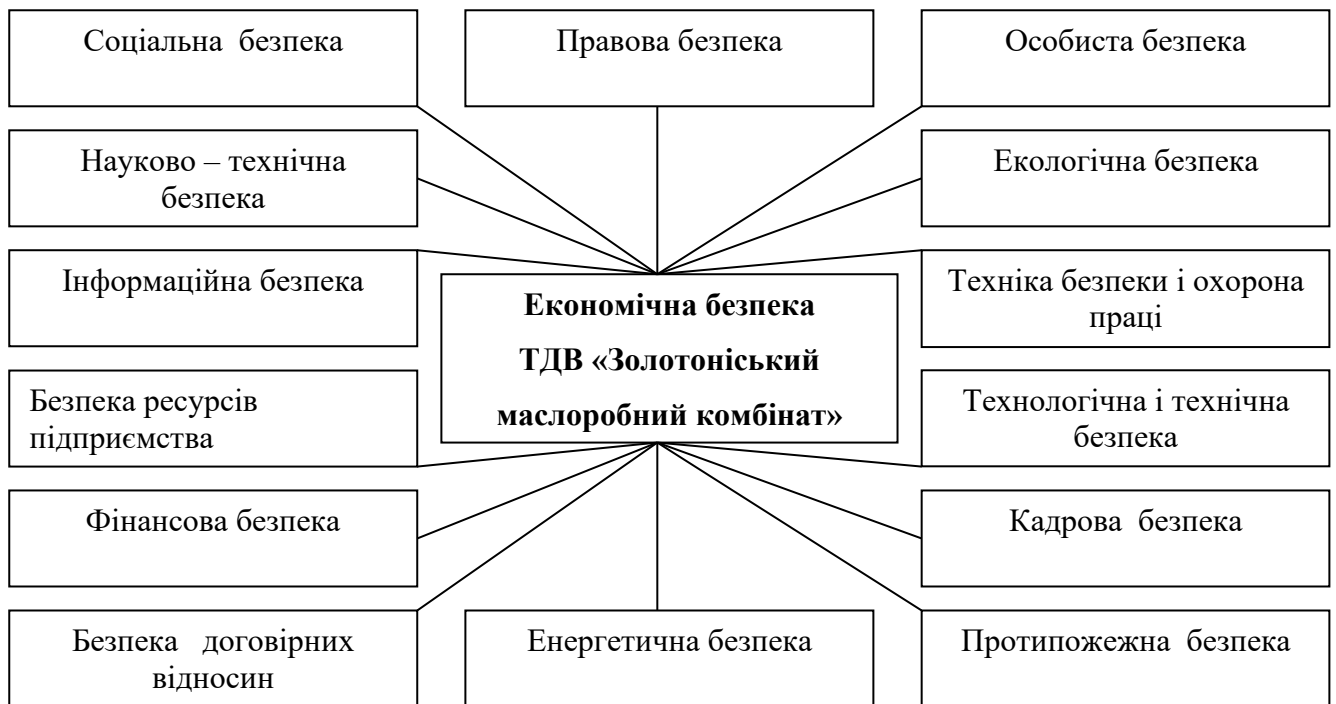

Рис. 3.2. Основні складові економічної безпеки ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат»

1. безпека майна (контроль доступу, контрольований відпуск товарів, візуальне спостереження).

2. особиста безпека працівників (присутність охоронців).

3. безпека персоналу (виявлення через попередній відбір та тестування, неформальні співбесіди з керівниками).

4. інформаційна безпека (запобігання та виявлення витоків конфіденційної інформації).

5. фінансова безпека (наявність кваліфікованого персоналу для забезпечення фінансової стабільності підприємства).

6. технічні засоби захисту (управління використанням технічних засобів захисту, моніторинг та впровадження нових технологій).

7. пожежна безпека (контроль за роботою пожежної сигналізації, організація планових навчань з евакуації людей та майна).

Служба економіки та безпеки компанії повинна складатися з персоналу з високим рівнем економічної та юридичної освіти, хорошими

організаторськими здібностями, інноваційними ідеями та відданістю своїй справі, який отримує відповідно високу заробітну плату.

Слід зазначити ще один важливий момент. Уся робота знизу догори в системі економічної безпеки ґрунтується на довірі. Якщо службам економічної безпеки не довіряє керівництво підприємств, їхня інформація втрачає цінність, а вся їхня багатогранна діяльність втрачає сенс.

Отримана інформація не є самоціллю, як і сама система безпеки підприємства. Система є передумовою ефективної економічної політики та стратегії і лише одним із засобів, але вона не може замінити ні політику, ні стратегію, ні економічну міць суб'єкта господарювання.

Вирішальним фактором економічної безпеки є здатність керівництва підприємства ефективно використовувати отриману та оброблену інформацію. Без розумної і прагматичної політики навіть найбільш своєчасна і достовірна інформація є марною і не принесе користі підприємству. Тому корисність і необхідність системи економічної безпеки залежить від того, як її спрямовують і використовують ті, хто приймає стратегічні рішення для підприємства.

Для того, щоб запобігти загрозі втрати економічної безпеки підприємств, необхідно постійно враховувати весь спектр численних факторів, від яких залежить діяльність підприємств.

У ринкових умовах господарювання найбільшою гарантією безпеки для підприємства є гарантія ринку збуту, конкурентоспроможності та надійності його продукції. Правильно обрана ніша на ринку, стабільні споживачі продукції та цінова доступність товару сприяють укладанню довгострокових контрактів на постачання продукції на взаємовигідних умовах. Купівельна спроможність споживачів та попит на певний товар є важливими елементами економічної стабільності в ринковому середовищі. Вона визначається відповідними гарантіями в процесі споживання певного продукту, його якісними показниками, гарантіями обслуговування та тривалістю використання.

Важливою ознакою економічної безпеки є надійність внутрішніх і зовнішніх факторів виробничої діяльності підприємства, які гарантують стабільну роботу підприємства та постачання товарів у певних обсягах і в певні терміни.

Загрозу економічній безпеці підприємства можуть становити як внутрішні, так і зовнішні чинники. До внутрішніх факторів належать: неналежне обслуговування наявного технічного обладнання, що може призвести до поломок та аварій; порушення технологічних процесів, що може призвести до виробництва неякісної продукції; допущення браку; недотримання внутрішніх правил компанії та режиму роботи, що може вплинути на нестабільність бізнесу може призвести до нещасних випадків; відсутність гарантій технічної безпеки на всіх основних і допоміжних ділянках; незахищеність у постачанні кваліфікованої робочої сили тощо.

Можуть існувати й інші внутрішні загрози економічній безпеці підприємства (резервні джерела електроенергії, тепла, води тощо). Конкретні кроки щодо зміцнення економічної безпеки підприємств включають в себе.

- В рамках технологічної безпеки - створення нових організаційних та виробничих структур, використання лізингу, активна участь у міжнародних виставках та семінарах, впровадження передового міжнародного досвіду;

- В рамках ресурсної безпеки - вдосконалення платіжних систем, підвищення продуктивності праці, збільшення інвестицій в ресурсозбереження, стимулювання «ресурсного» напрямку досліджень і розробок;

- У рамках фінансової безпеки - застосування принципу дотримання ключових умов кредитування; створення інформаційного центру по кредитах і боргах; створення спеціальної групи, відповідальної за фінанси, в структурі інформаційного центру, яка буде керувати нарахуванням і сплатою податків і зборів;

- В рамках соціального забезпечення - наближення рівня оплати праці до рівня розвинутих країн, участь працівників в управлінських функціях, їх

професійний розвиток, зацікавленість керівництва компанії в працевлаштуванні безробітних, розвиток соціальної інфраструктури компанії та підвищення економічної відповідальності працівників за результати своєї праці.

Таким чином, формування необхідного рівня економічної безпеки підприємства включає наступні етапи.

- Формування ефективних факторів виробництва (нове обладнання, кваліфікована робоча сила тощо).

- Виробництво продукції відповідно до потреб ринку, поліпшення її якості та дизайну;

- Вибір надійних постачальників сировини, матеріалів та енергії;

- Забезпечення захисту комерційної таємниці підприємства.

Для реалізації заходів щодо досягнення належної економічної стабільності необхідно визначити обсяг ресурсів та мобілізувати внутрішні та зовнішні джерела фінансування (частковий продаж майна, реалізація нереалізованої продукції, отримання кредитів).

3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження нового обладнання на підприємстві

Вартість нового обладнання та монтажних робіт наведено в таблиці. Для покращення роботи підприємства необхідно провести реконструкцію цеху з виробництва морозива.

Реконструкція цеху включає демонтаж застарілого обладнання, ремонт приміщень та встановлення нового обладнання.

Розрахунок витрат на реконструкцію цеху з виробництва морозива ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Локальний кошторис

№ п/п	Найменування встановлюваного устаткування	Одиниця виміру	Кількість, од.	Вартість одиниці устаткування, грн.	Вартість монтажних робіт, грн.
1	Пластинчаста пастеризаційно-охолоджувальне устаткування ОХЛ-ОП-10	шт.	1	15000	3000
2	Автомат для горизонтальної розфасовки морозива у вафельні стаканчики А-176	шт.	1	30000	6000
3	Лінія по виробництву морозива в глазури «Лоллі Фейс» (Італія)	шт.	1	260000	52000
	Разом:			305000	61000

Таблиця 3.3

Калькуляція витрат на проведення реконструкції цеху по виробництву морозива, грн.

№ п/п	Статті калькуляції	Сума, грн.
1	Вартість устаткування	305000
2	Монтажні роботи	61000
3	Демонтажні роботи	5300
4	Ремонт приміщення	2500
5	Інші витрати	5500
	Разом:	379300

З даних, отриманих у попередній таблиці, видно, що для підвищення ефективності роботи підприємства та впровадження нових видів продукції необхідні грошові кошти у розмірі 379 300 грн. Два демонтованих об'єкти (трубчастий пастеризатор та машина для пакування морозива) планується продати на загальну суму 10 000 гривень. На розвиток виробництва буде спрямовано 216 000 гривень. Решту суми (153 300 грн.) необхідно буде профінансувати за рахунок кредиту під 50% річних строком на сім місяців.

Розрахуйте собівартість нового продукту. Визначте витрати на основні та допоміжні матеріали. Розрахувати норми витрат сировини та

компонентів згідно з рецептурою. Розрахунки рецептури проводяться на основі доступних компонентів. Розрахунки проводяться головним інженером спільно з фахівцем з контролю якості.

Рецептурні розрахунки для змішаного молока для виробництва морозива з кисломолочними продуктами наведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Рецептурний розрахунок і витрата сировини на вироблення нового виду морозива з використанням кисломолочних продуктів

Найменування сировини	Кількість на одне варіння, кг
Молоко	500
Вершки	210
Сухе молоко	53,1
Цукор	140
Желатин	5
Ванілін	0,1
Лабораторна закваска	7,5
Вода	84,3
Усього:	1000

Відповідно до технічних характеристик нової лінії „Лоллі Фейс” на випуск 1 т морозива необхідно 1016 кг суміші. Після проведення реконструкції планується збільшити обсяг випуску морозива з 700 т до 1400 т, у тому числі 500 т кисломолочного морозива „Холодок”. Отже, для випуску 500 т кисломолочного морозива необхідно витратити певну кількість сировини, витрати якої наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Витрата сировини на випуск кисломолочного морозива

Найменування сировини	Витрата сировини на весь обсяг, т	Ціна за 1 т сировини, грн.	Сума, грн.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Молоко	254	350	88900
Сухе молоко	26,98	360	9712,8
Цукор	71,12	1000	71120
Желатин	2,54	600	1524
Ванілін	0,05	800	40
Лабораторна закваска	3,81	500	1905
Вода, м ³	42,83	1,85	80
Шоколадна глазур	150	900	135000
Разом:			860440

Таблиця 3.6

Розрахунок допоміжних матеріалів

Найменування матеріалів	Одиниця виміру	Ціна одиниці, грн.	Норма витрати на 1 т продукції	Витрати на весь випуск продукції	Вартість матеріалів, грн.
Марля	М	0,90	0,80	400	360
Сода кальцинована	кг	2,32	0,70	350	812
Щітки	шт.	3,85	0,50	250	962,5
Йоржи	кг	6,28	0,45	225	1413
Мило	кг	2,28	0,15	75	171
Пральний порошок	кг	1,46	0,17	85	124,1
Палички для морозива	кг	0,49	1,77	885	433,65
Етикетки для упакування	шт	0,80	12,2	6100	4880
Шухляди для упакування	кг	0,50	170	8500	42500
Разом		18,88			51656,25

Для того, щоб підприємство забезпечило себе необхідною кількістю сирого молока, необхідно вжити ряд заходів

а) розширити роздрібну мережу підприємства та використовувати наявну виручку від реалізації товарів (робіт, послуг) у роздрібній мережі підприємства для розрахунків з покупцями; у пункті 4 «Порядку ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затвердженого постановою Ради НБУ, наявна виручка використовується для здійснення юридичної та господарської діяльності на виплату заробітної плати та дивідендів (крім виплати заробітної плати та дивідендів);

б) з метою заохочення колективних сільськогосподарських підприємств до продажу молока, молочні ферми повинні надавати цим господарствам зустрічні розрахунки за здане молоко та послуги з ремонту холодильного обладнання і доїльних установок фермерських господарств

в) підтримувати постачання молока в колгоспи, використовуючи досвід молочних ферм і нараховуючи одну копійку за кілограм закупленого молока.

Розрахуємо заробітну плату. Середня кількість працівників ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» становить 333 особи. Після реконструкції буде працевлаштовано дві особи. Один оператор

морозильної камери та один укладальник морозива потрібні для обслуговування нової лінії.

Розрахунок фонду заробітної плати здійснюється по формулі, де $Ч_P$ – чисельність робітників даного розряду, чол.; T_{TC} – годинна тарифна ставка робітника; Φ_D – дійсний фонд часу роботи одного робітника, година; $K_{ДЗП}$ – коефіцієнт додаткової заробітної плати; $K_{ДОП}$ – коефіцієнт доплати; $K_{ОТЧ}$ – коефіцієнт відрахувань.

Після прийняття на роботу двох нових робітників річний фонд заробітної плати всього цеху складатиме певні гроші. Проведемо розрахунок витрат на ресурси. Витрати на електроенергію для технологічних нестатків визначаються по формулі

$$E_{ТЕХ} = \frac{\sum W_{УСТ} \cdot K_M \cdot K_{BP} \cdot K_W}{\eta_{ОБ}} \cdot \Phi_D \cdot Ц_E$$

де $W_{УСТ}$ – сумарна потужність устаткування, кВт; K_M – коефіцієнт завантаження по потужності; K_{BP} – коефіцієнт завантаження устаткування в часі; K_W – коефіцієнт втрати в мережі; $\eta_{ОБ}$ – коефіцієнт корисної дії; Φ_D – дійсний фонд часу роботи устаткування, година; $Ц_E$ – ціна за 1 кВт·год електроенергії, грн.

$$\Phi_D = D \cdot S \cdot L(1 - K_{пл-пр}),$$

де D – число робочих днів у році, дн.; S – кількість змін роботи устаткування; L – тривалість зміни, година; $K_{пл-пр}$ – коефіцієнт планово-попереджувальних ремонтів.

$$\Phi_D = 225 \cdot 1 \cdot 12 \cdot (1 - 0,12) = 2376 \text{ годин.}$$

$$25 \cdot 0,5 \cdot 0,4 \cdot 0,7$$

$$E_{ТЕХ} = \frac{25 \cdot 0,5 \cdot 0,4 \cdot 0,7}{0,65} \cdot 2376 \cdot 0,14 = 1791,14 \text{ (грн.)}$$

Витрати на воду технологічних нестатків визначаються по формулі

$$Z_B = Q_B \cdot C_B,$$

де Q_B – річна потреба у воді, м³; C_B – вартість 1 м³ води, грн.;

$$Z_B = 17500 \cdot 1,85 = 32375 \text{ грн.}$$

Витрати на пар, споживаний за рік для виробничих цілей, визначається за формулою 3.5:

$$Z_{ПАР} = Q_{П} \cdot C_{П},$$

де $Q_{П}$ - річна потреба в парі, т; $C_{П}$ – вартість 1 т пари, грн.

$$Z_{ПАР} = 66,3 \cdot 150 = 9945 \text{ грн.}$$

Витрати на холод визначаються за формулою

$$Z_{ХОЛ} = Q_X \cdot C_X = Q_X * C_X,$$

де Q_X – річна потреба в холоді, т; C_X – вартість 1 т холоду, грн.;

$$Z_{ХОЛ} = 443700 \cdot 2,1 = 931770 \text{ грн.}$$

Витрати на воду на санітарно-господарські нестатки визначаються по формулі:

$$Z_B^{САН} = Ч_P \cdot g \cdot Д \cdot C_{Ві},$$

де $Ч_P$ – чисельність працівників, чол.; g – нормативна витрата води на одну людину в зміну; $Д$ – число робочих днів у році, дн.; $C_{Ві}$ – ціна за 1 м³ води, грн.;

$$Z_B^{САН} = 16 \cdot 0,025 \cdot 225 \cdot 1,85 = 166,5 \text{ грн.}$$

Витрати на освітлення розраховують за допомогою формули:

$$Z_{ЕЛ}^{ПР} = (S_{ОБЩ} \cdot 0,015 \cdot \Phi_D + S_{ОБЩ} \cdot 2,6) \cdot C_{ЕЛ},$$

де $S_{ОБЩ}$ – загальна площа будинку, м²; 0,015 – вартість витрат на електроенергію, для освітлення 1 м² площі виробничих і побутових приміщень, кВт; 2,6 – чергове висвітлення на 1 м² у рік, кВт·год; Φ_D – дійсний фонд часу роботи устаткування, година.; $C_{ЕЛ}$ – ціна за 1 кВт·год електроенергії, грн.

$$З_{ЕП}^{ПП} = (1248 \cdot 0,015 \cdot 2376 + 1248 \cdot 2,6) \cdot 0,14 = 6681,29 \text{ грн.}$$

Витрата теплоенергії визначаються по формулі:

$$Q_m = \frac{X_o \cdot V_{зд} \cdot (t_B - t_H)}{1000} \cdot L_{отоп},$$

де X_o – опалювальна характеристика будинку; $V_{зд}$ – обсяг будинку, м³; t_B – температура повітря в приміщенні, °С; t_H – температура зовнішнього повітря, °С; $L_{отоп}$ – тривалість опалювального сезону, година.

$$Q_m = 0,46 \cdot V_{зд}, \text{ ГДж}$$

$$Q_m = \frac{0,46 \cdot V_{зд}}{4,18}, \text{ ГКал}$$

$$Q_m = \frac{2,5 \cdot 3744 \cdot (18 - 22)}{4,18} \cdot 4584 = 171624,96 \text{ Дж.}$$

$$Q_m = 0,46 \cdot 3744 = 1722,24 \text{ ГДж.}$$

$$Q_m = (0,46 \cdot 3744) / 4,18 = 412,02 \text{ ГКал.}$$

Витрати на теплоенергію обчислюють за формулою

$$З_m = Q_m \cdot Ц_m,$$

де Q_m – річна потреба в теплоенергії, ГКал; $Ц_m$ – ціна за 1 ГКал теплоенергії, грн.

$$З_m = 412,02 \cdot 29,39 = 12109,27 \text{ грн.}$$

Спробуємо оцінити цехові витрати. Цехові витрати включають заробітну плату працівників органів управління цехом, амортизацію будівель, споруд та інженерних мереж, витрати на утримання та ремонт, витрати на раціоналізацію та винахідництво, витрати на охорону праці. Результати розрахунків наведені в таблиці 3.7.

Кошторис цехових витрат, грн.

Статті витрат	Значення, грн.
Зміст апарата керування в цеху	6383,2
Амортизація будинків і споруджень	29263,5
Зміст будинків і споруджень: - вартість електроенергії, води, тепла на господарські нестатки; - вартість допоміжних матеріалів	19764,42 2600
Поточний ремонт будинків і споруджень	7800
Витрати на раціоналізацію і винахідництво	585,27
Витрати по охороні праці	585,27
Знос МБП цеху	58,53
Інші витрати	406,03
Усього	67446,22

Позавиробничі витрати зазвичай розподіляються на окремі види продукції пропорційно до суми основної заробітної плати працівників та витрат на утримання та експлуатацію обладнання. Частка витрат на утримання та експлуатацію обладнання розраховується за такою формулою:

$$PCO_{из} = \frac{PCO_{ц} \cdot T_{д}}{T_{ц}}$$

де $PCO_{ц}$ – сума витрат на вміст і експлуатацію устаткування по цеху, грн.; $T_{д}$ – трудомісткість виготовлення 1 т морозива, норма-година; $T_{ц}$ – сумарна трудомісткість, норма-година.

$$PCO_{из} = \frac{52234,24 \cdot 68,8}{34400} = 104,47 \text{ грн.}$$

Частку цехових витрат визначають відповідно до розрахованого коефіцієнта цехових витрат за формулою 3.14:

$$K_{ц} = \frac{ЦР_{ц}}{\Phi ЗП_{ц}},$$

де $ЦР_{ц}$ – сума цехових витрат по цеху, грн.; $\Phi ЗП_{ц}$ – сума основної заробітної плати основних робітників, грн.

$$K_{ц} = \frac{67446,22}{8317,54} = 8,11$$

Цехові витрати, що включаються в собівартість 1 т морозива, визначаються по формулі 3.15:

$$ЦР_{из} = K_{ц} \cdot ФЗП_{из},$$

де $ФЗП_{из}$ – основна заробітна плата основних робітників, що приходиться на 1 т виробу, грн.

$$ЦР_{из} = 8,11 \cdot 38,50 = 312,24 \text{ грн.}$$

Оцінюємо виробничі витрати Залежно від мети калькулювання, виробничі витрати можна умовно поділити на дві категорії: за економічними елементами витрат та за калькуляційними статтями. Собівартість, розрахована за економічними елементами витрат, може відображати загальний обсяг ресурсів, спожитих для виконання плану виробництва та реалізації продукції в грошовому вираженні, незалежно від виду продукції, що використовується. На основі попередніх витрат складається кошторис виробничої собівартості.

Таблиця 3.8

Кошторис витрат на виробництво

Статті витрат	Значення, грн.	Питома вага витрат, %
Основні матеріали	860440,00	78,69
Допоміжні матеріали	51656,25	4,72
Транспортно-заготівельні витрати	59050,00	5,40
Паливо й енергія з боку	31130,00	2,85
Заробітна плата основна і додаткова	9294,05	0,85
Відрахування на соціальні заходи	3417,79	0,31
Амортизація основних фондів	68263,50	6,24
Інші витрати	10232,18	0,94
Разом	1093483,5	100

Розрахуйте собівартість виробництва морозива. Калькуляція собівартості одиниці продукції - це розподіл витрат на виробництво та реалізацію одиниці продукції певного виду на відповідні статті калькуляції. Калькуляція собівартості одиниці продукції наведена в таблиці 3.9.

Калькуляція собівартості 1 тони морозива „Холодок”

Статті витрат	Значення, грн.	Питома вага, %
Сировина	1720,88	56,11
Транспортно-заготівельні витрати	118,10	3,85
Допоміжні матеріали	103,31	3,37
Паливо й енергія на технологічні нестатки	62,26	2,03
Основна заробітна плата	38,23	1,25
Додаткова заробітна плата	14,88	0,49
Відрахування:		
- у фонд зайнятості	0,63	0,02
- на соціальне страхування	1,69	0,06
- у пенсійний фонд	13,51	0,44
Витрати на зміст і експлуатацію устаткування	104,47	3,41
Загальцехові витрати	312,24	10,18
Цехова собівартість	2330,82	76
Загальнозаводська собівартість	3006,76	98,04
Позавиробничі витрати	60,14	1,96
Повна собівартість	3066,90	100
Планові накопичення	460,04	
Оптова ціна на продукцію	3526,93	
Вільна ціна з урахуванням ПДВ	4232,32	

Розрахувати прибуток і рентабельність Прибуток і рентабельність є одними з найважливіших показників діяльності компанії. Прибуток - це узагальнюючий показник.

Основна частина прибутку в балансі - це прибуток від реалізації продукції. Прибуток від реалізації продукції розраховується за наступною формулою:

$$P_p = N_p \cdot (C_{опт} - C_{п}),$$

де N_p – обсяг реалізації продукції в натуральному вираженні, т;
 $C_{опт}$ – оптова ціна 1 тонни продукції, грн.; $C_{п}$ – повна собівартість 1 тонни продукції, грн.

$$P_p = 500 \cdot (3526,93 - 3066,90) = 530015 \text{ грн.}$$

Рентабельність продукції залежить від ряду факторів, головними з яких є – досягнутий рівень собівартості, використання основних фондів і оборотних коштів, оптові ціни на продукцію.

Рівень рентабельності продукції визначається по формулі

$$P = \frac{П_p}{N_p \cdot C_{п}} \cdot 100\%$$

де $П_p$ – прибуток від реалізації продукції, грн.

$$P = \frac{530015}{500 \cdot 3066,90} \cdot 100\% = 24,06\%$$

Термін окупності нової лінії:

$$530015 / (379300 + 72051) = 1,17 \text{ року або 1 рік і 2 місяці.}$$

3.3. Економічне обґрунтування введення нового обладнання в експлуатацію

Обґрунтування виробництва морозива На компанію впливають демографічні фактори. Найбільшою популярністю морозиво користується серед людей у віці 5-54 років. Компанія планує збільшити виробництво морозива з 700 до 1 400 тонн, в тому числі 500 тонн кисломолочного морозива «Холодок». Очікується, що після того, як молокозаводи освоюють виробництво морозива з кисломолочних продуктів, вони займуть 5% ринку (до кінця року компанія планує виробити 500 тонн цього продукту). Це дозволить компанії звузити коло конкурентів до кількох, забезпечивши високу якість продукції та її доступність.

Обґрунтуємо план виробництва морозива «Холодок». Підприємство належить до переробної промисловості і його випуск залежить від сезонних коливань у постачанні сировини. Взимку потреби міста задовольняються лише на 20%. В основному це пов'язано з дефіцитом сировини. Кількість сировини, яку отримує підприємство, є незначною. У певні періоди зими завод з виробництва морозива закривається на тривалий ремонт. Найбільший обсяг виробництва морозива припадає на весну та літо. Щорічно компанія виробляє 500 тонн морозива «Холодок». Річний план виробництва морозива «Холодок».

Планування просування нових продуктів. Потенціал ринку визначає розмір економічної можливості, яку пропонує ринок для даного продукту. Цей перший, по суті, кількісний вимір привабливості повинен бути доповнений динамічною оцінкою, що характеризує його тривалість, тобто еволюцію потенційного попиту в часі. Зазвичай для ілюстрації цієї еволюції використовується модель життєвого циклу продукту. Життєвий цикл продукту - це концепція, яка характеризує еволюцію обсягу продажів продукту і прибутку від продажів, а також пропонує маркетингові стратегії і тактичні заходи з моменту виходу продукту на ринок до моменту його виведення з ринку. Класична модель життєвого циклу товару може бути представлена у вигляді графіка, що показує динаміку обсягу продажів і прибутку від продажів протягом усього періоду перебування товару на ринку.

Виводячи на ринок новий продукт, компанія-виробник морозива «Холодок» ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» варіює такі маркетингові змінні, як ціна, витрати на просування продукту (стимулювання попиту) та якість продукту.

Найбільш прийнятною стратегією в цій ситуації є стратегія широкого проникнення. Ця стратегія характеризується встановленням низьких цін на нові продукти з високим рівнем витрат для стимулювання збуту. Ця стратегія сприяє швидкому проникненню на ринок і завоюванню частки ринку. Ця стратегія є найбільш придатною для ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», оскільки вона використовується, коли: місткість ринку висока; більшість покупців не платять високі ціни за продукт; на ринку є конкурентні продукти.

Вибір каналів розподілу. Вибір каналів розподілу є складним рішенням, оскільки він безпосередньо впливає на ефективність продажів компанії. Канал розподілу - це сукупність компаній або окремих осіб, які беруть участь у процесі переміщення товарів від виробників до споживачів. Канали розподілу можна охарактеризувати за кількістю складових рівнів.

Рівень каналу - це посередник, який виконує певну функцію з наближення товару до споживача. Оскільки це завдання виконують як виробники, так і споживачі, вони також є частиною каналу. Довжина каналу визначається кількістю проміжних рівнів.

Чим менше посередників між виробниками та споживачами, тим вищі витрати для підприємства. Це пов'язано з тим, що підприємствам доводиться створювати запаси необхідних товарів, забезпечувати їх збереження та продавати. Водночас, з точки зору виробника, чим більше посередників використовує компанія, тим менше прямих контактів вона має зі споживачами і тим менший контроль над структурою продажів.

Стратегії, засновані на взаємній довірі між виробниками, споживачами та торговими посередниками і спрямовані на забезпечення міцних довгострокових зв'язків з торгівлею, є перспективними, оскільки вони гарантують надійні та прибуткові торговельні послуги. Такі послуги, хоча й менш затратні в довгостроковій перспективі, дають набагато кращі результати, ніж поспішний продаж продукції через різних, іноді випадково обраних, посередників.

ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» реалізує 90% своєї продукції через первинну дистрибуцію (виробник - магазин - споживач) і лише 10% - через вторинну. Сучасною тенденцією є розширення продажів через мережу магазинів та кіосків.

Продемонструємо процес ціноутворення на новий продукт морозива «Холодок» на цьому підприємстві. На рівні компанії ціни відіграють подвійну роль. Це інструмент стимулювання попиту, як у рекламі, але також і головний фактор, що визначає довгострокову прибутковість. Тому при виборі цінової стратегії необхідно враховувати як внутрішні обмеження, пов'язані з витратами і прибутковістю, так і зовнішні обмеження, пов'язані з купівельною спроможністю ринку і цінами на конкуруючі продукти. Ціни на продукцію ТДВ «Золотоніський нафтопереробний завод» базуються на повній собівартості, тобто

виробничі витрати плюс прибуток.

Для ключових клієнтів застосовуються ціни зі знижками. Знижки на основі кількості придбаних товарів означають, що ціни знижуються пропорційно для клієнтів, які купують аналогічні товари у великих кількостях. Розмір знижки встановлюється на рівні 5% від загальної ціни.

Стратегія цінового проникнення використовується для нових видів продукції (морозиво «Холодок»). Вона передбачає встановлення низької ціни з метою завоювання великої частки ринку з самого початку. Ця стратегія передбачає централізовану систему збуту та формування ринкового інтересу за допомогою агресивної реклами. Цій стратегії сприяють наступні умови:

- Попит є дуже еластичним за ціною і не має привілейованих сегментів, тому єдиною розумною стратегією є звернення до всього ринку за ціною, достатньо низькою, щоб задовольнити широке коло споживачів;

- Економія на масштабі дозволяє досягти низьких цін на одиницю продукції за рахунок великих обсягів продажів;

- Нові продукти стикаються з сильною конкуренцією.

Процес рекламування нових продуктів має вирішальне значення. Реклама - це засіб комунікації, за допомогою якого компанія передає повідомлення потенційним клієнтам, з якими вона не має прямого контакту. Використовуючи рекламу, компанії створюють імідж бренду, формують довіру до бренду серед кінцевих споживачів і заручаються підтримкою роздрібних торговців. Для рекламодавців мета реклами - донести інформацію до споживачів і привернути їхню увагу, щоб збільшити попит на товар. Для споживачів реклама допомагає їм заощадити час і гроші на пошук заявлених характерних властивостей продукту.

ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» використовує керовану рекламу, основною метою якої є вплив на поведінку, а не на ставлення покупця. Повідомлення повинні мотивувати покупців до покупки. Така реклама вимірюється змінами в продажах.

Розрахуємо точку беззбитковості виробництва морозива «Холодок». Метою розрахунку точки беззбитковості є визначення точки рівноваги, в якій оборот дорівнює витратам на виробництво і реалізацію продукції. Якщо виробництво падає нижче цієї точки, підприємство зазнає збитків. Тоді підприємство досягає точки беззбитковості, в якій продажі дорівнюють витратам. Беззбитковий обсяг виробництва - це кількість одиниць продукції, яку необхідно виробити і продати, щоб повністю покрити річні постійні та змінні витрати при заданій ціні за одиницю продукції. Кількість одиниць продукції, необхідна для досягнення точки беззбитковості, визначається за наступною формулою:

$$V = C_F / (P_S - C_V),$$

де C_F – постійні витрати, грн.; C_V – перемінні витрати, грн.; P_S – ціна одиниці виробу, грн.

$$V = 431313,51 / (3526,93 - 1464,63) = 264,47 \text{ т.}$$

Отже, якщо компанія виробляє 264,47 тонни морозива «Холодок», вона не має ні збитків, ні прибутків, тобто є беззбитковою. Якщо обсяг виробництва буде меншим за 264,47 тонни, компанія буде в мінусі, а якщо більше 264,47 тонни - в плюсі.

Давайте порахуємо економічний ефект. Наразі ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» виробляє палички для морозива на лінії 15-ОЕК. Ця лінія є застарілою. Тому в даній роботі пропонується встановлення лінії для виробництва нового виду морозива - льодяника. Якщо вартість нової лінії, включаючи доставку та монтаж, становить 312 000 грн., то питомі капітальні інвестиції на тонну продукції становлять 624 грн.

Підвищення продуктивності праці завдяки встановленню нової лінії визначається за наступним рівнянням:

$$\Delta P = \frac{P_2 - P_1}{P_1} \cdot 100\%$$

де P_1 і P_2 – річний обсяг вироблення продукції в натуральному вираженні на одного робітника до і після установки лінії, т/чол.

$$\Delta P = ((87,5 - 50) / 50) \cdot 100\% = 75\%$$

Річний економічний ефект від впровадження лінії „Лоллі Фейс” визначається по формулі:

$$E = (Z - E_H \cdot K_D) \cdot B_r, \quad (3.20)$$

де Z – собівартість одиниці продукції, грн.; E_H – нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень; K_D – питомі капітальні вкладення у виробничі фонди, грн.; B_r – річний обсяг виробництва продукції з використанням нової техніки, т.

$$E = (3066,90 - 0,15 \cdot 624) \cdot 500 = 1486650 \text{ грн.}$$

Фасування у вафельні стаканчики здійснюється на машині типу М6-OLD. Дана машина майже зношена і сума зносу складає 22091,73 грн. Пропонується замінити її на нову машину А-176. Вартість нової машини, включаючи доставку та монтаж, становить 36 000 грн., а собівартість тонни продукції - 120 грн. Кілька статей витрат зміняться в результаті впровадження цієї машини.

Заробітна плата робітників (основна та додаткова) розраховується на основі погодинних ставок та річного обсягу робіт. Завдяки новій машині виробництво морозива у вафельному стаканчику збільшиться з 150 до 300 тонн.

Як наслідок, основна заробітна плата за тонну продукції становитиме 36,33 грн, а додаткова - 12,91 грн. Відрахування також зміняться з 22 грн до 18,47 грн.

Витрати на електроенергію зростуть на 50,15 грн. на рік і на 0,17 грн. на тонну продукції, оскільки споживання електроенергії машинами А-176 на 0,7 більше, ніж машинами L6-OLD.

Витрати на утримання та експлуатацію обладнання:

- Амортизація збільшиться з 2917,88 грн. до 4500 грн;

- Витрати на ремонт та обслуговування обладнання зростуть з 21,89 грн. до 900 грн.

Отримані зміни наведені в таблиці 3.10.

Для покращення якості приготовленої суміші також пропонується замінити стерилізатор пробірок Т1-УК та охолоджувальну установку ПТУ-10 на установку для стерилізації та охолодження пластин OXL-OP-10.

Витрати на електроенергію зменшаться до 0,32 грн. на тону продукції. Витрати на технічне обслуговування та експлуатацію обладнання також будуть змінені:

- Амортизація збільшиться з 832,88 грн до 2 250 грн;
- витрати на ремонт та обслуговування обладнання зростуть з 268,25 грн до 450 грн.

Економічні вигоди від використання обладнання для стерилізації та охолодження пластин є наступними:

$$E = (2760,73 - 0,15 \cdot 16,6) \cdot 1400 = 3861536 \text{ грн.}$$

Підвищення продуктивності праці при застосуванні автомата для горизонтальної розфасовки морозива у вафельні стаканчики розраховується по формулі і складає:

$$\Delta P = \frac{33 - 17}{17} \cdot 100\% = 94\%$$

Економічний ефект від застосування автомата А-176 розраховується по формулі і дорівнює: $E = (2492,88 - 0,15 \cdot 120) \cdot 300 = 742464 \text{ грн.}$

Таблиця 3.10

Основні показники ефективності виробництва

Найменування	Одиниця виміру	До реконструкції	Після реконструкції	Зміни
віддача	грн./грн.	1,37	1,73	+0,36
ємність	грн./грн.	0,73	0,58	-0,15
Знімання продукції з 1м ² виробничої площі	грн./м ²	25,93	37,50	+11,57

Витрати на 1 грн товарній продукції	грн./грн.	0,90	0,87	-0,03
Рентабельність	%	17,40	18,00	+0,60

Результати реструктуризації більш наочно ілюструють графіки змін прибутковості, рентабельності активів, фондомісткості та продуктивності праці. Загальна рентабельність зросла на 0,6%, тоді як рентабельність по відношенню до загального обсягу продукції зросла з 15,2% до 15,8%.

Ефективність виробництва також значною мірою залежить від продуктивності праці. Після впровадження нового обладнання продуктивність праці зросла з 32,5 тис. грн. до 42,55 тис. грн. на особу.

На ефективність виробництва також впливає фондівдача та рівень фондомісткості. Це свідчить про покращення використання основних засобів та зменшення частки основних засобів у собівартості продукції.

Висновки до розділу 3

Для підвищення економічної ефективності ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» необхідно здійснити наступні заходи

- Розробити ресурсозберігаючі технології, які покращують біологічну та споживчу якість масла, сиру та інших продуктів, а також зменшують споживання молочної сировини;
- Вивчати технічні та технологічні шляхи зменшення витрат сировини та оптової продукції за рахунок модернізації виробничих потужностей; та
- Застосування новітніх досягнень науки і техніки для забезпечення комплексної переробки побічних продуктів молочного виробництва (знежиреного молока, масла та сировини);
- Пошук нових раціональних напрямків використання знежиреного молока та молочної сироватки для забезпечення ефективного

використання білково-жирових ресурсів для виробництва продуктів харчування;

- Покращити партнерські відносини з постачальниками сировини для створення стабільних сировинних зон та забезпечення виробничих потужностей;

- покращення використання основних засобів, матеріальних і трудових ресурсів та зниження на цій основі собівартості готової продукції

- Підвищити економічний потенціал підприємств шляхом покращення їх виробничої інфраструктури;

- Забезпечення сучасними пакувальними матеріалами;

- Постійні маркетингові дослідження.

- Удосконалення режимів зниження всіх видів витрат.

Тому ми вважаємо, що всі вищезазначені пропозиції можуть вплинути та значно покращити ситуацію, в якій знаходиться ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат».

ВИСНОВКИ

Для досягнення мети даної був проведений аналіз діяльності підприємства за останні 3 років. Проаналізувавши внутрішнє і зовнішнє середовище даного підприємства, техніко-економічні показники його діяльності можна зробити певні висновки:

1. аналіз зовнішнього середовища показав, що підприємство страдає від недостачі сировини, особливо в зимовий період року. Необхідно розглянути питання про збільшення обсягів постачань молочної сировини на підприємство і про оптимальне її використання;
2. аналіз споживачів свідчить про те, що обсяги споживання також упали через зниження життєвого рівня населення; в даний час найбільшим попитом користуються кисломолочні продукти через порівняно низькі ціни, а у весняно-літній період – морозиво;
3. аналіз конкурентів показує, що найбільш вагомими конкурентами є підприємства молочної промисловості, але на підприємстві ще слабо ведеться відстеження їхньої діяльності, тому ТДВ «Золотоніський маслопереробний комбінат» не встигає адекватно реагувати на їхні дії;
4. аналіз внутрішнього середовища підприємства показує, що на підприємстві існує авторитарний стиль управління; керівник приймає рішення одноосібно або в обмеженому колі осіб, що призводить до напруженого психологічного клімату в колективі;
5. На підприємстві гостро існує питання щодо вдосконалення інноваційної діяльності, введення нововведень, які б не тільки задовольнили попит населення в морозиві, але й пішли на користь збільшення прибутку підприємства; отриманий прибуток підприємство повинно використати на відновлення устаткування та поліпшення технології випуску морозива.

6. З метою розширення асортименту запропонована розробка нового виду морозива, тому що саме ця продукція користується найбільшим попитом у населення. Дослідження ринку морозива свідчить про існування ніші ринку в 77,77 %, що підприємство може частково заповнити. Привабливий зовнішній вигляд, високі органолептичні властивості і доступна ціна сприяють більш повному задоволенню потреб покупців, підвищенню конкурентоспроможності нового морозива, реалізації основного принципу маркетингу – робити і продавати те, що користується попитом. Організація випуску нового виду морозива дозволить підвищити рентабельність продукції і виробництва, також дістати додатковий прибуток і зайняти нові ринки збуту продукції.
7. Для підвищення ефективності діяльності ТДВ «Золотоніський маслопереробний комбінат» у роботі запропоновано провести реконструкцію цеху по виробництву морозива. Морозиво – це продукт, що користується великою популярністю в населення в літній період часу, що має високу рентабельність і невеликий строк окупності. Реконструкція містить у собі заміну трьох одиниць устаткування, що морально і фізично застаріло, на нову й установку додаткової нової лінії. Це дасть можливість збільшити випуск морозива з 700 т до 1400 т, у тому числі випускати новий вид морозива „Холодок” з використанням кисломолочних продуктів (500 т). Крім освіжаючої властивості нове морозиво володіє ще і лікувально-профілактичними властивостями.

Реконструкція буде проведена в осінньо-зимовий період часу і займе два місяці. Для її проведення будуть потрібні грошові кошти на суму 379 тис. грн., у тому числі на закупівлю устаткування – 305 тис.грн. Прибуток від реалізації нового морозива складе 530 тис грн., рентабельність – 24 %. Строк окупності – 1 рік і 2 місяці.

Отже, можна зазначити, що поставлені задачі для досягнення основної мети кваліфікаційної роботи вирішені, а запропоновані кроки є необхідними організаційно-управлінськими заходами для забезпечення інноваційної діяльності на підприємстві ТДВ «Золотоніський маслопереробний комбінат».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. 2. Господарський кодекс України
3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. 3. Закон України “Про цінні папери і фондову біржу”
5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12#Text>
6. 4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»
7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. 5. Закон України «Про молоко та молочні продукти»
9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-15#Text>
- 10.6. Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»
11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>
- 12.7. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
- 14.8. Зміни до Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
15. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/214218_z-26-veresnya-dyut-okrem-zmni-do-zakonu-pro-tovaristva-z-obmezhenoyu-ta-dodatkovoyu-udpovdalnstyu
- 16.9. Новий закон про акціонерні товариства
17. URL: <https://www.ebskiev.com/novij-zakon-pro-aktsionerni-tovaristva/>
- 18.10. Зміни в законодавстві про ТОВ і ТДВ
19. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novi-antireiderski-zapobizniki-ta-inski-zmini-v-zakonodavstvi-pro-tov-i-tdv>

20. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
21. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория анализа хозяйственной деятельности. - М.: Финансы и статистика, 1998. – 453 с.
22. Бандурка АМ., Червяков И.М., Посылкина О.Б. Финансово-экономический анализ. - Харьков: Изд-во Харьковского ун-та внутренних дел, 1999. – 560 с.
23. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). – К.: Національний торговельно-економічний університет, 2004. – 759 с.
24. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия - СПб. — 2002. — 256 с.
25. Бокій В. І. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості / В. І. Бокій // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 8. – С.111-114.
26. Бондарчук Ю.В., Марущак А.І. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи: Науково-практичний посібник. – К.: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. -327 с.
27. Боумен К. Основы стратегического менеджмента: / К. Боумен – пер. с англ. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 175 с.
28. Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.В. Інформаційні системи обліку. Курс лекцій. - Житомир: ЖІТІ, 1997. – 530 с.
29. Бухгалтерський облік в Україні / За редакцією Р. Л. Хом`яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” 2008. – 410 с.
30. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні / Під ред. С. В. Голова– Дніпропетровськ. ТОВ “Баланс”, 2007. – 353 с.
31. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутиця– Житомир: ПП “Рута”, 2008. – 250 с.
32. Варналій З. Проблеми і шляхи забезпечення економічної безпеки України / З. Варналій // Економіка і управління. – 2001. – №1. – С. 18-29.

- 33.Василик О.Д. Державні фінанси України: Навч. посібник. – К.: Вища школа. 2002. – 383 с.
- 34.Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник.-К.: НІОС. 2000. – 416 с.
- 35.Григорьев В.В. Оценка предприятия: Имущественный подход: Учеб. пособие.- М.: Дело, 2000
- 36.Грачова Р. Як визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства.//Дебет-Кредит. – 2006. - №34.
- 37.Грунин О. А. Экономическая безопасность организаций : учеб. пособ. / О. А. Грунин, С. О. Грунин. — СПб. — 2002. — 256 с.
- 38.Давидов Г.М. Аудит. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. – 420 с.
- 39.Економіка підприємства : підруч. / за ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528с.
- 40.Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навчальний посібник. - /В.Л.Ортинський, І.С.Керницький, З.Б.Живко/ - К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 41.Ефимова О.В. Как анализировать финансовое положение предприятия. — М.: 2004. – 351 с.
- 42.Ефимова О.В. Финансовый анализ. — М.: Бухгалтерский учет, 1996. – 415 с.
- 43.Забродский В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 15-16. – С. 35 – 37.
- 44.Захаров О.И., Пригунов П.Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: Навч. посібник. – К., 2008. – 257с.
- 45.Іванюта Т. М., Зайнчковський А. О. Економічна безпека підприємства: Навч. посібник. — К.: Центр учбової літера тури, 2009. — 256 с.
- 46.Івахненко В. Горбаток М., Львовчкін В. Економічний аналіз. - К.: КНЕУ, 2008. – 459 с.

- 47.Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. - К.: Знання Прес, 2000. – 473 с.
- 48.Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Навчальний посібник. К: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
- 49.Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. - К.: ЗАТ «СЛАВА», 1999. – 468 с.
- 50.Калюга Е.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління.-К: Ельга, Ніка-Центр, 2006 – 360 с.
- 51.Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект:Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2005. – 432 с.
- 52.. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухарукова // Экономика Украины. – № 10. – 1998. – С. 23-31.
- 53.Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств. / Навчальний посібник. – К: Видавничий дім «Скарби», 2001. – 336 с.
- 54.Кожанова Є. П., Отенко І. П. Економічний аналіз: Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни- Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. - 208 с.
- 55.Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — С 384.
- 56.Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 460 с.
- 57.Крейнина А.С.Анализ финансового состояния предприятия.– М.,1995.
58. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.:Финансы и статистика, 1998.-460
- 59.Кулаковська Л.П. Основи аудиту: Курс лекцій. — Житомир: ЖІТІ, 2000. – 362 с.
- 60.Марочкіна А.М. Бухгалтерський облік за Національними стандартами. — Харків: Торсінг, 2007. – 410 с.

61. Мельник В.М. Основи економічного аналізу. – Ірпінь, 2000. – 319 с.
62. Мних Д.В., Буряк П.Ю., Економічний аналіз на промисловому підприємстві. - Львів: Наука, 2008. – 527 с.
63. Могільний А. І. Основи безпеки бізнесу / А. І. Могільний, В. Н. Бесчасний, Ю. О. Вінокуров. – Донецьк. – 2000. – 351 с.
64. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. За ред. Гейця В.М.: Монографія. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2006. – 240 с.
65. Мочерний С.В. та ін. Основи економічної теорії. / За ред. С.В. Мочерного. К.: «Академія», 2007.- 350 с.
66. Організаційно-правові основи захисту інформації з обмеженим доступом / За заг. ред. проф. Сідака В.С. : Навчальний посібник.- К.: Видавництво Європейського університету, 2006. - 232 с.
67. Плетникова І. Л. Визначення рівня і забезпечення економічної безпеки залізниці : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.07.04 / І. Л. Плетникова; Харківська державна академія залізничного транспорту. – Харків, 2001. – 19с.
68. Попович П.Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві. - Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 472 с.
69. Потемкина В.М. Финансы предприятий: Учебное пособие.— Донецк: «КИТИС», 2006. – 410 с.
70. Предприятие в нестабильной экономической среде : риски, стратегии, безопасность / Г. Б. Клейнер, В. Л. Тамбовцев, Р. М. Качалов; под общ. ред. С. А. Панова. – М. : Экономика, 1997. – 288 с.
71. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія / Кириченко О.А., Сідак В.С. та ін. – К.: Університет «Крок», 2008. – 403 с.
72. Савицкая Г.Б. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. - Минск: ООО «Новое знание», 2007. – 372 с.
73. Сердюк В.Н. Бухгалтерский учет: Учебно-практическое пособие. — 4-е изд.— Донецк: ДонНУ, 2002. – 452 с.

74. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства : учеб. пособие. / А. С. Соснин, П. Я. Прыгунов. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 357 с.
75. Стражев В.И. и др. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. - Минск: Высшая школа, 2004. – 473 с.
76. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. – К.: "Каравела", 2006. – 432 с.
77. Тумар М.Б. Основи економічної безпеки підприємства: Навчальний посібник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 232 с.
78. Федоренко Р. М. Система управління ресурсами як основа забезпечення економічної безпеки / Р. М. Федоренко // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, Черас, 16-17 травня 2001р. / Редкол.: І. І. Тимошенко (голова) та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 224-229.
79. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
80. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2004. - 460 с.
81. Фінансовий аналіз: Навчальний посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Черас нац. торг.-екон. ун-т.: 2002, - 301 с.
82. Фінансовий менеджмент./За ред. Проф. Г.Г.Кірейцева. – Черас:ЦУЛ, 2002. -496 с.
83. Финансовый менеджмент: теория и практика / под ред. Стояновой. Е.С. – М.: Перспектива, 2002. – 318 с.
84. Чабанова Н.В. Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. – К.: Академія, 2008. – 480 с.
85. Черелевский Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі. – К., 2003. – 473 с.

86.Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: Монографія. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 436 с.

87.Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз.: Навчальний посібник. - 2-е вид.-К.: Цул, 2006 – 360 с.

88.www.rada.gov.ua – офіційний сайт Верхової Ради України

89.smida.gov.ua – сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України.

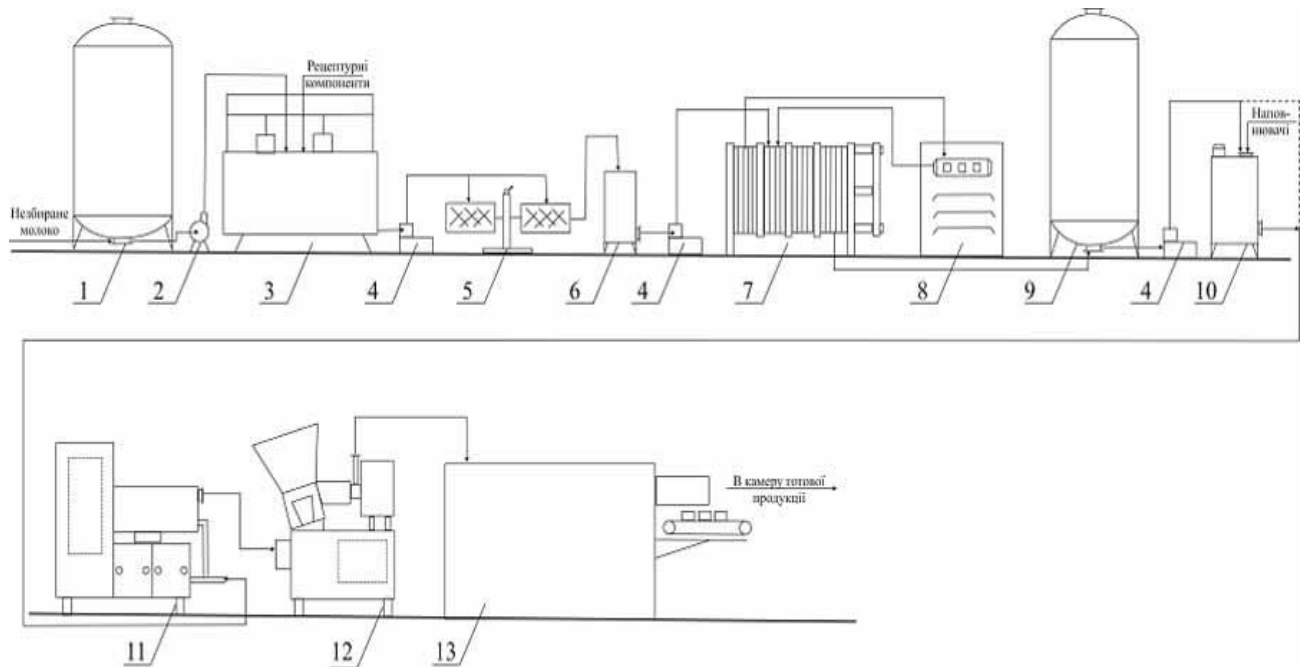
90.Кириченко, О. А. Нормативно-правове регулювання системи економічної безпеки підприємства / Кириченко О. А., Коробчинський О. Л. // Загальні питання економіки. – 2009. – № 12. – С. 31-34.

91.Денисенко М. П. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки / М. П. Денисенко, П. Т. Колісніченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 6. – С. 15-19.

92.Лекарь, С. Правове регулювання економічної безпеки в Україні / Сергій Лекарь // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 12.– С. 186-191.

ДОДАТКИ

Додаток А

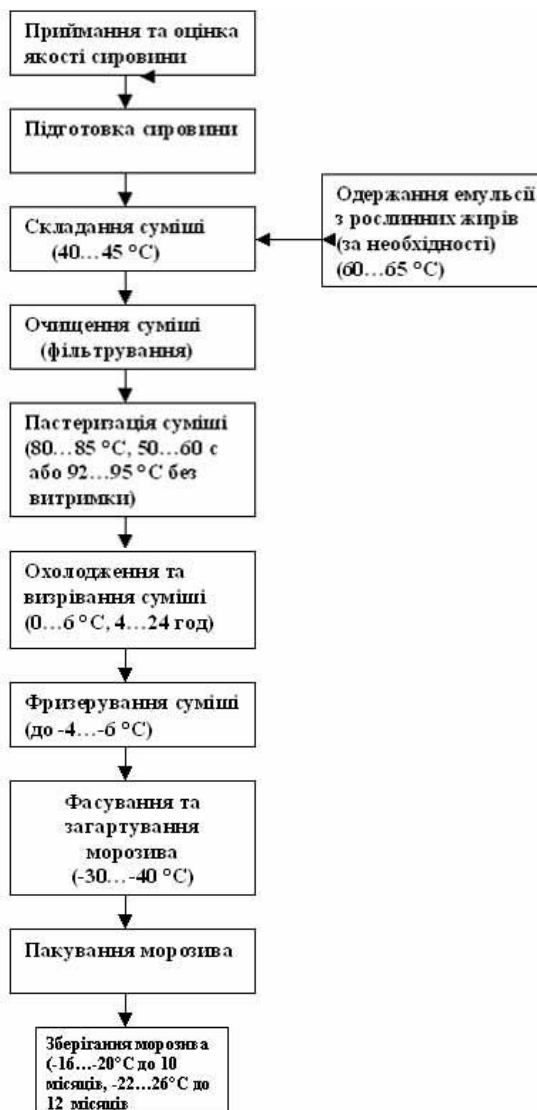

1-резервуар для зберігання молока;
 2-насос відцентровий;
 3-ванна для суміші;
 4-насос для в'язких продуктів;
 5-фільтр;
 6-урівнювальний бачок;
 7-пластинчаста пастеризаційно-охолоджувальна установка;

8-гомогенізатор;
 9-резервуар для визрівання суміші;
 10-ємність для змішування смако-ароматичних речовин;
 11-фризер;
 12-фасувальний автомат;
 13-закалочна камера.

Апаратурно-технологічна схема виробництва морозива.

Додаток Б

Принципова технологічна схема виробництва морозива.

ДОДАТКИ

Додаток В

до Інформаційного звіту про фінансовий стан (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Застосування до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з додатковою відповідальністю "Золотоніський м'ясоробний комбінат"	Дата (рік, місяць, число)	2023	01	01
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	60447824		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з додатковою відповідальністю	за КАТОГІТ	UA31040069010037400		
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво молока та сиру	за КОСІОГ	250		
Середня кількість працівників	2 493	за КВЕД	10.51		
Адреса, телефон	19700, ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., МІСТО ЗОЛОТОНІША, ВУЛИЦЯ ГАЛИНИ ЛІСКЕНКО, БУДІНOK 18	0473721529			

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого вказуються в гривнях з копійками)

Складено (робити позначку "х" у відповідній клітинці):

- за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
- за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.

Форма №1 Каз та ДКУД 1801001

А К Т И В	Код розділу	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	5	5
первісна вартість	1001	876	858
накопичена амортизація	1002	871	853
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Осередні засоби	1010	141 911	131 169
первісна вартість	1011	390 682	313 294
знош	1012	158 771	182 125
Інвестиційні нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомість	1016	-	-
знош інвестиційної нерухомість	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	47	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	47
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 552	453
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені податкові витрати	1060	-	-
Зниження капіталу у централізованому управлінні резервних фондів	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	3 843	3 056
Усього за розділом I	1095	147 358	134 740
II. Оборотні активи			
Засоби	1100	168 606	242 003
виробничі запаси	1101	27 336	34 269
напівфабрикати виробництва	1102	7 404	7 087
готова продукція	1103	133 318	200 354
товари	1104	348	301
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість	1115	-	-
Векселі одкровені	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	28 723	45 726
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 169	13 324
з банками	1135	63 876	56 671
у тому числі з поділу на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	10
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	107 753	458 039
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	1 047	412
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	45 675	225 609
голова	1166	26	15
резерви в банках	1167	45 649	225 594
Витрати майбутніх періодів	1170	176	138
Частина переїстраченої у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитков або резервах повільних витрат	1182	-	-

резерв незроблених премій	1183	-	-
інші страхові резерви	1184	-	-
інші оборотні активи	1190	1 377	2 020
Усього за розділом II	1195	423 402	1 044 012
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	570 760	1 178 752

Позив	Код радян	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4 914	4 914
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	14	14
емісійні доходи	1411	-	-
валютні курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	737	737
Нерозподілений прибуток (кошторисний збиток)	1420	96 194	224 071
Процесний капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	101 859	229 736
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Позивні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	12 369	12 369
Інші довгострокові зобов'язання	1515	46 597	106 584
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійні доповіді	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань		-	-
резерв збитків або резерв виконаних витрат	1532	-	-
резерв незроблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Утриманий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату дивиденду	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	58 966	118 963
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	118 753
Векселі видані	1605	-	-
Поточно кредиторська зобов'язаність за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	4 709	4 541
товари, роботи, послуги	1615	56 668	46 816
розрахунки з бюджетом	1620	681	7 213
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	6 192
розрахунки з отримання	1625	605	657
розрахунки з оплати праці	1630	2 617	3 734
Поточно кредиторська зобов'язаність за одержаними авансами	1635	179	1 318
Поточно кредиторська зобов'язаність за розрахунками з учасниками	1640	136	137
Поточно кредиторська зобов'язаність із внутрішніх розрахунків	1645	237 336	638 277
Поточно кредиторська зобов'язаність за страхового діяльності	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	5 596	6 798
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 403	1 839
Усього за розділом III	1695	409 935	830 963
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
У частці цінності активів незареєстрованого пайового фонду	1700	-	-
Баланс	1900	570 760	1 178 752

Керівник:

Головний бухгалтер:

Сергій Андрійович
Тетяна Петрівна

Головний бухгалтер Сергій Андрійович

Кученко Тетяна Петрівна

1. Аудитор здійснює перевірку окремих операцій та операцій, пов'язаних з грошима.

2. Визначення в порядку статистичного контролю витрат на податковий фонд, що розлічує державу податку у офісі статистика.

Засвідчено
ПЕРЕКРЕСЛО АЗДІУСОВОЙ
ТОВ АК «Кроу Україна»

Підприємство Товариство з додатковою відповідальністю "Золотоніський
маслобійний комбінат"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2023	01	01
00447824		

(називається)
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2022 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 165 371	1 167 032
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписани, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестракування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(976 877)	(1 120 277)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	188 494	46 755
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	106 845	8 608
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2122	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(21 172)	(19 352)
Витрати на збут	2150	(51 996)	(32 298)
Інші операційні витрати	2180	(54 583)	(18 819)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2182	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції			
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	167 588	-
збиток	2195	(-)	(15 106)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	511	1 165
Інші доходи	2240	146	316
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(19 254)	(17 612)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(18)	(1)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	148 973	-
збиток	2295	(-)	(31 238)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21 096)	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	127 877	-
збиток	2355	(-)	(31 238)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	127 877	(31 238)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	987 307	916 854
Витрати на оплату праці	2505	70 046	70 659
Відрахування на соціальні заходи	2510	15 417	15 901
Амортизація	2515	25 138	26 554
Інші операційні витрати	2520	64 191	37 727
Разом	2550	1 162 099	1 067 695

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивиденди на одну просту акцію	2650	-	-

Сергій Андрійович
 Куценко
 Тетяна
 Петрівна

Решетник Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

Куценко Тетяна Петрівна
 ПЕРЕКІРЕНА АЗДУ ІОР
 ТОВ АК «Кроу Україна»
 28.04.2023

Підприємство	Товариство з додатковою відповідальністю "Золотийський маслоробний комбінат" (паймування)	Дата (рік, місяць, число)	КОДІ	
			2023	01
			00447824	

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2022 р.

Форма №3 Код за ДКУД: 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 735 655	1 459 096
Повернення податків і зборів	3005	29 586	2 116
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	2 103
Цільового фінансування	3010	1 611	1 461
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	-	-
Надходження від повернення авансів	3020	4 966	5 720
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	37	275
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	63	84
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	4 685	672
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 293 970)	(1 157 093)
Праці	3105	(53 976)	(54 132)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(15 251)	(15 556)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(30 360)	(15 511)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(14 905)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(15 455)	(15 511)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(128 504)	(281 257)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(335)	(342)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(3 462)	(2 888)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	250 745	-57 355
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	238 464	108 467
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	88 107

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(-)	(-)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(528 378)	(181 467)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-289 914	15 107
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Находження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	196 530	27 904
Находження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	485	53 900
Сплата дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(5 896)	(1 485)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової організації	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(18 461)	(45 175)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	171 688	-72 656
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	132 519	-114 904
Залишок коштів на початок року	3405	45 675	167 481
Вплив змін валютних курсів на залишок коштів	3410	47 415	(6 902)
Залишок коштів на кінець року	3415	225 609	45 675

Решетняк Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

Куценко Тетяна Петрівна

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне залучення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення капіталу: Випут акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом зміни в капіталі	4295	-	-	-	-	127 877	-	-	127 877
Залишок на кінець року	4300	4214	-	14	737	224 071	-	-	229 736

Керівник

Головний бухгалтер

Сергій
Решетняк
ЕП Куценко
Тетяна
Петрівна

Решетняк Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

Тетяна Сергіївна

ПЕРСОНАЛЬНИЙ АУДИТОРИЙ
ТОВ АК «Кроу Україна»

28.04.2023 Гр / Гетвік ДВ

Додаток 1
до Наказового положення (зміни/доп.)
Бухгалтерського обліку 1 "Закладів освіти до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з додатковою відповідальністю "Зеленотіська маслобробна комбінат"	Дата (рік, місяць, число)	КОДІА
Територія	ЧЕРКАСЬКА	за ЄДРПОУ	2022 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з додатковою відповідальністю	за КАТОТТГ	00447824
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво масла та сиру	за КОДМГ	10A71040090010057400
Середня кількість працівників	512	за КВЕД	250
Адреса, телефон	19700, ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., МІСТО ЗОЛОТОНІША, ВУЛИЦЯ ГАЛИНИ ЛИСЕНКО, БУДИНОК 18	0473721529	10.51

Одиниця виміру: тис. грн. без десятих часток (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №7), грошові показники якого заводяться в гривнях з копійками)

Складено (роботи позначку "ч" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Кош за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код радян	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1090	9	5
первісна вартість	1091	876	876
накопичена амортизація	1092	867	871
Незавершені капітальні інвестиції	1095	-	-
Основні засоби	1010	143 735	141 911
первісна вартість	1011	277 701	300 682
знос	1012	133 966	158 771
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	47	47
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 778	1 552
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	4 996	3 843
Усього за розділом I	1095	154 565	147 358
II. Оборотні активи			
Залиш	1100	272 096	168 606
виробничі запаси	1101	25 425	27 536
незавершено виробництво	1102	7 171	7 404
готова продукція	1103	239 038	133 318
товари	1104	462	348
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити переуступання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	40 426	28 723
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за податками і зборами	1130	3 039	6 169
з бюджетом	1135	5 819	63 876
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із зупинених розрахунків	1145	3 692	107 753
Інше поточна дебіторська заборгованість	1155	1 445	1 047
Поточні фінансові інвестиції	1160	89 021	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	167 481	45 675
готівка	1166	10	26
рахунки в банках	1167	167 471	45 649
Витрати майбутніх періодів	1170	203	176
Частина переуступлення у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі з: резервом довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервом збитків або резервом калібрних витрат	1182	-	-

резервах зароблених грошей	1183	-	-
інші страхові резерви	1184	-	-
інші оборотні активи	1190	695	1 377
Усього за розділом II	1195	583 886	423 402
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Всього	1200	738 451	570 760

Позов	Код р. клас	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зарезервованій (накопиченій) капітал	1400	4 914	4 914
Внески до зарезервованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Доцільний капітал	1410	14	14
оцінний дохід	1411	-	-
включений курсової різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	737	737
Нерозподілений прибуток (включений збиток)	1420	127 382	96 194
Посланий капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	133 047	101 889
II. Договірні зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податки зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Договірні кредити банків	1510	-	12 369
Інші договірні зобов'язання	1515	79 914	46 597
Договірні забезпечення	1520	-	-
договірні забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв договірних зобов'язань			
резерв збитків або резерв наявних витрат	1532	-	-
резерв зароблених грошей	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Звештійні контракти	1535	-	-
Прізовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1896	79 914	58 966
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	52 031	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 071	4 709
товари, роботи, послуги	1615	52 067	56 668
резервуваннями з бюджетом	1620	670	681
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
резервуваннями зі страхування	1625	394	605
резервуваннями з оплати праці	1630	2 140	2 617
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3 548	179
Поточна кредиторська заборгованість за резервуваннями з учасниками	1640	136	136
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх резервування	1645	405 457	337 336
Поточна кредиторська заборгованість за строковим діянням	1650	-	-
Поточні зобов'язання	1660	3 237	3 396
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 517	1 408
Усього за розділом III	1695	525 490	409 935
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
У чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Всього	1800	738 451	570 760

Керівник

Головний бухгалтер

Сергій
Андрійович
ЕП
Петренко

Решетник Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

1. Класифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територіально-територіальних громад.

2. Видано після в порядку належного центрального органу виконавчої влади, що опікує державну політику у сфері економіки.

ПЕРЕВІРЕНО АУДИТОРОМ
ТОВ АК «Кроу Україна»

10.06.2021 р. / Устима В.В./

Підприємство	Товариство з додатковою відповідальністю "Золотоніський маслобробінний комбінат"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДН		
			2022	01	01
			00447824		
(забюджетна)					
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)					
за Рік 2021					
р-					
			Форма № 2 Код за ДКУД 1801003		

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 167 032	999 229
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 120 277)	(891 411)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	46 755	107 818
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	8 608	57 440
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(19 352)	(18 028)
Витрати на збут	2150	(32 298)	(24 906)
Інші операційні витрати	2180	(18 819)	(21 903)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	100 421
збиток	2195	(15 106)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	1 165	1 364
Інші доходи	2240	316	56 342
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(17 612)	(29 100)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(1)	(57 508)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	71 519
збиток	2295	(31 238)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	71 519
збиток	2355	(31 238)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(31 238)	71 519

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	916 854	880 717
Витрати на оплату праці	2505	70 659	69 350
Відрахування на соціальні заходи	2510	15 901	14 994
Амортизація	2515	26 554	24 442
Інші операційні витрати	2520	37 727	40 162
Разом	2550	1 067 695	1 029 665

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Сергій
Андрійович
ФІЛ
Тетяна
Петрівна

Рішення Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

ПЕРЕВІРЕНО АУДИТОРОМ
TOV AK «Крой Україна»

1006-2d / У / Умік ВВ /

Підприємство	Товариство з додатковою відповідальністю "Золотоніський маслоробний комбінат" за ЄДРПОУ	Дата (рік, місяць, число)		
		2022	01	01
(найменування)		КОДИ		
		00447824		

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за **Рік 2021** р.

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 459 096	1 465 047
Повернення податків і зборів	3005	2 116	-
у тому числі податку на додану вартість	3006	2 103	-
Цільового фінансування	3010	1 461	1 442
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	-	-
Надходження від повернення авансів	3020	5 720	356
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	275	-
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	84	49
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	672	633
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 157 093)	(1 067 447)
Праці	3105	(54 132)	(53 911)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(15 556)	(15 149)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(15 511)	(15 456)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(15 511)	(15 456)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(281 257)	(247 780)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(342)	(583)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(2 888)	(5 939)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-57 355	61 262
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	1 347
дивидендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	108 467	31 084
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	88 107	56 252

Витрачання на придбання фінансових інвестицій	3255	(-)	(47)
необоротних активів	3260	(-)	(2 900)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(181 467)	(1 948)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	-	-
Інші платежі	3290	(-)	(89 021)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	15 107	-5 233
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	27 904	279 666
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	53 900	265 053
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(1 485)	(5 250)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової сфери	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	-	-
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	-	-
Інші платежі	3390	(45 175)	(25 701)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-72 656	-16 338
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-114 904	39 691
Залишок коштів на початок року	3405	167 481	102 085
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	(6 902)	25 705
Залишок коштів на кінець року	3415	45 675	167 481

Решетник Сергій Андрійович

Кученко Тетяна Петрівна

ПЕРЕВІРЧО АУДИТОРІН
ТОВ АІ «Кроу Україна»

№ 66-дд / 20 / (Уточн. ВВ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення капіталу: Випуск акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Видучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом зміни в капіталі	4295	-	-	-	-	(31 238)	-	-	(31 238)
Залишок на кінець року	4300	4 914	-	14	737	96 194	-	-	101 859

Керівник

Головний бухгалтер

С.І. Решетняк
 Директор
 ЕП Підпис
 Тетяна
 Куценко

Решетняк Сергій Андрійович

Куценко Тетяна Петрівна

ПЕРЕВІРІНО АУДИТОРОМ
 ТОВ АХ «Кроу Україна»

10.06.2021 Ур. [Уетма ВВ]

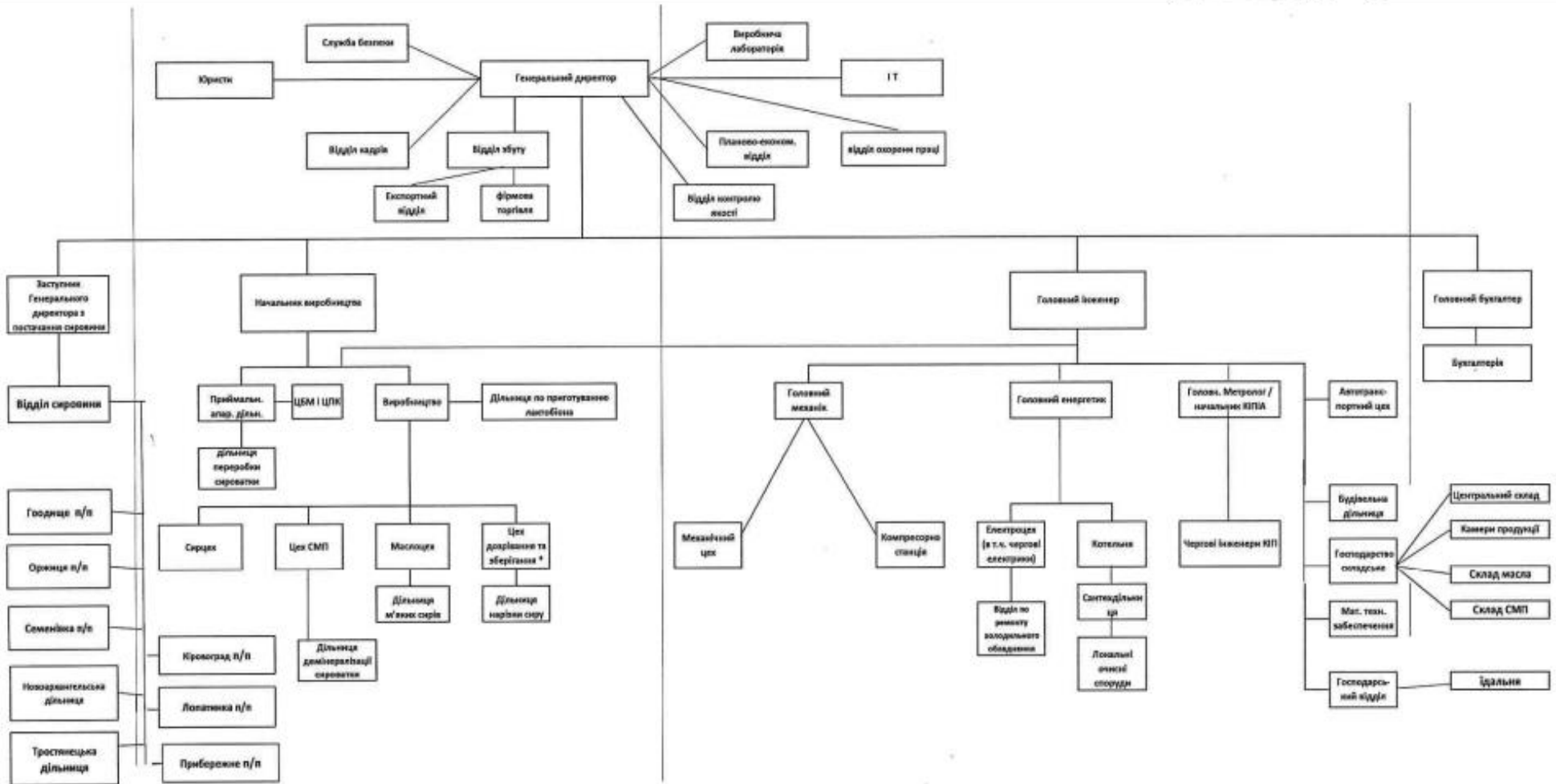

Рис. Г.1. Організаційну структура ПАТ «Золотоніський маслоробний комбінат»